LUND UNIVERSITY

Ojämlikhetsregimer i aktivering

Görande av klass, etnicitet och kön genom subventionerade anställningar

Parsland, Ellen

2025

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

Link to publication

Citation for published version (APA):
Parsland, E. (2025). *Ojämlikhetsregimer i aktivering: Görande av klass, etnicitet och kön genom subventionerade anställningar* (1 uppl.). [Doktorsavhandling (sammanläggning), Socialhögskolan]. Media-Tryck, Lund University, Sweden.

Total number of authors:
1

Creative Commons License:
CC BY

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Ojämlikhetsregimer i aktivering

Görande av klass, etnicitet och kön genom subventionerade anställningar

Ellen Parsland

LUND DISSERTATIONS IN SOCIAL WORK

Ojämlikhetsregimer i aktivering

Görande av klass, etnicitet och kön genom subventionerade anställningar

I den här avhandlingen skildras hur och varför ojämlikhet baserat på klass, etnicitet och kön reproduceras och motverkas i sex kommunala arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar. Subventionerad anställning är en arbetsmarknadsintervention riktad mot arbetslösa personer och som vuxit i popularitet hos svenska kommuner, men som studerats i låg utsträckning. I avhandlingen förstås klass, etnicitet och kön som kategoriseringar vilka görs genom handlingar, organisatorisk styrning och föreställningar.

Genom intervjuer med deltagare, socialarbetare och chefer i de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen framträder en komplex bild av hur klass, etnicitet och kön görs. Avhandlingens resultat visar å ena sidan hur deltagarna upplever en förbättrad tillvaro genom den subventionerade anställningen. Å andra sidan visar resultatet hur en ojämlik tillgång till resurser reproduceras i relation till hur klass, etnicitet och kön görs i programmen. Varför ojämlikhet reproduceras snarare än motverkas genom subventionerade anställningar handlar om att normer om lönearbete och den ojämlika arbetsmarknaden inverkar på det praktiska arbetet i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Avhandlingens resultat visar på vikten att inte likställa jämlikhet med arbetsmarknadsdeltagande i forskning om och i praktiskt arbete med arbetslösa personer. Istället behöver kritiska frågor ställas avseende vilka yrken och typer av arbetstillfällen det handlar om och för vilka deltagare.

Ellen Parsland är socionom med erfarenhet av att arbeta inom socialtjänstens försörjningsstödsavdelning. Det här är hennes avhandling i socialt arbete.

SOCIALHÖGSKOLAN

LUNDS UNIVERSITET

SAMHÄLLS-
VETENSKAPLIGA
FAKULTETEN

ISBN 978-91-89604-78-0
ISSN 1650-3872

Tryckt av Media-Tryck, Lund 2025 Svanenmärkt trycksak, 3041 0903

Ojämlikhetsregimer i aktivering

Görande av klass, etnicitet och kön genom subventionerade anställningar

Ellen Parsland

LUNDS
UNIVERSITET

DOCTORAL DISSERTATION

Doctoral dissertation for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) at the Faculty of Social Sciences at Lund University to be publicly defended on February 14th at 10.15 a.m. in hall 128, School of Social Work, Allhelgona kyrkogata 8, Lund

Faculty opponent
Paula Mulinari, Malmö university

Organization: LUND UNIVERSITY ,2024

Document name: Doctoral dissertation **Date of issue** January 29th, 2025

Author: Ellen Parsland

Title and subtitle: Inequality regimes in activation. Doing class, ethnicity and gender through subsidised employment

Abstract:

Inequality, in terms of how resources are distributed between different categories of people is a pervasive phenomenon in society. The Swedish labour market is no exception, exhibiting a significant degree of classed, ethnified and gendered inequality in terms of access to control and power over production conditions. This thesis aims to contribute knowledge about how and why inequality regimes are reproduced and counteracted by analysing the doing of class, ethnicity and gender in processes, activities and meaning making within six municipal labour market programmes using subsidised employment as its main intervention. The empirical material consists of focus groups- and individual interviews with 45 participants, 41 social workers and 4 managers in six different labour market programmes focused on subsidised employment as an activation intervention. The result is presented in four articles that highlight the doing of class, ethnicity and gender.

Article I focuses on the doing of gender and ethnicity in relation to goals of gender equality and activation. Article II highlights how ethnic categorisations affect activation within a municipal labour market programme, which in turn reproduces inequality, especially for people categorised as refugees within the programme. Article III deals with participants' collective identity and community constructions in relation to how they are categorised and activated by social workers. Article IV analyses how class is done in six municipal labour market programmes and how ethnicity and gender intersect in the doing of class.

In the final discussion, it is discussed how doing class, ethnicity and gender is intertwined with how inequality regimes were reproduced. It is also discussed why inequality regimes were reproduced based on the respondents' meaning-making related to the norm of paid work and the unequal conditions in the labour market. The classed, ethnicised and gendered categorisations of participants by social workers and managers are organised, influenced and reproduced in relation to each other in order to enable participants to enter the labour market quickly after the intervention was completed. Participants attributed the intervention as meaningful. Yet, the categorisations can also be interpreted as to service the municipalities' needs for labour in the lower segments of the labour market. Subsidised employment can therefore be understood to reproduce a municipal reserve army, rather than enabling a stable labour market establishment for people who have a marginal position in the labour market.

Key words: Activation, inequality, subsidised employment, class, ethnicity, gender

Language: Swedish **ISSN and key title**: 1650-3872, Lund dissertations in social work, no 71

ISBN: 978-91-89604-78-0 **Number of pages**: 141

I, the undersigned, being the copyright owner of the abstract of the above-mentioned dissertation, hereby grant to all reference sources permission to publish and disseminate the abstract of the above-mentioned dissertation.

Signature Date 2024-12-16

Ojämlikhetsregimer i aktivering

Görande av klass, etnicitet och kön genom subventionerade anställningar

Ellen Parsland

LUNDS
UNIVERSITET

Omslagsbild: Moa Parsland
Copyright pp 1-141 Ellen Parsland

Paper 1 © Sage
Paper 2 © Taylor & Francis
Paper 3 © University of Stavanger
Paper 4 © by the Author (Manuscript unpublished)

Samhällsvetenskapliga fakulteten
Socialhögskolan

ISBN 978-91-89604-78-0
ISSN 1650-3872

Tryckt i Sverige av Media-Tryck, Lunds universitet
Lund 2025

Media-Tryck is a Nordic Swan Ecolabel certified provider of printed material. Read more about our environmental work at www.mediatryck.lu.se
MADE IN SWEDEN

Förord

Den här avhandlingen handlar om en del av det praktiska sociala arbete som bedrivs ute i Sveriges kommuner. Jag har under doktorandtiden varit, och hoppas fortsätta vara, präglad av min egen tid som socialarbetare inom socialtjänsten i Tingsryds kommun. Tack till Kristina Jonasson och Kerstin Andersson för att ni i rollen som VFU-handledare och senare som kollegor lärde upp mig kring vikten av empati, professionalitet och relationsskapande som avgörande element i arbetet med ekonomiskt bistånd och kommunal aktivering av arbetslösa personer.

Avhandlingen hade inte blivit av utan stöd och hjälp från många olika personer under avhandlingsprocessens gång. Alla eventuella fel och otydligheter bär jag dock ensam ansvar för. Jag vill tacka alla respondenter i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Särskilt vill jag tacka er som deltog i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Jag hoppas verkligen att de mål och drömmar ni beskrev i intervjuerna förverkligas.

Professor Rickard Ulmestig och docent Gabriella Scaramuzzino har varit mina handledare under avhandlingsarbetet och en bättre kombination av handledare kunde jag inte ha haft. Rickard, du har varit en avgörande person för att den här avhandlingen skulle bli av sedan jag var masterstudent. I rollen som handledare har du varit lika delar innebandytränare och akademiker. Du har hejat, peppat, snackat tekniker och tränat mig i att bli en bättre forskare. Samtidigt utan att ge avkall på dina höga krav på tydlighet, kritiska perspektiv och textframställan. Gabriella, du har utmanat mitt tänkande och hjälpt mig att bli bättre och tydligare i mitt skrivande genom ditt öga för detaljer, framförallt i analysarbetet. Du har även frikostigt gett råd och stöd kring balansen mellan arbets- och privatliv vilket jag uppskattat mycket. Er tilltro till avhandlingen, och mig som forskare, har också varit avgörande i de stunder då jag själv vacklat. Jag är oerhört tacksam till er båda.

Tack till all personal vid Socialhögskolan i Lund för stöd och uppmuntran genom hela avhandlingsprocessen. Tack till doktorandkollektivet för att ni bidragit till en inspirerande forskningsmiljö under doktorandtiden. Ett särskilt

tack till Kristina Göransson för att du i rollen som studierektor för forskarutbildningen har gett tydliga råd och svar på alla mina frågor. Ett särskilt tack även till Norma Montesino för ditt intresse i min forskning och för att du bjöd in mig som en del i den viktiga kursen om internationell migration och socialt arbete. Tack till följande personer som vid olika tillfällen läste utdrag ur avhandlingen eller artikelmanus och gav viktiga kommentarer: Yeonjin Kim, Alexandru Panican, Kristina Carlsson Stylianides, Norma Montesino, Carina Tigervall, Ingrid Sahlin, Bettina Leibetseder och Anders Forslund. Ett särskilt tack till Håkan Johansson, Max Koch, Susanna Johansson, Åsa Lundqvist, Katarina Hollertz och Peter Dellgran för er noggranna läsning och avgörande kommentarer vid mitt slutseminarium.

Jag har haft förmånen att både undervisa och sitta en del av min doktorandtid vid Institutionen för socialt arbete vid Linnéuniversitetet och för det är jag också väldigt glad och tacksam. Det har underlättat mycket av vardagens logistiska bekymmer men också breddat mitt perspektiv kring den akademiska miljön. Tiden på LNU har inneburit nya vänskaper och stöd, och det har varit ovärderligt i sluttampen av avhandlingen. Jag vill särskilt tacka Lagunathan Govender och Henrik Örnlind för er vänskap under alla de här åren och för att ni har funnits för att diskutera texter, materialinsamling, aktivering, fattigdom och ojämlikhet. Jag har lärt mig så mycket tack vare er.

Under doktorandtiden har jag även ingått i forskningsmiljöer vilka varit viktiga för mig. Avhandlingen har varit en del av ett forskningsprogram vid IFAU. Tack till Forte för finansieringen av programmet såväl som doktorandtjänsten, och tack till Markussens Stipendiefond för finansiering i avhandlingsarbetets slutskede. Tack till Anders Forslund, Ulrika Vikman, Lilith Ottosson, Mattias Engdahl & Ingeborg Waernbaum för lärorika workshops och trevliga träffar. En annan forskningsmiljö som varit viktig i avhandlingsarbetet har varit kunskapsmiljön Aktiv vars syfte är att nå ut och öka samarbetet mellan forskning och praktik avseende ekonomiskt bistånd och kommunal arbetsmarknadspolitik. Genom Aktiv har jag både haft förmånen att få vara samordnare och föreläsare och därigenom också kunnat diskutera avhandlingens resultat med yrkesverksamma, vilket har varit viktigt för mig. Tack till er forskare och yrkesverksamma som engagerar er i Aktiv.

Tack till min mamma och pappa, Charlotte Parsland och Björn Idlinge. Som barn minns jag hur jag följde med när ni skulle hämta ut tentor, genomföra laborationer eller ha undervisning. Ni har på så vis bidragit till att universitetsmiljön känns naturlig och icke-främmande. Ni har alltid drillat mig i att ifrågasätta det som tas för givet, men framförallt har ni trott på mig hela vägen. Tack för korrekturläsning, hämtningar på förskolan, matlagning och för

att ni lyssnat på allt mitt gnäll. Tack till mina syskon, Moa och Jack Parsland med respektive Dylan Hand och Julia van Kirk för att ni hjälpt till med engelsk grammatik, juridik, layout och boende i Göteborg. Särskilt tack till min syster Moa, en fantastisk designer som också gjort avhandlingens framsida. Tack till min engagerade svärmor Anelia Raicheva för all hjälp och stöd som avlastat oerhört mycket och som jag verkligen uppskattat. Tack till Jan Shero, Felicia Johansson och lilla Milo för att ni är en svårslagen kombination av grannar och familj. Tack till vännerna, för ni hjälpt mig slappna av och göra saker som är kul när allt varit svårt. Särskilt tack till Märtha Westerholm och Marta Alvarado för litteraturdiskussioner, drinkar, play dates och politiska manifestationer (oftast inte vid samma tillfälle). Världen känns alltid lite mindre grå och lite mer hoppfull när vi ses.

Avslutningsvis, tack till min egen lilla familj som jag värdesätter mest av allt och därför känner som mest skuld över kring långa dagar, bortkopplad hjärna och evig trötthet. Chero, du har orkat med mig sen vi var 17 år och inte minst i den här processen har du stöttat, gjort avkall och kämpat. Tack för alla dina töntiga skämt som gör mig på bättre humör även när jag försöker emotstå. Tack för att du alltid är så irriterande logisk och lugn. Då som nu för alltid vill jag ha Marvel-maraton, politiska diskussioner och tvista kring det sociala arbetets praktik med dig. Saga, Bullen, som troligen älskar katter mer än vad jag gör och som varje dag påminner mig om vad som är viktigt i livet. Det är med omåttlig stolthet och en gnutta vemod jag ser dig ta dig an världen med din oerhörda envishet, empati och snygga dans-moves. Du slår mig helt enkelt med häpnad varje dag, bara genom att vara den du är. *You're the yellow bird that I've been waiting for**. Jag älskar er båda tusen miljoner.

Ellen Parsland

Växjö 8 december 2024

**Bright Eyes-Poision oak.*

Innehållsförteckning

Publikationslista **10**

Introduktion **11**

Ojämlikhetsregimer och görande av klass, etnicitet och kön 11

Kommunala arbetsmarknadsprogram 14

Görande av klass, etnicitet och kön i aktivering 16

Subventionerade anställningar som aktiveringsintervention 17

Syfte och frågeställningar 20

Användningen av kategorier i avhandlingen 21

Reproduktionen av ojämlikhet på arbetsmarknaden och i den svenska välfärdsstaten **23**

Lönearbete som styrningsprincip 23

Etnifierad fattigdom 25

Den könsblinda jämställdhetspolitiken 27

Tidigare forskning **29**

Kommunala arbetsmarknadsprogram, en överblick 29

Kategorisering kontra individualisering i aktiveringens praktik 32

Subventionerade anställningar 36

Teoretiskt ramverk **41**

Avhandlingens ontologiska och epistemologiska anspråk 41

Görande av klass, etnicitet och kön 43

Ojämlikhet och ojämlikhetsregimer 47

Sammanfattande diskussion 55

Metod **57**

Forskningsprocessen 57

Det empiriska materialet 61

Avhandlingens anspråk 80

Etiska överväganden 83

Sammanfattning av de vetenskapliga artiklarna 87
Artikel I 87
Artikel II 90
Artikel III 92
Artikel IV 94
Slutdiskussion 97
Varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas 98
Hur ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas 102
Avhandlingens kunskapsbidrag 108
Summary in English 113
Theory and method 115
Results 116
Referenser 119
Bilaga 1: Intervjuguider 133
Intervjuguider, kommun A 133
Intervjuguider, kommun B 137

Publikationslista

Paper I

Parsland, Ellen and Ulmestig, Rickard (2021). Gendered Activation at the Expense of Gender Equality? Activation and Gender Equality as Competing Logics in the Swedish Welfare State. *Affilia*, 37(2), 279-299.

Paper II

Parsland, Ellen (2023). Ethnicising activation as a standard story in a municipal labour market programme. *Nordic Social Work Research*, 1-14.

Paper III

Parsland, Ellen and Scaramuzzino, Gabriella. ”I feel good here”: A qualitative study on the experiences of subsidised employees in a Swedish municipal labour market programme. I produktion för *Journal of Comparative Social Work*.

Paper IV

Parsland, Ellen. Reproducing a municipal reserve army? A qualitative study on municipal subsidized employment. Skickad till *Critical social policy*.

Introduktion

> Let me make the case for inequality as a maze in which clusters of people wander separated by walls they have built themselves, not always knowingly.
>
> (Tilly, 2005, sid. 71)

I citatet ovan illustrerar Charles Tilly att ojämlikhet kan liknas vid en labyrint där grupperingar av människor rör sig åtskilda från varandra av väggar de själva byggt, om än inte alltid medvetet. Eftersom det i liknelsen inte förefaller finnas någon väg ut ur labyrinten framstår ojämlikhet som något människor återkommande reproducerar genom sina handlingar. Medan Tilly (1999) menar att ojämlikhet är ständigt återkommande, erbjuder Joan Acker (2006a) ett mer dynamiskt perspektiv där människors handlande också kan motverka ojämlikhet. Det förefaller alltså, åtminstone teoretiskt sett, finnas en väg ut ur labyrinten. De empiriska frågorna som uppstår blir därför *hur* och *varför* ojämlikhet reproduceras och motverkas.

I den här avhandlingen tar jag mig an de empiriska frågorna ovan genom att analysera görande av klass, etnicitet och kön i sex kommunala arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar. De empiriska frågorna aktualiseras på så vis i relation till det stöd de kommunala arbetsmarknadsprogrammen utgör att möjliggöra arbetsmarknadsdeltagande för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Ojämlikhetsregimer och görande av klass, etnicitet och kön

Jag har tagit mig an frågorna om hur och varför ojämlikhet reproduceras och motverkas genom att avgränsa mig till klass, etnicitet och kön i avhandlingen. Personer som kategoriseras som arbetarklass, utifrån deras kontroll och makt över produktionsförhållanden på arbetsmarknaden, riskerar att utsättas för

dåliga arbetsförhållanden, höga krav på arbetsproduktion och fattigdom trots förvärvsinkomst (Stenberg, 2015; Wright, 2005). Fattigdomen, inklusive arbetslösheten, har sedan 2000-talet i allt högre utsträckning blivit etnifierad; personer kategoriserade som utrikesfödda (framförallt utanför Europa) är överrepresenterade inom arbetslöshets- och försörjningsstödsstatistik samt inom lågstatus- och lågbetalda yrken (Ahrne et al., 2021; Neergaard, 2018). Kvinnor har dock historiskt sett varit överrepresenterade inom fattigdomen. Kvinnor i Sverige anses även vara mer värdiga ekonomisk hjälp av välfärdsstaten, medan män i högre utsträckning tenderar att få hjälp av välfärdsstaten för att komma ut på arbetsmarknaden (Hussénius, 2023; Kullberg, 2005). Den svenska arbetsmarknaden beskrivs också som horisontellt och vertikalt könssegregerad, vilket innebär tydliga gränser vad gäller yrkesval och tillgången till karriärsutveckling (Angelov et al., 2013; Jämställdhetsmyndigheten, 2023). Avhandlingens avgränsning beror alltså på att kategoriseringar utifrån klass, etnicitet och kön är återkommande avseende till vilka som står långt ifrån arbetsmarknaden. Dessutom är kategorierna närvarande utifrån vilka individer som drabbas mest av arbetsmarknadens ojämlikhet och vilka som av den svenska välfärdsstaten framställs behöva stöd för att bli självförsörjande genom arbete.

Klass, etnicitet och kön hanteras i avhandlingen som kategoriseringar vilka är kopplade till samhälleliga maktstrukturer som över- och underordnar människor i relation till varandra och reproducerar ojämlikhet (jmf. Cho et al., 2013; Hill Collins & Bilge, 2016). Kategorierna är dynamiska konstruktioner som över tid och rum reproducerar och motverkar ojämlikhet genom aktörers handlingar. Det innebär att det är svårt att analytiskt fånga dessa komplexa och sammanflätade processer (jmf. Hancock, 2007b). Jag har i avhandlingen hanterat komplexiteten genom att analysera *görande* av klass, etnicitet och kön i kommunala arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar, för att på så vis avgränsa kategoriseringarna till en organisatorisk kontext.

I avhandlingen ramar begreppet *görande* in de handlingar, den organisatoriska styrning och de bakomliggande föreställningar som gemensamt bildar de kommunala arbetsmarknadsprogrammens praktik (jmf. Acker, 1989). Görande inom organisationer är präglat av samhälleliga strukturer, som normer, sociala regler och kunskapsanspråk, vilka villkorar hur och varför vissa handlingar görs inom organisationer (Houston, 2010). Normer om vad som anses vara feminint återkommer exempelvis i vilka arbetsuppgifter som kvinnor tilldelas och utför inom arbetsplatser. Görande är dock inte strukturellt determinerat, utan snarare strukturellt villkorat (Archer, 1995). Det betyder att individer och

organisationer kan reproducera och motverka de strukturella villkoren genom olika göranden. Jag menar därför att det är viktigt att bidra med kunskap om *hur* kategorier tar sig kontextuella och dynamiska uttryck i specifika situationer som kan innebära att ojämlikhet reproduceras eller motverkas. Inspirerad av den kritiska realismen, som understryker vikten av att inte enbart studera *hur* något sker utan också *varför* något sker (jmf. Danermark et al., 2018; Scaramuzzino, 2014), menar jag att det är viktigt att bidra med kunskap om de strukturella villkoren för görande. Detta gör jag genom att analysera *varför* ojämlikhet reproduceras och hur den kan motverkas.

Det intersektionella begreppet *ojämlikhetsregimer* används i avhandlingen för att koppla samman görande av klass, etnicitet och kön med ett organisationsteoretiskt perspektiv på de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Den intersektionella ansatsen betonar att klassade, etnifierade och könade kategoriseringar organiseras, påverkas och reproduceras i förhållande till varandra (Mulinari, 2007). Ojämlikhetsregimer myntades av Joan Acker (2006a), för att fånga hur olika sammanhängande processer, aktiviteter och meningsskapande inom en organisation både reproducerar och motverkar ojämlikhet. *Processer* avser formella och informella ordningar och strukturer inbyggda i verksamheten vilka styr arbetet som görs, exempelvis de målstyrningsdokument och verksamhetsplaner som ska strukturera arbetet inom de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Det som organisationsmedlemmar, socialarbetare, chefer och deltagare i programmen praktiskt utför inom ramen för sitt organisationsmedlemskap sammanfattas i avhandlingen till *aktiviteter*. *Meningsskapande* är de föreställningar som finns om organisationen och organisationsmedlemmarna, baserat på deras strukturella villkor, och som ger mening till aktiviteterna och processerna (jmf. Acker, 2011). Alla organisationer innefattar ojämlikhetsregimer som genom organisationsmedlemmars görande inom sina organisationer speglar och inkorporerar den strukturella ojämlikhet som finns i samhället i varierande grad (Boréus et al., 2021). De tre begreppen process, aktivitet och meningsskapande konkretiserar görande i de kommunala arbetsmarknadsprogrammens olika delar och beroende på vilka kategoriseringar som görs. Tillsammans fångar de tre begreppen den organisatoriska styrningen, de praktiska handlingarna och föreställningarna bakom styrningen och handlingarna. På så vis hjälper begreppen till att svara på hur och varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas i kommunala arbetsmarknadsprogram.

Kommunala arbetsmarknadsprogram

I likhet med Acker (2006a) och Tilly (1999) menar jag att det inte går att frånkoppla det som görs i organisationer från görandet av kategorier, som i sin tur inverkar på vilka som ges tillgång till, eller exkluderas från, värdefulla resurser inom organisationen. Alla organisationer är beroende av att få tillgång till resurser för sin överlevnad. Resurser kan vara organisatoriska medlemmar men även materiella och symboliska resurser (jmf. Ahrne & Papakostas, 2002). I organisationer, likt kommunala arbetsmarknadsprogram, inverkar kategoriseringar av människor på hur resurser inom organisationen ska administreras och fördelas (jmf. Handler & Hasenfeld, 2007; Tilly, 1999). Personer som saknar erfarenhet av att lönearbeta och uppbär försörjningsstöd sorteras exempelvis i hög utsträckning in i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen snarare än till den statliga Arbetsförmedlingen (jmf. Forslund et al., 2019). Sorteringen innebär att klass spelar roll i vilken arbetsmarknadspolitik arbetslösa tar del av i Sverige, där personer med liten kontroll och makt över produktionsförhållanden på arbetsmarknaden tenderar att aktiveras genom kommunala arbetsmarknadsprogram (jmf. Wright, 2005). Stödet som den svenska välfärdsstaten erbjuder personer i arbetslöshet tar sig på så vis olika uttryck beroende på vilka kategorier arbetslösa personer tillskrivs (jmf. Hollertz, 2010).

Kommunala arbetsmarknadsprograms främsta uppgift är att *aktivera* arbetslösa personer som söker försörjningsstöd[1] hos den kommunala socialtjänsten. Aktiveringen i kommunala arbetsmarknadsprogram sker genom en eller flera interventioner som arbetslösa personer deltar i. Exempelvis CV-skrivande, coachning, praktik eller subventionerade anställningar. Aktivering i svensk kontext är en del av det politiska skifte som skett i majoriteten av välfärdsstater sedan 1980-talet (Sunnerfjell, 2023). Skiftet innefattar ett ökat individuellt ansvar för ojämlikhet och fattigdom, där lösningen som presenteras inom politiken är krav på deltagande i aktiveringsinterventioner och minskade ersättningar för arbetslösa (Clasen & Mascaro, 2022; van Berkel & Møller, 2002). För deltagare i kommunala arbetsmarknadsprogram tar det politiska skiftet sig uttryck genom att deltagandet är kopplat till specifika sanktioner och krav. Det kan röra sig om att deltagare behöver infinna sig på

[1] I avhandlingen använder jag begreppet försörjningsstöd vilket är en del av ekonomiskt bistånd. Försörjningsstöd är den delen av det ekonomiska biståndet som är kopplat till motprestation, exempelvis deltagande i kommunala arbetsmarknadsprogram, och försörjningsstödet bedöms månatligen för de sökandes uppehälle, boendekostnad, hemförsäkring, hushållsel, fack- och a-kasseavgift samt arbetsresor (Socialstyrelsen.se)

arbetsmarknadsprogrammet ett visst antal timmar per vecka och delta i specifika interventioner för att inte riskera att få avslag på ansökan om försörjningsstöd (jmf. Lødemel & Moreira, 2014).

Majoriteten av alla svenska kommuner bedriver sina egna arbetsmarknadsprogram och mellan 90 000 och 100 000 arbetslösa individer deltar årligen till en kostnad av cirka 5 miljarder kronor (Forslund, 2019; SKR, 2022a). Aktivering genom kommunala arbetsmarknadsprogram har vuxit i omfattning sedan 1990-talet. Den ökade omfattningen kan inte förklaras utifrån endast en orsak, men kan delvis förstås utifrån att det finns ett egenintresse hos kommunerna att bedriva kommunala arbetsmarknadsprogram (Ulmestig & Panican, 2018). Genom de kommunala arbetsmarknadsprogrammen kan kommunerna ta del av resurserna inom arbetsmarknadspolitiken och styra aktiveringens omformning. Resurserna som kommunerna vill ta del av är framförallt arbetslösa personer, där kommunernas ansvar för försörjningsstöd är ett viktigt ekonomiskt incitament för att bedriva kommunala arbetsmarknadsprogram.

En återkommande orsak till att söka försörjningsstöd är nämligen arbetslöshet, framförallt för personer som saknar arbetslivserfarenhet och därför inte heller är kvalificerade för det statliga socialförsäkringssystemet. Arbetslöshet har sedan 2010 varit den vanligaste orsaken till att personer söker försörjningsstöd. År 2023 utgjorde arbetslösa personer mer än hälften av alla som sökte försörjningsstöd i de svenska kommunerna, 110 257 personer (Socialstyrelsen, 2024b). Tidigare internationell och nationell forskning har också uppmärksammat att en majoritet av de personer som aktiveras genom motsvarande kommunala arbetsmarknadsprogram har en särskilt stor utsatthet på arbetsmarknaden (Breidahl & Clement, 2010; Girardi et al., 2019; Govender, 2023). Uppbärandet av försörjningsstöd kan i sig innebära en marginaliserad position på arbetsmarknaden, eftersom försörjningsstöd är stigmatiserande (Gubrium & Lødemel, 2013). Dessutom innebär långtidsarbetslöshet i kombination med kategorier av klass, etnicitet och kön ytterligare marginalisering eftersom arbetsmarknaden, och samhället i stort, präglas av strukturell etnifierad och könad ojämlikhet.

Ojämlikhetsregimer som begrepp belyser hur människor med marginaliserade positioner i samhället, såsom personer i långvarig arbetslöshet, exploateras genom organisationers reproduktion av arbetsmarknadens ojämlikhet (Acker, 2006a). Användandet av kategorin ”migrantkvinnor”, kan i ett kommunalt arbetsmarknadsprogram uppmärksamma och intervenera mot samhälleliga förtryck och svårigheter för de kategoriserade deltagarna, genom att programmet fördelar resurser som stärker deltagarna (jmf. Söderqvist Forkby, 2022). Samtidigt riskerar organisationerna också bidra till hur kategorier

kopplade till klass, etnicitet och kön institutionaliseras (Tilly, 1999). Institutionaliseringen förstärker arbetsmarknadens ojämlikhet genom att kunskapsanspråk om hur kategorin förstås och hanteras reproduceras (Friedland & Alford, 1991). I de kommunala arbetsmarknadsprogrammen behöver socialarbetare, chefer och deltagare förhålla sig till arbetsmarknadens ojämlikhet, medan aktiveringsinterventioner ska genomföras för att möjliggöra att deltagarna närmar sig arbetsmarknaden. I avhandlingen är arbetsmarknadens ojämlikhet en central utgångspunkt. Med hjälp av denna utgångspunkt vill jag betona vikten av att inte enbart studera aktivering i relation till huruvida arbetslösa får jobb eller inte, utan också ifrågasätta vilka jobb deltagare i kommunala arbetsmarknadsprogram aktiveras mot och vilka konsekvenser det kan ha för dem som deltar i programmen.

Görande av klass, etnicitet och kön i aktivering

Forskning som rör det sociala arbetets praktik inom andra områden har studerat görande av klass, etnicitet och kön (se t.ex. Barn, 2008; Östman, 2019). Därtill har särskilt görande av etnicitet och kön studerats inom det praktiska sociala arbetet (se t.ex. Eliassi, 2015; Herz, 2012). Det är dock svårt att överföra empiriska resultat från det sociala arbetets praktik i stort till kommunala arbetsmarknadsprogram eftersom kategorier tar sig specifika uttryck beroende på kontextuella omständigheter, då organisation, organisatoriska villkor och aktörer inom och utanför organisationen spelar in i hur och varför kategoriseringar görs. Görande av klass, etnicitet och kön har däremot sällan, enligt min kännedom, studerats i relation till aktiveringen av arbetslösa. Kunskapsluckan avser särskilt görande av klass, etnicitet och kön inom en svensk organisatorisk kontext, som exempelvis kommunala arbetsmarknadsprogram (se dock Mulinari, 2018).

Emellertid har görande av specifika klassade, etnifierade och könade kategoriseringar, mer eller mindre separerade från varandra, studerats inom aktiveringsforskning i viss uträckning. En del av litteraturen har studerat förekomsten av kategorier, snarare än görande av klass, etnicitet och kön, exempelvis att män födda i Sverige i högre grad aktiveras än utrikesfödda män, utrikesfödda kvinnor och kvinnor födda i Sverige (Hussénius, 2023; Nybom, 2012). Att enbart konstatera att kategorier förekommer bidrar inte nödvändigtvis med kunskap om hur klass, etnicitet och kön görs i aktiveringspraktiken. Inte heller ger det nödvändigtvis kunskap om hur och varför

ojämlikhet i aktiveringsorganisationer reproduceras och motverkas. Svensk aktiveringsforskning har återkommande pekat på deltagares utsatta position på arbetsmarknaden (se t.ex. Fredriksson, 2022; Govender, 2023), men klass har sällan explicit studerats i relation till aktivering. Nyligen har dock Sunnerfjell (2023) studerat hur aktiveringsinterventioner i en mindre bruksort tar intryck av arbetarklasskulturen som präglat kommunen i generationer. Internationell aktiveringsforskning (se t.ex. Grover, 2019; Prendergast, 2020) har uppmärksammat klassbegreppet i något större utsträckning, men i låg utsträckning i relation till etnicitet och/eller kön.

Görande av etnicitet har främst studerats i organisationer som enskilt aktiverar kategorier av utrikes födda personer, exempelvis kategorin ”flykting” i Arbetsförmedlingens Etableringsprogram (Ennerberg, 2017; Larsson, 2015). Att enbart studera etnicitet i relation till specifika aktiveringsinterventioner för utrikesfödda personer riskerar dock att reproducera bilden av att enbart utrikesfödda etnifieras, snarare än att etnifiering är en relationell gränsdragning. När en grupp kategoriseras som utrikesfödd, kategoriseras också en grupp som inrikesfödd (jmf. Miles, 1993). Kön har sällan studerats för sig, utan framförallt i relation till etnicitet, där studier visat hur utrikesfödda kvinnor marginaliseras ytterligare genom aktiveringen (Hansen, 2017; Ullmann, 2023). Inom både internationell och nationell forskning rörande aktivering finns därför en kunskapslucka vad gäller görande av klass, etnicitet och kön i aktiveringen av arbetslösa personer. Kunskapsluckan riskerar att osynliggöra hur och varför rådande strukturer skapar olika villkor för arbetslösa personer i marginaliserade positioner i samhället, vilket i sin tur kan förstärka marginaliseringen snarare än avhjälpa den.

Subventionerade anställningar som aktiveringsintervention

I avhandlingen har sex kommunala arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar studerats. Subventionerade anställningar som aktiveringsintervention har använts inom kommunala arbetsmarknadsprogram sedan 1990-talet (Trygged, 1996). Under 2000-talet har subventionerade anställningar ökat till att bli en av de vanligaste interventionerna inom kommunala arbetsmarknadsprogram (Forslund et al, 2019). Ökningen av subventionerade anställningar som aktiveringsintervention i kommunala arbetsmarknadsprogram kan förstås utifrån kommunernas ekonomiska

incitament att aktivera arbetslösa personer genom kommunala arbetsmarknadsprogram. Efter den subventionerade anställningen har nämligen deltagarna som regel kvalificerat sig för socialförsäkringssystemet, vilket gynnar deltagaren såväl som kommunen ekonomiskt, då deltagarnas behov av försörjningsstöd minskar. Möjligheten till kvalificering för socialförsäkringssystemet kan också förstås som en av de tydligaste skillnaderna mellan subventionerade anställningar och andra aktiveringsinterventioner i kommunala arbetsmarknadsprogram (Hultqvist & Hollertz, 2021).

En subventionerad anställning inom avhandlingens kontext innebär att arbetslösa personer erbjuds en tidsbegränsad kommunal anställning genom det kommunala arbetsmarknadsprogrammet. Lönen, och eventuellt kommunens extra kostnader för handledning och stöd till deltagaren, subventioneras helt eller delvis av Arbetsförmedlingen. Aktiveringens incitament och krav på deltagarna kvarstår under tiden för den subventionerade anställningen. Det vill säga, för att bibehålla den subventionerade anställningen och efter anställningens slut ha möjlighet att beviljas ekonomiska bidrag, exempelvis arbetslöshetsersättning, behöver deltagaren delta aktivt i det kommunala arbetsmarknadsprogrammet. Utöver den subventionerade anställningen kan exempelvis deltagare förväntas delta i coachning, utbildning eller andra interventioner inom kommunens regi (jmf. Ottosson, 2022).

Subventionerade anställningar som aktiveringsintervention har studerats i låg utsträckning, både i Sverige och internationellt. Det samlade kunskapsläget avseende subventionerade anställningar är dessutom fyllt av motstridigheter. Å ena sidan har subventionerade anställningar genom effektstudier beskrivits ha positiva effekter på arbetslösa personers arbetsmarknads(re)etablering, särskilt vad gäller personer som står långt ifrån arbetsmarknaden (Card et al., 2017; Mörk et al., 2021). Deltagare beskriver också subventionerade anställningar som mer meningsfulla, motiverande och mindre stigmatiserande än andra aktiveringsinterventioner (jmf. Hollertz & Hultqvist; Govender, 2023).

Å andra sidan visar internationell forskning att det framförallt är personer vilka bedöms stå nära arbetsmarknaden som i första hand också tilldelas en subventionerad anställning (Bonoli & Liechti, 2018; Gubrium et al., 2017). Subventionerade anställningar har också beskrivits vara stigmatiserande i relation till den låga status och lön som den subventionerade anställningen innebär (Govender, 2023; Leibetseder & Kranewitter, 2012). Subventionerade anställningar har även kritiserats för att skapa inlåsningseffekter för deltagarna i programmen, det vill säga att interventionen hindrar deltagaren från att söka arbete och därmed leder till arbetslöshet efter interventionens slut (Card et al.,

2010, 2017). För personer som redan innan den subventionerade anställningen befinner sig i en marginaliserad position på arbetsmarknaden kan sådana effekter vara ödesdigra eftersom de riskerar en förvärrad arbetsmarknadssituation där de förpassas tillbaka till en stigmatiserande livssituation med försörjningsstöd (jmf. Gubrium & Lødemel, 2013).

Det samlade och motstridiga kunskapsläget har i forskningen diskuterats vara relaterat till organisatoriska incitament, men det saknas studier om subventionerade anställningars organisering och utförande (se även: Card & Hyslop, 2009). De organisatoriska incitamenten i subventionerade anställningar som aktiveringsintervention är därför ytterligare en kunskapslucka inom vilken avhandlingen kan bidra med kunskap. Avhandlingen knyter samman de kommunala arbetsmarknadsprogrammens görande av klass, etnicitet och kön med hur och varför ojämlikhet reproduceras och motverkas, baserat på intervjuer med 45 deltagare, 41 socialarbetare och 4 chefer i sex kommunala arbetsmarknadsprogram. Med utgångspunkt i Tillys (2005) labyrint, med en modifierad förståelse baserad på Ackers (2006a) begrepp ojämlikhetsregimer, framstår de kommunala arbetsmarknadsprogrammen som platser där väggar byggs och rivs ner genom aktörers handlingar. Omvägar, återvändsgränder och möjliga genvägar i labyrinten reflekterar processer, aktiviteter och meningsskapande som reproducerar och motverkar klassad, etnifierad och könad ojämlikhet för personer som befinner sig i en marginaliserad position på arbetsmarknaden.

Sammanfattningsvis har jag genom den här introduktionen gjort gällande att avhandlingen kan förstås positionerad inom huvudsakligen två kunskapsluckor.

Den första kunskapsluckan berör socialt arbete som forskningsämne när det gäller hur och varför ojämlikhet reproduceras och motverkas i välfärdsorganisationer. Genom att använda begreppet ojämlikhetsregimer belyser jag intersektionella mönster i organisationers processer, aktiviteter och meningsskapande som reproducerar och motverkar ojämlikhet. Görande av framförallt etnicitet och kön har studerats inom områden av det sociala arbetets praktik (Eliassi, 2015; Herz, 2012), men sällan inom organisationer som aktiverar arbetslösa personer, som kommunala arbetsmarknadsprogram (se dock Ullman, 2023).

Den andra kunskapsluckan berör subventionerade anställningar som aktiveringsintervention i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Subventionerade anställningar har vuxit i popularitet hos majoriteten av de svenska

kommunerna, men har studerats i låg utsträckning. Avhandlingens kvalitativa ansats och analytiska fokus på görande av klass, etnicitet och kön i aktiveringen genom subventionerade anställningar kan belysa risker och potentialer med subventionerade anställningar som aktiveringsintervention.

Syfte och frågeställningar

Syftet med avhandlingen är att bidra med kunskap om hur och varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas genom att analysera görande av klass, etnicitet och kön i processer, aktiviteter och meningsskapande inom sex kommunala arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar. Syftet besvaras utifrån två övergripande frågeställningar.

1. Hur görs klass, etnicitet och kön utifrån de processer och aktiviteter som beskrivs av deltagare, socialarbetare och chefer i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen?
2. Vilken mening tillskrivs subventionerade anställningar som aktiveringsintervention av intervjupersonerna och hur korresponderar denna mening med görande av klass, etnicitet och kön?

De två frågeställningarna är konstruerade utifrån att den första frågeställningen avseende hur klass, etnicitet och kön görs i processer och aktiviteter korresponderar med *hur* ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas, och den andra frågeställningen avseende vilken mening som tillskrivs subventionerade anställningar och hur meningen korresponderar med görande av klass, etnicitet och kön är konstruerad för att ge svar på *varför* ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas.

Avhandlingens syfte och frågeställningar besvaras på ett sammanhållet vis i avhandlingens kappa. De fyra empiriskt grundade artiklarna som utgör avhandlingens resultat utgår från särskilda syften och perspektiv som korresponderar med avhandlingens övergripande frågeställningar, enligt nedanstående tabell. I avhandlingens resultatkapitel presenteras artiklarnas syften och resultat i relation till avhandlingens övergripande frågeställningar, för att sedan diskuteras gemensamt i slutdiskussionen.

Tabell 1: Avhandlingens frågeställningar i relation till artiklarna.

Frågeställning	Motsvarande artikel
Hur görs klass, etnicitet och kön utifrån de processer och aktiviteter som beskrivs av deltagare, socialarbetare och chefer i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen?	Artikel I, II & IV
Vilken mening tillskrivs subventionerade anställningar som aktiveringsintervention av intervjupersonerna och hur korresponderar denna mening med görande av klass, etnicitet och kön?	Artikel I–IV

Användningen av kategorier i avhandlingen

I avhandlingen analyserar jag hur personer som deltar i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen kategoriseras i relation till klass, etnicitet och kön. Samtidigt bidrar jag i avhandlingen själv med att kategorisera. Inte minst genom konstruktionen ”deltagare”, men det har även hittills i texten presenterats andra kategorier som ”utrikesfödda personer”, ”flykting”, ”migrantkvinnor”, ”kvinnor”, ”män” och ”arbetsklass”. Jag förstår samtliga kategorier som används i avhandlingen som socialt konstruerade, även om kategorins benämning också kan skildra en empirisk verklighet (jmf. Parr, 2020).

Mulinari (1999) lyfter vikten av att inte bevara ojämlika strukturer i samhället genom forskning, exempelvis genom att oreflekterat reproducera kategorier som kan vara stigmatiserande och/eller skadliga för personer som redan befinner sig i utsatta positioner, så som deltagarna i studien gjorde. Jag är medveten om att mitt analytiska tillvägagångssätt, med fokus på kategorier, innebär en risk att förstärka förtryckande diskurser. Till exempel är kategorin "flykting" en kategori som används av respondenterna, men som även kan förstås som en statligt producerad kategori vilken drar tydliga gränser i fråga om tillgång till välfärd (Dahinden, 2016).

Det kan också ifrågasättas om respondenterna, särskilt deltagarna i arbetsmarknadsprogrammen, har reducerats till kategorier snarare än att ses som individer genom avhandlingens inriktning på kategorier. Ifrågasättandet kan vara särskilt relevant med tanke på att deltagarna har upplevt arbetslöshet och andra sociala problem, vilket kan öka upplevelsen av stigmatisering (jmf. Lister, 2021). Jag har strävat efter att vara vaksam och reflektera över mina språkval, men av pragmatiska skäl, såsom tydlighet och begränsning av antal

ord i vetenskapliga artiklar, använder jag kategorier som "deltagare" eller "migrantkvinnor" i artiklarna och avhandlingen som helhet. Jag har valt denna hållning framför att helt undvika att använda kategorierna då jag vill problematisera hur kategorierna görs, genom att analysera görande av klass, etnicitet och kön och därmed reproduktion och motverkande av ojämlikhet (jmf. Dahinden, 2016).

För att betona samtliga kategoriers socialt konstruerade natur hade jag i avhandlingen kunnat markera samtliga kategorier med citattecken (” ”). Jag har valt att inte göra det eftersom det kan försvåra läsningen av texten. Istället har jag avgränsat mig till att sätta citattecken vid de kategoriseringar av deltagare som jag konstruerat och analyserar utifrån mitt teoretiska ramverk. Det handlar om kategorierna ”flykting”, ”generellt arbetslösa”, ”migrantkvinnor”, ”överflödiga”, ”förlorare”, ”vinnare”, ”kommunal reservarmé” samt den kollektiva identitetskonstruktionen av deltagarna där de tillskrivs identifiera sig som ”personer med jobb”.

Reproduktionen av ojämlikhet på arbetsmarknaden och i den svenska välfärdsstaten

Ojämlikhet, i termer av hur resurser fördelas mellan olika kategorier av människor, genomsyrar hela samhället, men i avhandlingen avgränsar jag mig till ojämlikhet som tar sig uttryck på den svenska arbetsmarknaden och genom välfärdsstatens hantering och organisering av arbetslösa personer.

I det här kapitlet kommer jag därför att övergripande beskriva hur ojämlikhet kopplat till klass, etnicitet och kön tar sig uttryck i den svenska välfärdsstatens hantering av frågor om arbetslöshet och fattigdom. Jag kommer också att övergripande beskriva hur ojämlikheten tar sig uttryck på den svenska arbetsmarknaden. Dessa beskrivningar syftar till att ge en förståelse för de strukturella villkor som påverkar hur och varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas i de kommunala arbetsmarknadsprogram som studeras i avhandlingen.

Lönearbete som styrningsprincip

I Sverige, likt majoriteten av välfärdsstater, är lönearbete normen för försörjning. Det bör dock inte förstås som att lönearbete är ett naturligt fenomen. Lönearbete har konstruerats och reproducerats som norm över tid genom utformningen av socialpolitiska reformer med syfte att göra icke-löntagare till löntagare (Johansson & Hvinden, 2007; Offe, 1984). Heltidsarbete, under trygga anställningsformer, möjliggör exempelvis full tillgång till det svenska socialförsäkringssystemet med arbetslöshetsersättning, sjukpenning och föräldrapenning (Sainsbury, 2019). Försörjningsstödssystemet, å andra sidan, finns för personer som inte kan försörja sig genom lönearbete, exempelvis på grund av sjukdom eller arbetslöshet. Till skillnad

från det centralt styrda och inkomstrelaterade socialförsäkringssystemet, är försörjningsstödssystemet behovsprövat och lokalt styrt genom kommunerna.

Den duala välfärdsstrukturen, med två system för personer som befinner sig i arbetslöshet, reflekterar hur lönearbete är en styrningsprincip för den svenska social- och arbetsmarknadspolitiken som riktar sig till arbetslösa. Inom båda systemen förekommer förvisso krav på att arbetslösa ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till ersättning vilket i praktiken brukar innebära deltagande i arbetsmarknadsinterventioner. Kraven på arbetslösa inom försörjningsstödssystemet tenderar dock vara mer disciplinerande och stigmatiserande, samtidigt som ersättningen även är lägre (Gubrium & Lødemel, 2013). Disciplineringen i försörjningsstödssystemet består framför allt i en högre grad av kontroll. Kontrollen utförs av socialarbetare där underlagen för stödet som söks ska granskas och godkännas, men även genom att bedöma om den enskilde har gjort vad den kan för att bli självförsörjande (jmf. Jönsson, 2023).

De kommunala arbetsmarknadsprogrammen har en viktig funktion avseende kontrollen av personer som uppbär försörjningsstöd. Som nämnt i avhandlingens introduktionskapitel finns inte enbart en orsak till att kommunala arbetsmarknadsprogram ökat i omfattning sedan 1990-talet. Utöver de tidigare beskrivna ekonomiska incitamenten för kommuner att aktivera arbetslösa är kontrollen av försörjningsstödstagare ytterligare en orsak, eftersom arbetslösa personer som uppbär försörjningsstöd behöver stå till arbetsmarknadens förfogande för att beviljas stöd (Hollertz, 2010). En annan aspekt är att den centralt styrda Arbetsförmedlingen tenderar att bortprioritera personer som är långtidsarbetslösa och som saknar socialförsäkring (Forslund et al., 2019; Thegerström & Ulmestig, 2021).

De två systemens struktur och dess innebörd medför en klassdimension i hur systemen används inom de svenska välfärdsstaten, där personer som arbetar belönas med socialförsäkring och personer som saknar förankring på arbetsmarknaden disciplineras genom kontroll (jmf. Junestav, 2004; Nelson, 2013). Personer som stadigvarande lönearbetar får en mer stadigvarande position i välfärdens socialförsäkringssystem. Personer som är arbetslösa och har en marginell position på arbetsmarknaden får en marginell position genom försörjningsstödssystemet (Marklund och Svallfors, 1987). Utifrån ett marxistiskt perspektiv har dock personerna som är arbetslösa eller har en marginell position på arbetsmarknaden en viktig funktion för det kapitalistiska systemet, eftersom de kan tjäna likt en reservarmé inom arbetsmarknaden (Byrne, 1997; Grover, 2019). Marx (1976) menar att reservarméns funktion för kapitalismen är att när kapitalet expanderar ökar också behovet av billig

arbetskraft som kan arbeta under prekära arbetsformer. Den billigaste och mest enkla arbetskraften att disciplinera efter marknadens behov är fattiga personer som både är oorganiserade och saknar alternativ till sin försörjning (Prendergast, 2020). Genom social- och arbetsmarknadspolitiska interventioner regleras storleken på reservarmén, så den aldrig helt upphör eftersom det skulle innebära en avsaknad av arbetskraft i tider av högkonjunktur och dessutom kunna skapa konkurrenssituationer där löner drivs upp (Broström, 2015).

I Sverige består reservarmén främst av personer som uppbär försörjningsstöd eftersom de ofta är står långt ifrån arbetsmarknaden och saknar alternativ till försörjning (Broström, 2015). Även om fattiga personer historiskt sett alltid har disciplinerats på olika vis (Geremek, 1991), har aktivering förstärkt reproduktionen av reservarmén i välfärdsstater. Reproduktionen sker genom att arbetslösa personer deltar i aktiveringsinterventioner och på så vis hålls nära arbetsmarknaden samtidigt som ansvaret för arbetslösheten förläggs på individen (Prendergast, 2020). Eftersom arbetslösa personer som uppbär försörjningsstöd riskerar avslag på ansökan om försörjningsstöd om de avstår från aktivering eller arbete blir de skyddslösa gentemot arbetsmarknaden, utan reell frihet att avböja arbeten med undermåliga villkor (de la Porte & Jacobsson, 2012; Greer, 2015).

De kommunala arbetsmarknadsprogrammens uppdrag blir därmed att upprätthålla lönearbetet som norm där personer som deltar i programmen aktiveras till att ta prekära arbeten i de lägre segmenten av arbetsmarknaden, likt en reservarmé. De lägre segmenten utav arbetsmarknaden kan också kallas för den sekundära arbetsmarknaden och präglas av lågkvalificerade yrken, osäkra och tidsbegränsade anställningar samt en svag inkomstutveckling (Olofsson, 2008).

Etnifierad fattigdom

Ojämlikhet i samhället handlar inte enbart om hur lönearbete är en styrningsprincip för hur resurser distribueras av välfärdsstaten. Ojämlikheten är även i hög grad etnifierad (jmf. Schierup et al., 2015; Standing, 2013). I avhandlingen aktualiseras olika etnifierade kategorier för att lyfta fram görande av etnicitet framför allt i relation till personer som är födda, eller har föräldrar födda, utanför Sverige. Kategorin ”utrikesfödd” används genomgående i avhandlingens kappa men kategorin ”migrant” och ”flykting”

används i avhandlingens artiklar. Genom att använda olika etnifierade kategorier i avhandlingen vill jag markera att, likt alla kategorier, är etnifierade kategorier socialt konstruerade (jmf. Tilly, 1999).

På den svenska arbetsmarknaden tenderar ojämlikheten drabba personer vilka själva migrerat från afrikanska länder eller mellanöstern, eller vars föräldrar migrerat från de områdena (Tibajev, 2022; Wolgast et al., 2021). Svenska studier har återkommande visat att personer kategoriserade som utrikesfödda väljs bort i rekryteringssammanhang (Bursell, 2012; Vernby & Dancygier, 2019) och att utrikesfödda personer, oavsett yrkesgrupp, återkommande har en lägre lön och yrkesbefattning än de är kvalificerade för (se t.ex. Wolgast et al., 2021). Personer födda utanför Sverige är också överrepresenterade inom de lägre segmenten av arbetarklassen (Ahrne et al., 2021). I en europeisk kontext skildras liknande mönster som i Sverige. Standing (2013) beskriver exempelvis hur utrikesfödda personer i Europa är överrepresenterade inom prekära arbeten inom de lägre segmenten av arbetsmarknaden. I en europeisk kontext har forskare också belyst hur invånare tenderar att se personer som kategoriseras som utrikesfödda som mindre värdiga att ta emot välfärdsservice och bistånd än personer som tillhör majoritetsbefolkningen (Kootstra, 2017; Reeskens & van der Meer, 2019). Personer kategoriserade som utrikesfödda kan därför förstås ha en marginaliserad position på arbetsmarknaden, bland annat då välfärdssystemen urholkats genom att kraven på arbetslösa generellt har blivit högre och ersättningsnivåerna lägre (jmf. Bengtsson & Berglund, 2012).

Utrikesfödda personers marginella position på arbetsmarknaden är även synlig i försörjningsstödsstatistiken. Sedan 1990-talet har personer kategoriserade som utrikesfödda varit överrepresenterade inom uppbärande av försörjningsstöd, och 2023 var 58% utrikesfödda, vilket kan ställas mot den totala populationen av utrikesfödda personer i Sverige, som är 20% (Socialstyrelsen, 2024b). Den svenska staten har gjort försök att flytta kategorier av utrikesfödda från försörjningsstödssystemet. Ett exempel är Etableringsprogrammet som infördes 2010, genom vilket arbetslösa personer med flyktingskäl som grund för uppehållstillstånd, och deras anhöriga, aktiveras och försörjs via Arbetsförmedlingen istället för kommunerna. Larsson (2015) beskriver hur syftet med Etableringsprogrammet var att sammanlänka kunskapsanspråk om integration i det svenska samhället med arbetsmarknadsetablering. Deltagande i Etableringsprogrammet innebär ett deltagande under två års tid där arbetsmarknadsinterventioner varvas med språkundervisning (Ennerberg, 2017). Etableringsprogrammet har fått mycket kritik, framförallt för att vara ineffektivt vad gäller deltagarnas arbetsmarknadsetablering (Qi et al., 2021).

Utrikesfödda personers överrepresentation inom försörjningsstödsstatistiken kan förstås utifrån den marginella positionen de har på arbetsmarknaden, vilken försvårar deras möjligheter att kvalificera sig till socialförsäkringssystemet. Samtidigt innebär långvarigt försörjningsstödstagande oftast ytterligare svårigheter att komma in på arbetsmarknaden på grund av arbetsgivares förutfattade meningar om personer som uppbär försörjningsstöd och/eller deltar i kommunala arbetsmarknadsprogram (jmf. Behrenz & Månsson, 2021; Gubrium & Lødemel, 2013).

Den könsblinda jämställdhetspolitiken

Trots att lönearbete som styrningsprincip kan hävdas reproducera ojämlikhet har det också varit en viktig faktor för att öka jämställdheten mellan män och kvinnor i Sverige (Lundqvist, 2015). Kvinnors position på arbetsmarknaden och i hemmet har förbättrats genom att välfärdsstaten möjliggjort kombinationen lönearbete och familjeliv genom olika reformer sedan 1930-talet (Boréus et al., 2021; Lundqvist, 2015). Kvinnor har historiskt sett anställts främst inom offentliga anställningar med inriktning på vård, omsorg och service medan män främst anställts inom det privata med inriktning på industri (Overud, 2013). Könssegregationen har dock under de senaste decennierna minskat, men generellt tar kvinnor i heterosexuella relationer fortfarande ett större ansvar för hem och familj på bekostnad av karriär och löneutveckling (jmf. Duvander et al., 2022). Vid arbetslöshet innebär det ofta en lägre ersättning i socialförsäkringssystemet, vilket vid ensamstående föräldraskap är särskilt sårbart och var en anledning till att ensamstående mödrar var överrepresenterade inom försörjningsstöd under 1990-talet (Dellgran & Karlsson, 2001).

Under 2000-talet har svenska regeringskonstellationer beskrivit sig som ”feministiska regeringar” som avser komma tillrätta med könsojämlikheten i samhället genom att frågor om jämställdhet ska genomsyra alla politiska områden (Svensson & Gunnarsson, 2012). Den svenska staten har trots det kritiserats för att jämställdhetspolitiken innebär ett stort fokus på yta snarare än innehåll. Det vill säga att myndigheter ska ha mål som är förenliga med den nationella jämställdhetspolitiken, men det läggs litet fokus på att följa upp hur jämställdhetsarbetet görs i praktiken (Nygren et al., 2018). Jenson (2015) menar att de kategoriseringar av kvinnor som görs inom aktiveringspolitiska dokument internationellt upprätthåller kunskapsanspråket att vilket arbete som helst är bättre än inget arbete, vilket gör kvinnor till offer som ska ”räddas”

från fattigdom. Jenson (2015) menar därför att aktiveringen kommer följa de könsstrukturer som finns, vilket innebär att könsbaserad ojämlikhet kvarstår eftersom kvinnor och män kommer aktiveras på olika vis. Exempelvis tenderar socialtjänstens bedömningar av försörjningsstöd följa könsspecifika mönster, där män i högre utsträckning aktiveras genom interventioner som ligger nära arbetsmarknaden, vilket kan bibehålla normen om män som lönearbetare och kvinnor som omsorgsgivare (Kullberg, 2016; Nybom, 2012)

Kontrasten mellan välfärdsstatens jämställdhetspolitiska ambitioner och de faktiska insatserna för män och kvinnor i arbetslöshet kan förstås som en ”könsblind” praktik där utfallet i politiska beslut antas bli det samma för män och kvinnor, och hur besluten realiseras genom organisationers processer, aktiviteter och meningsskapande bortses från (jmf. Vincent & Eveline, 2008). Den könsblinda praktiken har beskrivits relatera till hur exempelvis socialarbetare tenderar att fokusera på individ snarare än på relationella maktstrukturer (Herz, 2012; Hussénius, 2023).

Trots att kvinnor historiskt sett har haft en marginell och ofta könsspecifik position på arbetsmarknaden har könsbaserad ojämlikhet kommit att förändra sig under senare år. Broström och Jansson (2023) belyser hur ensamstående kvinnor födda i Sverige historiskt har varit överrepresenterade som arbetande fattiga inom yrken med låg status och lön. Sedan 2016 är det däremot utrikesfödda gifta män som överrepresenterar arbetande fattiga. Det kan förstås som att den svenska välfärdsstatens jämställdhetpolitik har lyckats med målet att kvinnor som kategori ska få en förbättrad ekonomisk autonomi genom arbetsmarknads-deltagande. Samtidigt belyser studien (Broström & Jansson, 2023) också hur kön sammanvävs med etnicitet och klass vilka skapar komplexa ojämlikhetsmönster, än när enbart jämlikhet baserat på kön tas i beaktning.

Sammanfattningsvis har jag i kapitlet gett en översiktlig beskrivning av de strukturella villkor som påverkar hur och varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas i de kommunala arbetsmarknadsprogram som studeras i avhandlingen. I kapitlet beskriver jag hur arbetslöshet hanteras och organiseras inom den svenska välfärdsstatens duala struktur, men också hur etnifierade och könade kategorier har hanterats på arbetsmarknaden och i välfärdsstaten. Välfärdssystemets hantering och organisering av arbetslösa och fattiga personen kan i sin tur förstås sammanlänkad, genom att personer vilka har en marginell position i välfärdsstaten också tenderar ha en marginell position på arbetsmarknaden.

Tidigare forskning

I det här kapitlet redogör jag för tidigare forskning om aktivering och kommunala arbetsmarknadsprogram. Jag kommer först presentera en överblick över kommunala arbetsmarknadsprograms organisering och innehåll. Därefter kommer jag presentera forskning om den paradoxala relationen till kategorisering och individualisering i den praktiska aktiveringen, inklusive görande av klass, etnicitet och kön i aktiveringens praktik. Avslutningsvis presenteras tidigare forskning om subventionerade anställningar.

I kapitlet uppehåller jag mig som regel vid forskning gjord under perioden 2010–2024. Det beror på att aktiveringen av arbetslösa personer har förändrats över tid. Lødemel and Moreira (2014) beskriver hur två vågor kan skönjas i hur aktiveringspolitik och interventioner förändrats internationellt över tid. Den andra aktiveringsvågen, vilken var pågående under avhandlingsarbetet, kännetecknas av en standardförbättring av hur aktiveringen av arbetslösa genomförs. Aktiveringen i den andra vågen kan, generellt, beskrivas innehålla en större flexibilitet utifrån individers behov av stöd och hjälp. I den andra vågen har personalen relevant utbildning för att aktivera deltagarna i högre utsträckning än de hade under 1990-talets första aktiveringsvåg (Nybom, 2012). I den svenska kontexten har förändringarna i aktivering också inneburit att de kommunala arbetsmarknadsprogrammen institutionaliserats och i högre utsträckning efterliknar Arbetsförmedlingens interventionspaket för personer i arbetslöshet (Panican & Ulmestig, 2019). Syftet med avgränsningen i tid är att presentera forskning och forskningsfrågor som förekom under tiden avhandlingsarbetet gjordes för att tydliggöra avhandlingens kunskapsbidrag.

Kommunala arbetsmarknadsprogram, en överblick

Hur kommuner organiserar sina kommunala arbetsmarknadsprogram varierar i stor mån, så till den grad att Jacobsson et al. (2017, sid. 86) beskriver det som ”local worlds of activation”. Forslund et al., (2019) har gjort en omfattande

kartläggning av kommunernas arbetsmarknadspolitik och visar också på en genomgående variation mellan kommunerna och inom kommunerna. En återkommande likhet mellan de program som ingår i kartläggningen är dock målgrupperna för aktiveringsinterventionerna. Kartläggningen visar att deltagarna inom kommunal aktivering är personer som är marginaliserade på arbetsmarknaden, ofta under lång tid. Dessutom visar kartläggningen att deltagarna i kommunala arbetsmarknadsprogram utgör en långsiktigt ekonomiskt svag grupp, även jämfört med deltagare i arbetsmarknadsprogram som erbjuds av Arbetsförmedlingen (Forslund et al., 2019). Kartläggningen visar också att inte enbart socialtjänsten hänvisar arbetslösa personer till kommunala arbetsmarknadsprogram utan att även Arbetsförmedlingen gör det. Arbetsförmedlingen tenderar dock att hänvisa personer som uppbär försörjningsstöd till kommunala arbetsmarknadsprogram, vilket indikerar att tillhörighet till försörjningssystem är ett sorteringsinstrument mellan nationell och kommunal arbetsmarknadspolitik (Forslund et al., 2019). Gemensamt pekar Jacobsson et al. (2017) och Forslund et al. (2019) mot en nationell otydlighet i hur kommunala arbetsmarknadsprogram organiseras och genomförs, men där den gemensamma drivkraften hos kommunerna kan förstås som att aktivera personer som Arbetsförmedlingen inte aktiverar genom sina egna interventioner.

Organisering och innehåll i kommunala arbetsmarknadsprogram kan delas in i interna och externa interventioner (jmf. van Berkel et al., 2017). Interna interventioner syftar på aktiveringsinterventioner som deltagarna gör på plats i det kommunala arbetsmarknadsprogrammets lokaler. Externa interventioner syftar på att deltagare aktiveras i externa lokaler. Interna interventioner kan innefatta individuella stöd- och matchningsåtgärder, kollektiva utbildningsåtgärder, jobbsökande och subventionerade anställningar. Externa interventioner innefattar ofta olika typer av praktik, utbildning och subventionerade anställningar. Utbildningen handlar ofta om att deltagare läser upp betyg eller deltar i SFI-undervisning genom Komvux. De här interventionerna kan genomföras separat eller kombinerat med varandra (Forslund et al., 2019). Subventionerade anställningar kan alltså vara en intern eller extern intervention beroende på hur de används. I avhandlingens empiriska material förekommer subventionerade anställningar som både interna och externa interventioner, vilket beskrivs mer ingående i metodkapitlet.

Ett syfte med interna kommunala arbetsmarknadsprogram är enligt Fredriksson (2022) att avskilja deltagarna från övriga samhället för att öka möjligheten för socialarbetarna att fostra deltagarna till anställningsbara

individer. Fredriksson (2022) beskriver hur socialarbetarna kan kontrollera och övervaka deltagarna i interna kommunala arbetsmarknadsprogram samtidigt som deltagarna ges ett begränsat inflytande över hur aktiveringen utformas. Wiedel (2023) har bedrivit en snarlik studie som Fredriksson (2022), dock med annat teoretiskt ramverk. Han menar som kontrast att deltagandet i arbetsmarknadsprogram kan förstås som en plats som inte enbart har som syfte att förändra och anpassa ungdomar efter arbetsmarknadens villkor. Snarare kan de kommunala arbetsmarknadsprogrammen förstås som en plats för återhämtning och sociala relationer med andra unga och socialarbetare (se också: Solheim et al., 2021). Hansen and Nielsen (2021) beskriver däremot att meningsfulla relationer och gemenskap gör föga skillnad för deltagares arbetsmarknadsetablering när aktiveringsinterventionerna saknar koppling till arbetsmarknadens behov, vilket också Govender (2023) lyfter fram i sitt resultat. Govender (2023) beskriver hur deltagarna förvisso upplever ett visst erkännande genom relationerna men samtidigt hur de fortfarande är missaktade i samhället och ges få möjligheter att komma ut på den reguljära arbetsmarknaden genom aktiveringen.

Externa interventioner som kan ge positiva effekter vad gäller arbetsmarknadsetablering är praktik och subventionerade anställningar (SBU, 2022). Samtidigt har deltagare beskrivit praktik som enbart disciplinerande, eftersom de utfört arbete genom praktikplaceringen men fått försörjningsstöd istället för lön (Prendergast, 2020). Eleveld (2021) visar även i sin kvalitativa fallstudie i tre holländska kommuner att en majoritet av deltagarna upplevde att praktiken innebar en bristande respekt gentemot dem. Den bristande respekten bestod i att deltagarna inte kunde välja inom vilket yrke de skulle genomföra praktiken och utsattes för sanktioner när de tackade nej till praktikalternativ. När deltagarna påbörjat praktiken upplevde deltagarna däremot en känsla av respekt och värdighet, eftersom praktiken skapade en känsla av att arbeta (Eleveld, 2021). Liknande resultat har visats av Govender (2023) i termer av ökat erkännande och Girardi et al. (2019) i termer av ökad känsla av social inkludering.

Sammanfattningsvis understryker den tidigare forskningen vikten av att lyfta fram deltagarnas erfarenheter, för att på så vis kunna nyansera uppfattningen om den praktiska aktiveringen som enbart disciplinerande. Även om aktiveringen innefattar socialarbetares maktutövning, kan den också innebära ett visst erkännande och social inkludering för deltagarna.

Kategorisering kontra individualisering i aktiveringens praktik

Görande av klass, etnicitet och kön i aktiveringens praktik är präglat av kategoriseringar av arbetslösa personer som deltar i olika aktiverings-interventioner. Kategoriseringar har i sin tur en paradoxal roll i kommunala arbetsmarknadsprogram, eftersom aktivering likt det sociala arbetet i stort tenderar vara utformat utifrån en individualisering av sociala problem (jmf. Dahlstedt et al., 2021).

Individualiseringen i aktivering kan förstås som att de kommunala arbetsmarknadsprogrammen strävar efter att individanpassa aktiverings-interventionerna, för att skapa förutsättningar för arbetsmarknadsetablering (Brauer, 2022). Samtidigt innefattar individualiseringen ett kunskapsanspråk som förlägger ansvaret för arbetslösheten på den enskilde, vilket grundar sig i föreställningar om bristande moral och motivation (Stambe, 2022). Individ-anpassningen är dock snarare ett kunskapsanspråk befäst i policyintentioner och föreställningar om aktivering snarare än i hur aktiveringen genomförs i praktiken (Fredriksson, 2022).

I praktiken är snarare kategorisering av deltagare en central aspekt i aktiveringen av arbetslösa personer. Inom en kommun kan det förekomma ett flertal olika arbetsmarknadsprogram riktade mot olika målgrupper, där kategoriseringen av deltagare tjänar till att sortera deltagare till interventionerna (jmf. Jacobsson et al., 2017). Även inom arbetsmarknadsprogrammen förekommer kategoriseringar av deltagare, exempelvis som ett led i att socialarbetarna bedömer deltagarnas arbetsförmåga, vilket indikerar hur kategoriseringen av deltagarna styr hur aktiveringen genomförs i praktiken (Sunnerfjell, 2023).

Stambe (2023) visar i sin studie, baserad på australienska jobbcenter, hur kategorin ”arbetslös” konstrueras. Analysen bygger på en Foucauldiansk tradition och visar hur arbetslös är en kategori som konstrueras i relation till policytexter och aktiveringspraktik. Bland annat innefattar kategoriseringen antaganden om att arbetslösa personer är passiva och frivilligt utan arbete. Liknande resultat har även lyfts fram i andra geografiska kontexter som Belgien (Vandekinderen et al., 2012) och Sverige (Hobbins, 2016). Vesterberg (2016) menar att en central aspekt av aktivering är att konstruera deltagarna som arbetslösa, passiva och icke-anställningsbara eftersom deltagarna genom aktiveringens försorg ska bli arbetande, aktiva och anställningsbara. På det

viset är kategorierna viktiga i aktiveringen eftersom de blir kraftfulla symboler för de kunskapsanspråk som finns i samhället.

Trots att kategorisering av deltagare, snarare än individanpassning, är rådande i aktiveringen av arbetslösa personer går det också att se ett fokus på deltagaren som individ; framförallt i fråga om det ansvar som läggs på individen att leva upp till målen med aktivering (Prendergast, 2020). Peterie et al. (2019) har studerat arbetslösa personers känslor i samband med aktiveringsinterventioner. De beskriver att deltagarna känner skam men samtidigt visar en ”hållning av ödmjuk entusiasm” (sid., 808, min översättning). Författarna menar att sådana känslouttryck sammanfaller med aktiveringens underliggande kunskaps-anspråk, vilket är att arbetslöshet är en följd av personliga och moraliska tillkortakommanden. Kunskapsanspråket innefattar också att arbetstillfällen finns och att vilket arbete som helst är bättre än försörjningsstöd, men att arbetslösa snarare föredrar försörjningsstöd framför arbete (Peterie et al, 2019).

Allt som allt belyser den tidigare forskningen den paradoxala relationen mellan individualisering och kategorisering i aktivering. Arbetslösa personer kategoriseras i hög grad för att kunna ”hanteras” i aktiveringsorganisationer, men samtidigt tillskrivs deltagarna individualiserade kunskapsanspråk om orsakerna till arbetslöshet.

Klass, etnicitet och kön i aktiveringens praktik

I avhandlingens introduktionskapitel beskrev jag hur klass, etnicitet och kön haft en varierad betydelse inom aktiveringsforskningen i Sverige och internationellt. Sedan 1990-talet har aktiveringsforskningen fokuserat allt mindre på klassbegreppet, vilket går i linje med samhällsvetenskapens generella reträtt från området (jmf. Tyler, 2015). Istället har forskningen inriktat sig på andra kategoriseringar för att finna gemensamma nämnare inom reproduktionen av ojämlikhet. Två sådana kategoriseringar är utifrån etnicitet och kön, men även andra kategoriseringar baserade på ålder och funktions-variationer förekommer.

Trots att klassrelaterade begrepp som marginaliserad (Govender, 2023), fattig (Brodkin & Larsen, 2013) och socialt exkluderad (Ulmestig, 2007) ofta återkommer i aktiveringsforskningen, finns en risk att dessa begrepp individualiserar ojämlikhet. Jag menar att begreppen riskerar att fokusera på individen (som marginaliserad/fattig socialt exkluderad). Risken uppstår framförallt om begreppen inte kopplas till ett tydligt klassperspektiv där

strukturella faktorer som skapar ojämlik tillgång till makt och resurser på arbetsmarknaden inte tas i beaktande (jmf. Garrett, 2017).

I en svensk kontext har dock ett fåtal studier om aktivering de senaste åren haft ett klassperspektiv. Mulinari (2018) har genomfört en studie om klassad, etnifierad och könad ojämlikhet genom kommuners användande av den statliga lönesubventionen Extratjänster. En av slutsatserna i Mulinaris (2018) studie är att den kommunala användningen av Extratjänster riskerar att reproducera idén om ”migrantkvinnor” som tillhörande en specifik serviceklass som förväntas passa upp på andra arbetare men också kommun-medborgare. Studien visar också hur ”migrantkvinnors” arbetsmarknads-deltagande framställs som ett ”problem” i offentliga dokument, vilket både reproducerar föreställningar om att ”migrantkvinnor” är i behov av specifika aktiveringsinterventioner och legitimerar socialpolitiska åtstramningar gentemot dem (Mulinari, 2018). Sunnerfjell (2023) har analyserat hur en maskulin arbetsklassmentalitet genomsyrar aktiveringen i kommunala arbetsmarknadsprogram på bruksorter. Exempelvis involverades deltagarna i fysiska aktiviteter som traditionellt kopplas till en maskulin arbetsklasskultur. Klass har även till viss del belysts i relation till policysstudier om förändringar i den svenska arbetsmarknads- och socialpolitiken (se t.ex. Bengtsson & Jacobsson, 2018)

I en internationell kontext har klass i relation till aktivering studerats i något högre utsträckning. Haikkolas (2021) studie exemplifierar hur klass, i relation till könade strukturer, reproduceras i ett finskt aktiveringsprogram. I detta fall aktiverades deltagarna främst mot det lägre segmentet av arbetsmarknaden, där kvinnor styrdes mot omsorgsarbete och män mot manuella eller serviceyrken. Deltagarna uttryckte själva en önskan att arbeta inom dessa områden, och socialarbetarna gjorde få försök att påverka dem i någon annan riktning. I en brittisk kontext visar Prendergast (2020) och Grover (2019) att aktiverings-programmen fungerar som ett sätt att avskräcka människor från att "välja" arbetslöshet. Istället tvingas de acceptera osäkra arbetsvillkor, vilket i sin tur befäster deras position som en del av arbetsmarknadens reservarmé.

Ludwig-Mayerhofer et al. (2014) studerade ett tyskt aktiveringsprogram där deltagarna differentierades utifrån klassposition, något som inte kan förklaras enbart med socialarbetarnas handlingsutrymme. Istället beskrivs ojämlikheten vara inbyggd i själva programmet. Deltagare med lägre klassposition, ofta på grund av långvarig arbetslöshet eller erfarenhet av manuellt arbete, beskrev en större maktlöshet gentemot socialarbetarna och upplevde att de hade svårare att genomföra de interventioner som krävdes. De fick inte heller det stöd de beskrev sig behöva. Ludwig-Mayerhofer et al. (2014) analyserar även etnicitet

och kön som möjliga faktorer för differentiering, men finner att dessa spelar mindre roll än klass. Författarna förklarar detta som ett troligt resultat av socialarbetarnas medvetenhet om att motverka ojämlikhet baserad på etnicitet och kön. Jag menar att det också kan ses utifrån den teoretiska analysramens begränsningar, som fokuserar på klass. Andra studier visar nämligen att etnifierande kategoriseringar kan spela en betydande roll i hur aktiverings-programmen struktureras för arbetslösa individer.

Exempelvis visar Ullmann (2023) med stöd av Ackers (2006a) teori om ojämlikhetsregimer hur tyska arbetsmarknadsprogram riktade mot personer kategoriserade som ”migrantkvinnor” konstruerar motsägelsefulla logiker. Deltagarna framställs antingen som knappt anställningsbara mödrar och fruar eller som jämlika aktiva subjekt. Ullmans (2023) studie implicerar att etnicitet och kön spelar in i aktiveringens praktik, vilket nordiska studier också visar. Guilherme Fernandes (2013) visar i en diskursanalys över svenska, norska och danska integrationspolicyer hur etnifierade antaganden framställer ”flyktingar” i behov av disciplinerande aktiveringsinterventioner för att bli värdiga mottagare av bistånd. Vesterberg (2016) visar i sin avhandling hur arbetsmarknadsprogram riktade mot arbetslösa utrikesfödda personer styr de arbetslösa mot en etnifierad arbetsmarknadsanpassning, där undervisning i att bli "svensk" har blivit ett specifikt sätt att aktivera personer kategoriserade som utrikesfödda. Larsson (2015) visar liknande resultat, där Arbetsförmedlingens aktiveringsinterventioner är sammanflätade med assimileringstaktiker. Det vill säga, att aktiveringen baseras på att den etnifierade kategorin ”flyktingar” ska anta majoritetssamhällets normer och värderingar.

Söderqvist Forkby (2022) visar på liknande resultat som Vesterberg (2016) och Larsson (2015) vad gäller hur kategoriseringen av utrikesfödda konstrueras. Men Söderqvist Forky (2022) lyfter också fram hur arbetsmarknads-interventionernas fokus på kategorin utrikesfödda också kan förstås som en resursfördelning till annars missgynnade grupper. Deltagarna i interventionen beskrev även hur de upplevde interventionen som givande eftersom det innebar nya relationer. Hansen (2018) visar på ett liknande resultat i norska aktiveringsinterventioner. Särskilt upplevde ”migrantkvinnor” aktiverings-interventionerna som möjliggörande för arbetsmarknadsetablering.

Forskningen om klass, etnicitet och kön i aktiveringens praktik visar på liknande mönster som forskning om klass, etnicitet och kön i det sociala arbetets praktik i stort. Det vill säga, en återkommande aktivitet i det sociala arbetet är att genom kategoriseringar differentiera människor utifrån klass, etnicitet och kön. Eliassi (2015) visar exempelvis hur socialarbetare inom socialtjänsten kategoriserar utrikesfödda klienter som ”invandrare” eller

”muslim” och tillskriver klienterna vissa föreställningar om kön. Klienterna antas exempelvis förespråka könstraditionella värderingar. Eliassi (2015) lyfter samtidigt fram hur socialarbetarna strävar efter att behandla alla klienter likvärdigt. Andra studier har en liknande ansats (Callegari et al., 2022; Herz, 2012) och visar hur kön och etnicitet görs trots socialarbetarnas strävan att behandla klienter likvärdigt. I det praktiska sociala arbetet skapas istället specifika kategorier av klienterna som är könade och etnifierade, och dessa kategoriseringar styr implicit hur bedömningar och interventioner används i det sociala arbetets praktik.

Den tidigare forskningen om görande av klass, etnicitet och kön i aktiveringens praktik pekar på att klass sällan tas i gemensamt beaktande med etnicitet och kön. Även om intersektionella studier förekommer ligger fokus främst på görande av etnicitet och kön. Den tidigare forskningen har också utgått ifrån hur policyer är formulerade eller hur socialarbetare pratar om personerna de ska hjälpa. Det saknas därför ett organisatoriskt perspektiv som lyfter fram kategoriseringars uttryck i den praktiska organiseringen och genomförandet av aktiveringen, vilket riskerar att reproducera ojämlikhet i fråga om hur resurser fördelas. Avhandlingen kan därför utgöra ett kunskapsbidrag till forskning om klass, etnicitet och kön i aktiveringsinterventioner och i det sociala arbetet i stort, i så måtto att jag avser bidra med kunskap om hur och varför ojämlikhets-regimer reproduceras och motverkas i kommunala arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar.

Subventionerade anställningar

Olika typer av statligt och kommunalt konstruerade anställningar riktade mot arbetslösa i marginella positioner har funnits i Sverige sedan 1800-talet (Ohlsson & Olofsson, 1998). Subventionerade anställningar har varit en viktig del av Sveriges nationella aktiva arbetsmarknadspolitik sedan 1980-talet, med Arbetsförmedlingen som organisatör för subventionsprogram som riktar sig till olika kategorier av arbetslösa (Forslund, 2018). Sedan 2010 har Arbets-förmedlingen organiserat subventionerade anställningar för cirka 130 000 individer årligen (Engdahl & Forslund, 2019), men det saknas årliga underlag på hur många subventionerade anställningar som förekommer inom kommunala arbetsmarknadsprogram. I kartläggningen av Forslund et al. (2019) noteras dock att 20% av deltagarna i de kommunala arbetsmarknads-programmen som studerades hade en subventionerad anställning som aktiveringsintervention. I kartläggningen ingår 104 kommuner som till-

sammans utgör ungefär 56% av Sveriges befolkning, vilket tyder på att subventionerade anställningar är en betydande del av kommunal aktivering av arbetslösa personer.

Trots att subventionerade anställningar är en betydande del av kommunal aktivering är forskning om subventionerade anställningar ett relativt begränsat område inom aktiveringsforskning. I det här avsnittet kommer jag därför lyfta in forskning om subventionerade anställningar gjord innan 2010. Forskning om subventionerade anställningar har framförallt bedrivits som kvantitativa effektstudier. I avhandlingens resultat har jag ingen avsikt att uttala mig om mätbara effekter genererade genom de subventionerade anställningarna i de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Det är dock den kvantitativa forskningen som tydligast visar på det motstridiga kunskapsläget avseende subventionerade anställningar som jag lyfte kort i avhandlingens introduktionskapitel. Subventionerade anställningar har å ena sidan beskrivits ha positiva effekter (se t.ex. Mörk et al., 2021), men kan å andra sidan skapa inlåsningseffekter vilka kan förvärra situationen för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Gerfin et al. (2005) visar i en studie om subventionerade anställningar i Schweiz att effekterna är positiva för arbetslösa individer långt ifrån arbetsmarknaden. För personer som är arbetslösa men nära arbetsmarknaden var däremot de subventionerade anställningar som undersöktes ineffektiva. Resultaten Gerfin et al. (2005) presenterar motsvarar resultaten i de två svenska effektstudier som gjorts av kommunala subventionerade anställningar (Behrenz & Hammarstedt, 2014; Mörk et al., 2021). Liknande resultat lyfts också fram i en internationell utvärdering av vetenskapliga artiklar som studerat arbetsmarknadsinterventioner för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden (SBU, 2022).

Det förekommer dock inga tydliga resonemang om varför just personer långt ifrån arbetsmarknaden kan gynnas av subventionerade anställningar. En möjlig förklaring är enligt rapportens författare att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden saknar arbetsmarknadsreferenser, medan den subventionerade anställningen innebär en möjlighet att visa sin kompetens för en arbetsgivare (SBU, 2022). I de fall där positiva effekter kan påvisas har studierna gällt specifika subventionerade anställningar. Främst handlar det om subventionerade anställningar i den privata sektorn (SBU, 2022; Sianesi, 2008) eller när man utför arbetsuppgifter inom den ordinarie verksamheten hos en kommunal arbetsgivare (Behrenz & Hammarstedt, 2014; Mörk et al, 2021). En studie om svenska arbetsgivares attityder visar däremot att vissa arbetsgivare är tveksamma till, eller till och med vägrar, att anställa personer genom

subventionerad anställning eftersom de är oroliga att personerna skulle riskera produktiviteten (Behrenz & Månsson, 2021).

De inlåsningseffekter som noterats, och kan ses som en motsägelse mot de positiva effekterna beskrivna ovan, uppstår när den subventionerade anställningen hindrar deltagare från att söka arbete under tiden för interventionen. Efter anställningen riskerar deltagaren därför att stå arbetslös (Card et al., 2017; Thomsen & Walter, 2010). Sianesi (2008) hävdar att subventionerade anställningar i både privat och offentlig sektor skapar kortsiktiga inlåsningseffekter i Sverige. Card el al. (2010) har gjort en metaanalys över effektstudier av aktiveringsinterventioner i 26 välfärdsstater, däribland subventionerade anställningar i Sverige. Författarna menar att inlåsningseffekterna främst sker när subventionerade anställningar är placerade inom offentliga verksamheter, som kommuner. Det finns dock ingen diskussion i den tidigare forskningen om varför inlåsningseffekter skulle uppstå, mer än att författarna i studierna konstaterar att jobbsökaraktiviteten går ner (se t.ex. Card et al., 2017; Thomsen & Walter, 2010). Som nämnt i introduktionskapitlet diskuterar Card and Hyslop (2009) att organisatoriska incitament kan vara en orsak till att inlåsningseffekter uppstår, såsom hur den subventionerade anställningen organiseras. Incitamenten kan däremot vara svåra att identifiera genom kvantitativa studier, vilket stärker behovet av kvalitativ forskning som kan ge förståelse kring dessa aspekter.

Enbart ett fåtal kvalitativa studier om subventionerade anställningar har gjorts, enligt min kännedom. Därtill är forskningen framförallt producerad i en svensk kontext eftersom kommunala subventionerade anställningar är svåra att jämföra med internationella motsvarigheter. De effektstudier som beskrivits ovan, där internationella jämförelser gjorts (t.ex. Card et al., 2017), avser som oftast de svenska subventionsprogram som administreras av Arbetsförmedlingen. Österrikiska studier kan dock säga något om svenska förhållanden, eftersom man där har en liknande struktur som de svenska kommunala subventionerade anställningarna. Den lokala socialtjänsten i Österrike använder statliga lönesubventioner som aktiveringsinterventioner riktade mot försörjningsstödstagare (Leibetseder & Kranewitter, 2012). Den österrikiska motsvarigheten till kommunala subventionerade anställningar har, likt svenska subventionerade anställningar, kritiserats för att skapa inlåsningseffekter (jmf. Leibetseder & Kranewitter, 2012). I den österrikiska studien härleder författarna inlåsningseffekterna till att socialarbetarna inte stöttar deltagarna att komma ut i arbete efter subventionens slut. I exempelvis Luxemburg och Ungern förekommer ”public works”-interventioner, där arbetstillfällen konstrueras för personer som uppbär motsvarande

försörjningsstöd. Skillnaden är att deltagarna inte är anställda eller har lön, utan istället får motsvarande försörjningsstöd i utbyte mot att de arbetar (se t.ex. Girardi et al., 2019; Hungler & Kende, 2021). Den ungerska interventionen riktar sig mot den romska befolkningen och författarna belyser hur deltagarna riskerar fångas i en cykel av bidrag och ”public works”, utan stöd att komma ut på den reguljära arbetsmarknaden. Istället exploateras deltagarna och fungerar som billig arbetskraft vilket ökar maktlösheten hos gruppen (Hungler & Kende, 2021).

I en svensk kontext har Trygged (1996), studerat föregångaren till kommunala subventionerade anställningar, ”beredskapsarbeten”, med både kvalitativa och kvantitativa metoder. Beredskapsarbeten infördes i början av 1900-talet, för att ersätta 1800-talets nödhjälpsarbeten, men slopades av svenska staten 1997 och ersattes med statliga subventionerade anställningar (jmf. Forslund, 2018). Under 1990-talet började kommuner också skapa sina egna typer av subventionerade anställningar, ofta kallade kommunala arbetsmarknads-anställningar, finansierade genom budgetmedel från socialtjänstbudgeten (jmf. Salonen & Ulmestig, 2004). Trygged (1996) visar i sin avhandling hur målgruppen för beredskapsarbeten under 1990-talet var personer kategoriserade som utrikesfödda, långtidsarbetslösa och ensamstående mödrar. Gemensamt för deltagarna i beredskapsarbetena var att de stod långt ifrån arbetsmarknaden och hade svårt att få stadigvarande arbete, även innan finanskrisen på 1990-talet.

Vad gäller deltagares erfarenheter av subventionerade anställningar är forskningen också begränsad och präglas också av motstridighet. Govenders (2023) avhandling inkluderar intervjuer med personer som haft en subventionerad anställning inom kommunala arbetsmarknadsprogram. I avhandlingen analyseras hur deltagarna upplevde en missaktning utifrån den låga status och lön som den subventionerade anställningen innebar. Samtidigt beskriver även Govender (2023) hur deltagarna ändå upplevde att de gjorde en positionsförflyttning mot arbetsmarknaden. Govender (2023) beskriver det likt ett marginaliserat erkännande. Det marginaliserade erkännandet består av att ett visst erkännande kan uppnås genom de subventionerade anställningarna, men att stigmatisering och skam hos deltagarna fortfarande förekommer. Hultqvist och Hollertz (2021) som studerat ett arbetsmarknadsprogram som kombinerar vidareutbildning inom vård och omsorg med subventionerad anställning i den kommunala omsorgen, noterade dock en minskad stigmatisering hos deltagarna. Hultqvist och Hollertz (2021) menar att kommunala subventionerade anställningar i Sverige kan förstås som en hybrid i den duala välfärdsstrukturen där subventionerade anställningar å ena sidan

genomförs inom försörjningsstödssystemet, men å andra sidan innebär den subventionerade anställningen en kvalificering till socialförsäkringssystemet.

Det sammanlagda kunskapsläget om subventionerade anställningar kan utifrån vad jag presenterat här ses som präglat av motstridigheter, både vad gäller aktiveringsinterventionens effekt och hur interventionen erfars av deltagarna. Utifrån kunskapsläget identifierar jag en kunskapslucka vad gäller de organisatoriska incitament som kopplar an både till potentiella effekter av subventionerade anställningar och hur subventionerade anställningar tar sig uttryck i deltagares erfarenheter. Kunskapsluckan beror troligen på den kvantitativa forskningens begränsade möjligheter att studera hur organisatoriska incitament kan inverka på interventioners effekter, tillsammans med den begränsade kvalitativa forskningen om subventionerade anställningar.

Sammanfattningsvis har jag i det här kapitlet presenterat tidigare forskning som framförallt bedrivits under perioden 2010–2024 och som korresponderar med avhandlingens ämne. Den tidigare forskningen understryker vikten av att fortsätta studera aktiveringens praktik, med fokus på deltagares erfarenheter av aktiveringen. Utifrån den tidigare forskningen om klass, etnicitet och kön identifieras också en kunskapslucka vad gäller att studera görande av de tre kategorierna gemensamt utifrån en intersektionell ansats. Jag konstaterar också i kapitlet att subventionerade anställningar är ett begränsat forskningsområde inom aktiveringsforskning, och att det samlade kunskapsläget är fyllt av motstridigheter. Att utse subventionerade anställningar som avhandlingens studieobjekt kan därför bidra med kunskap till aktiveringsforskningen. Avhandlingens organisatoriska fokus på görande av klass, etnicitet och kön i de kommunala arbetsmarknadsprogrammens processer, aktiviteter och meningsskapande kan belysa risker och potentialer med subventionerade anställningar.

Teoretiskt ramverk

I det här kapitlet presenterar jag avhandlingens teoretiska ramverk. Kapitlet börjar med en beskrivning av avhandlingens ontologiska och epistemologiska anspråk. Sedan presenteras hur begreppet ”görande” förstås och används i avhandlingen. Därefter presenterar jag och diskuterar de teorier och analytiska begrepp som jag använt i avhandlingen och som på olika vis använts för att analysera görande av klass, etnicitet och kön. I kapitlet diskuteras också vilka implikationer de valda teoretiska perspektiven kan ha för analysen. Kapitlet avslutas med en sammanfattande diskussion.

Avhandlingens ontologiska och epistemologiska anspråk

Avhandlingen har blivit inspirerad av en kritisk realistisk ontologi och epistemologi. Jag skriver ”har blivit”, snarare än ”är” eftersom kritisk realism inte har varit den ursprungliga utgångspunkten i avhandlingsarbetet, även om en konstruktionistisk epistemologi har varit det. Således har kritisk realism inte använts på ett dogmatiskt vis i avhandlingen (jmf. Parr, 2020), utan snarare på ett pragmatiskt sätt hjälpt mig att konceptualisera de kunskaps- och studieobjekt denna avhandling berör. Det kan liknas med den metafor Kivinen och Piiroinen (2004) använder där vetenskapsfilosofi är en nyckel till att öppna en dörr. Särskilt två ”dörrar” har öppnats genom kritisk realism vilka kommer att diskuteras här: 1) att syftet med avhandlingen kan uttolkas som att identifiera icke-observerbara strukturer och mekanismer som genererar observerbara fenomen (Seldén, 2005) och 2) relationen mellan struktur och aktör. I avhandlingen tar det sig uttryck genom syftesformuleringen där ansatsen är *hur* och *varför* ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas, för att både kunna bidra med kunskap om de aspekter som kan observeras empiriskt (hur) och teoretisk kunskap om de bakomliggande orsakerna till den empiriska verklighet respondenterna beskriver (varför).

Kritisk realism bygger på en ontologi som erkänner en objektiv verklighet, och en epistemologi vilken erkänner kunskapens socialt konstruerade natur (Sayer, 2000). Till skillnad från empirisk realism, som har en reduktionistisk syn på verkligheten, hävdar kritisk realism att verkligheten är stratifierad och består av tre domäner: den empiriska, den faktiska och den verkliga (Bhaskar, 2008; Danermark et al., 2018). Den empiriska domänen omfattar händelser som upplevs och observeras av individer (Parr, 2020; Sayer, 2000), medan den faktiska domänen omfattar alla händelser, oavsett om de upplevs eller inte (Danermark el al., 2018). Den verkliga domänen består av de underliggande strukturerna och mekanismerna som besitter kausala krafter och påverkar händelser och upplevelser i de faktiska och empiriska domänerna (Sayer, 2000). Kritisk realistisk forskning sträcker sig längre än det empiriska området att etablera erfarenheter och syftar till att förklara dessa erfarenheter genom att undersöka de strukturer och mekanismer som ger upphov till dem (Danermark et al., 2018).

Ett kritiskt realistiskt perspektiv erkänner att både mänsklig handling och samhälleliga strukturer inverkar på hur sociala fenomenen förstås och tar sig uttryck (Craig & Bigby, 2015). I detta avseende delar kritisk realism likheter med andra tolkande epistemologier som socialkonstruktionism. Dock hävdar kritisk realism att den sociala världen är både konstruerad och verklig (Parr, 2020). Den erkänner att sociala strukturer och individer existerar som distinkta och verkliga nivåer som interagerar och är beroende av varandra (Benton, 2010).

Sociala strukturer kan förstås som bestående mönster, sociala regler, normer och konfigurationer som ger stabilitet och regelbundenhet åt mänskliga handlingar (Houston, 2010). Jag menar att aktörskapet är centralt för att förstå görande av klass, etnicitet och kön. Individer kan, generellt, genom sin handlingsfrihet medvetet eller omedvetet både motverka och reproducera strukturer som råder i samhället (Benton, 2010). Det ska dock inte tolkas som att individer kan göra fria val. Deltagare i arbetsmarknadsprogram är exempelvis högst begränsade i sin handlingsfrihet eftersom ett utmanande av rådande strukturer, att exempelvis vägra delta i aktivering, kan innebära ett avslag på ansökan om försörjningsstöd (jmf. Fredriksson, 2022). Snarare handlar det om att jag förstår strukturer som villkor som individer förhåller sig till i sitt handlande. I kommunala arbetsmarknadsprogram kan det innefatta strukturer som inverkar på hur socialarbetare aktiverar deltagare. Exempelvis kan en socialarbetare medvetet följa vissa uttalade normer i aktiveringen av arbetslösa, såsom normen att lönearbeta. Densamma kan också omedvetet förstärka ojämlika strukturer relaterade till klass, etnicitet och kön. Det kan också

handla om deltagares strävan efter att leva upp till normen att arbeta, eller utmana den genom att inte söka arbeten under tiden de har subventionerad anställning, alternativt söka anställningar som går emot klassade, könade och etnifierade normer. På så vis kopplas processer och aktiviteter inom arbetsmarknadsprogram samman med hur de ges mening och i vilken kontext de ges mening.

Görande av klass, etnicitet och kön

Görande som begrepp är sprunget ur den symboliska interaktionismen och synliggör de processer och interaktioner som upprätthåller samhället (Simmel, 1909). Utifrån Brantes (2001) analysnivåer skulle symbolisk interaktionism hamna på en interrelationell nivå, där individers meningsskapande och processer och interaktioner i relation till varandra studeras (Blumer, 1969). Görande har också studerats inom en feministisk forskningstradition vilken har varit inspirerad av symbolisk interaktionism (se exempelvis West & Zimmerman, 1987), av socialkonstruktionism och poststrukturalism. Genom socialkonstruktionismen och poststrukturalismen studeras hur maktstrukturer och kunskapsanspråk reproduceras och upprätthålls genom språket vilket skapar specifika subjektspositioner och maktstrukturer (Butler, 1999). Likt den symboliska interaktionismen brukar betoningen i analysen läggas på de processer och aktiviteter som är meningsskapande men analysperspektivet brukar vara diskursivt (se Callegari, 2023). Analyserna av klass, etnicitet och kön tenderar även att studera vad som produceras genom görande. Det vill säga, vilka olika subjektspositioner och identiteter som reproduceras och görs motstånd mot (Skeggs, 2000). Således skulle de studierna kunna kategoriseras in i vad Brante (2001) definierar som en individuell nivå.

Bidraget från den symboliska interaktionismen som jag tar med mig in i analysen av det empiriska materialet är att klass, etnicitet och kön inte förstås som substantiv, utan snarare behandlas som verb (exempelvis att köna deltagare) eller som adjektiv (exempelvis etnifierade deltagare) (jmf. Acker, 2006a). Jag delar även det socialkonstruktivistiska synsättet att klass, etnicitet och kön är övergripande strukturer vilka genomsyrar den sociala verkligheten och tar sig uttryck som normer, regler och kategorier.

I avhandlingen är syftet inte att genomföra en diskursiv analys över görande av klass, etnicitet och kön, eller på hur olika subjektspositioner reproduceras. Avhandlingens analysnivå utifrån Brantes (2001) definition kan snarare förstås

som att jag främst uppehåller mig vid en *institutionell nivå*. Den institutionella nivån avser "[r]elations between components such as formal and informal status positions, social roles, positions in networks in everything from companies and public hierarchies to groups and families." (Brante, 2001, sid. 179). Den institutionella nivån handlar, utifrån min tolkning, om vad som görs inom organisationer i termer av de relationer organisationsmedlemmar konstruerar men också vilken inverkan organisationen och dess institutionella miljö har på de relationella konstellationerna. Till syvende och sist studeras organisationsmedlemmarnas relationer för att kunna säga något om själva organisationen, snarare än relationerna (jmf. Brante, 2001). Därför handlar också den institutionella analysnivån om vad organisationer gör i relation till sin omgivande kontext, såsom andra organisationer men även strukturella villkor. Det är därför inte möjligt att särkoppla de arbetsuppgifter som medlemmar inom organisationer har från strukturer så som klass, etnicitet och kön (jmf. Mulinari, 2007). Till skillnad från individuella och interindividuella analysnivåer innebär den institutionella nivån att de enskilda individerna inom organisationer inte är i analytiskt fokus (Scaramuzzino, 2014). Snarare förstås individerna som bärare av positioner, exempelvis som socialarbetare eller deltagare och det är relationerna mellan positionerna som studeras (jmf. Brante, 2001). I avhandlingen förstås positionerna Brante (2001) nämner som kategorier, det vill säga socialt konstruerade grupper av människor som skapas och förstärks genom kollektiv handling och institutionella processer inom organisationer (Tilly, 1999). I sin tur innebär det att positionerna är mång-facetterade. Deltagarpositionen kan innefatta olika klassade, etnifierade och könade kategoriseringar som innebär olika möjligheter för deltagarna.

Klass, etnicitet och kön som kategorisering

För att analysera görande av klass, etnicitet och kön i organisationer har *kategorisering* som social process för att konstruera kategorier varit centralt. I avhandlingen uppehåller jag mig kring hur de kommunala arbetsmarknads-programmen använder sig av olika kategorier som härrör från klass, etnicitet och kön när deltagare i programmen aktiveras och hur kategorierna konstrueras och reproduceras genom aktiveringen. Kategorierna, och att kategorisera som en aktivitet, är ett uttryck för rådande maktstrukturer i samhället som upprätthåller ojämlikhet och inverkar på deltagarnas identitetskonstruktioner (Acker, 2011; Jenkins, 2008). Artiklarna I, II, och IV belyser exempelvis hur och varför klass, etnicitet och kön som maktstrukturer tar sig uttryck genom kategoriseringar av deltagarna. Artikel III fokuserar däremot på föreställningar om deltagarna inom ett kommunalt arbetsmarknadsprogram och hur deltagarna

kollektivt identifierar sig i relation till kategoriseringen som socialarbetarna gör. På så vis är kategorisering och kategorier begrepp vilka kan knyta samman hur och varför ojämlikhet reproduceras och motverkas inom organisationer.

I analysen utgår jag alltså från att kategorier är laddade med makt. Det innebär att när klass, etnicitet och kön görs, reproduceras de ojämlika strukturella villkor som inverkar på görandet. Charles Tilly (1999) tydliggör genom teorin om beständig ojämlikhet den makt som kategoriseringar inom organisationer reproducerar. Enligt Tilly (1999) är kategorier ett sätt för organisationer att hantera problem och möjliggöra tillgång till olika resurser som finns tillgängliga för organisationen. Kategorier är konstruerade och skapas genom att uppfinnas, genom att aktörer lånar kategorier eller genom ett möte mellan kategorier (Knutagård, 2009).

Kategorier är relationella på så vis att de existerar i förhållande till varandra. Det betyder att kategorier görs i relation till varandra, varför kategoriska par ofta uppstår inom organisationer, exempelvis deltagare/socialarbetare. Det innebär dock inte att kategorisering enbart görs i relation till en annan kategori, utan illustrerar snarare hur kategorier tenderar hanteras inom organisationer. I artikel II, som är den artikel där jag genomgående använt Tillys teoretisering om beständig ojämlikhet, ligger fokus på det kategoriella paret ”flykting”/”generellt arbetslös”. Andra kategorier som lånas in i arbetsmarknadsprogrammen och som exemplifieras i avhandlingen är kvinna och man. I artikel IV konstruerar jag ett kategoriskt par utifrån det empiriska materialet baserad på Offes (1996) klasskategorisering av ”överflödiga” och ”förlorare” på arbetsmarknaden. Det finns också exempel i avhandlingen på hur kategorier skapas genom att två kategorier slås ihop, till exempel ”migrantkvinnor” i artikel I.

Ojämlikhet uppstår i en relation mellan grupper av personer där interaktion genererar fördelar för den ena gruppen över den andra (Tilly, 1999). Ojämlika kategorier införlivas i organisationer och institutionaliseras genom att personerna som kategoriseras upprätthåller kategoriseringen eftersom kategoriseringen kan gynna dem även om de saknar makt inom organisationen. Ojämlikhet reproduceras därför inte enbart genom att personer med makt förtrycker personer med mindre makt, som Tilly (1999) beskriver nedan.

> Durable inequality among categories arises because people who control access to value-producing resources solve pressing organizational problems by means of categorical distinctions. Inadvertently or otherwise, those people set up systems of social closure, exclusion, and control. Multiple parties—not all of

> them powerful, some of them even victims of exploitation—then acquire stakes in those solutions. (Tilly, 1999, sid. 14).

En kritik mot Charles Tillys (1999) teori om beständig ojämlikhet har varit att han likställer olika kategorier med varandra (Wright, 2000), såtillvida att han beskriver att de har samma ursprung och mekanismer kopplade till sig och inte väger in ideologiska skäl till kategoriseringen, såsom sexism och rasism (jmf. Mosse, 2010). Tilly (1999) beskriver nämligen hur föreställningar och attityder gentemot kategorier i sig själva har liten förklaringskraft till hur och varför ojämlikhet består. Istället bäddas föreställningar och attityder in i kategorierna och gör dem förgivettagna vilket reproducerar ojämlikhet.

Jag menar att Tillys teori om beständig ojämlikhet är passande för att analysera görande av klass, etnicitet och kön i organisationer. Teorin upprätthåller förståelsen av att kategorier är sociala konstruktioner som saknar värde bortom dess kunskapsanspråk och meningsskapande. Där andra teorier fokuserar på det specifika i särskilda kategorier, så som könade eller etnifierade, kan Tillys (1999) teori snarare hjälpa till att empiriskt visa hur sociala mekanismer är genomgående i organisationers processer, aktiviteter och meningsskapande. Som jag tolkar Tillys (1999) teori, innebär det inte att föreställningar och attityder är irrelevanta i görande av klass, etnicitet och kön i organisationer. Snarare kan attityder och föreställningar förstärka en ojämlik kategorisering, exempelvis genom att attityder kan legitimera eller osynliggöra hur ojämlikhet reproduceras (jmf. Acker, 2006b). Attityders och föreställningars roll i att legitimera och osynliggöra ojämlikhet blir också särskilt tydligt i de teorier som Tilly kom att utveckla efter teorin om beständig ojämlikhet. Då riktade Tillys forskning in sig allt mer på att förstå de mellanmänskliga processer som finns inom organisationer vilka bibehåller kategorier och makt (Tilly, 2005, 2006).

Tilly (2005; 2006) kom exempelvis att utveckla en teori kring de berättelser som aktörer kan använda för att bibehålla en ojämlik organisering. Berättelser om organisationen, kategorier eller om en själv kan upprätthålla sociala gränser genom att tillhandahålla föreställningar om skillnader och likheter som separerar och sammanför grupper av individer (Montesino, 2022). Berättelser som analytiskt verktyg fångar dock inte "verkligheten", utan snarare hur berättelsen används och varför (jmf. Tilly 2006). Berättelser som berättas av organisationsmedlemmar innehåller till exempel information om hur resurser fördelas och varför kategorisering av arbetslösa individer är lämpligt för att stödja sysselsättning. På så sätt kopplas berättelserna till de sociala processer som omger berättarna för att passa in i en standardberättelse i samhället (Tilly

1999, 2006). I artikel II analyseras intervjupersonernas berättelser om hur och varför organiseringen av det kommunala arbetsmarknadsprogrammet görs. Det kopplas i sin tur till hur särskilda arbetsmarknadsinterventioner för personer kategoriserade som ”flyktingar” reproduceras som en standardberättelse inom svensk arbetsmarknadspolitik. I artikeln beskrivs det som en etnifierad aktivering. Det vill säga att den etnifierade kategoriseringen av deltagarna görs i relation till aktiveringen i det kommunala arbetsmarknadsprogrammet.

Ojämlikhet och ojämlikhetsregimer

För att operationalisera ojämlikhet som ett analytiskt begrepp används begreppet *ojämlikhetsregimer* i avhandlingen tillsammans med Tillys (1999) definition av ojämlikhet. Tilly (1999) menar att ojämlikhet teoretiskt sett kan förstås utifrån organisationers ojämlika fördelning av resurser mellan kategorier av människor, vilket beskrevs ovan. Ackers (2011) förståelse av ojämlikhet är snarlik Tillys (1999) och beskriver även hur alla organisationer konstruerar specifika ojämlikhetsregimer, vilket definieras som ”loosely interrelated practices, processes, actions, and meanings that result in and maintain class, gender, and racial inequalities within particular organizations.” (Acker, 2006b, sid. 443). Det finns både skillnader och likheter mellan Tillys (1999) och Ackers (2006a) förståelse av ojämlikhet, inklusive hur och varför ojämlikhet reproduceras och motverkas. I det här avsnittet kommer jag diskutera de skillnader och likheter jag identifierat och hur de hanterats i analysarbetet.

En skillnad mellan Tillys (1999) och Ackers(2006a) förståelse av ojämlikhet är att Tilly (1999) fokuserar på hur och varför kategorisk ojämlikhet reproduceras generellt genom samhällets olika organiseringar, medan Acker fokuserar (2006a) på hur och varför arbetsplatser reproducerar och motverkar ojämlikhet baserad på klass, etnicitet[2] och kön. Skillnaden innefattar också att Tilly (1999) beskriver hur det förekommer generella mekanismer i samhället vilka reproducerar ojämlikhet inom organisationer, mekanismerna ex-

[2] Acker (2006a) använder begreppet ras i definitionen medan jag använder begreppet etnicitet. Acker diskuterar förvisso även begreppet etnicitet i relation till rasbegreppet och lyfter fram hur de två begreppen kan förstås ackompanjera varandra men också reproducera distinkta ojämlikhetsregimer. I avhandlingen använder jag framförallt begreppet etnicitet eftersom analysen fokuserar på kategoriseringar baserade på föreställningar om kulturella, språkliga, nationella och religiösa skillnader som görs mellan deltagarna, snarare än baserat på hud- och hårfärg, vilket rasbegreppet ofta synliggör (Acker, 2006a).

ploatering, fördelshamstring, emulering och anpassning (Tilly, 1999). Exploatering är en mekanism där resurser fördelas ojämlikt mellan de kategorier av individer som deltar i insamlandet av resurserna. Exploatering kompletteras av mekanismen fördelshamstring där en underordnad kategori av individer får tillgång till resurser och monopoliserar dem. Emulering är när en organisation lånar eller kopierar organisationsstrukturer som har ojämlik kategorisering. Anpassning upprätthåller kategoriska ojämlikhet genom att aktörer inom organisationen använder myter, normer och berättelser för att legitimera och skapa mening av den kategorisering som görs inom organisationen. Anpassningen ger mer makt till de ojämlika strukturerna bakom kategoriseringen eftersom det möjliggör att kategoriseringen tas för given.

Ackers (2006a) teori om ojämlikhet bygger inte på generella mekanismer så som jag förstår det. Snarare tar Acker (2006a) avstamp i marxist-feministisk teori om hur kapitalistiska, rasistiska och patriarkala strukturella villkor skapar förutsättningar för görande av klass, etnicitet och kön. Där Tilly (1999) menar att ojämlikhet kan drabba alla eftersom samhället har inbyggda generella mekanismer som reproducerar ojämlikhet, menar Acker (2006a) att sättet som ojämlikheten reproduceras i samhället inte är någon slump. Skillnaden är, som jag tolkar den, att Ackers (2006a) förståelse av ojämlikhet är bunden till redan etablerade strukturella villkor som reproducerar ojämlikhet. Tillys (1999) ansats är snarare att mekanismerna kommer att finnas, oavsett vilka strukturella villkor som finns. Den här skillnaden är troligen också varför Acker (2006b; 2011) menar att ojämlikhet kan motverkas, medan Tilly (1999) menar att ojämlikhet är beständig, eftersom kapitalistiska, rasistiska och patriarkala strukturer i teorin kan bytas ut. Jag menar dock att skillnaden mellan Ackers (2006a) och Tillys (1999) förståelse om varför ojämlikhet reproduceras inte utgör ett hinder för att använda båda teorierna i avhandlingen. Det beror på att det rent pragmatiskt går att applicera Tillys (1999) generella mekanismer i en samhällskontext vilken förstås som präglad av kapitalistiska, rasistiska och patriarkala strukturella villkor. Att se kommunala arbetsmarknadsprogram som både präglade av generella mekanismer vilka reproducerar ojämlikhet och som bärare av kapitalistiska och patriarkala strukturer vilka reproducerar ojämlikhet kan snarare öppna för en fördjupad analys utifrån två olika perspektiv.

Trots att Tilly (1999) och Acker (2006a) har olika analytiska fokus i teoretiseringen om ojämlikhet delar de också på flera för avhandlingen viktiga likheter. Både Tilly (1999) och Acker (2006a) lyfter exempelvis fram vikten av att analytiskt beakta samhälleliga strukturer och maktrelationer i reproduktionen av ojämlikhet. Acker (2006a) har likt Tilly (1999) ett ny-

institutionellt perspektiv på organisationer, det vill säga att organisationer påverkas av de strukturella villkoren i dess omgivning, vilket jag tar fasta på i min tolkning av de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. En viktig poäng i Ackers (2006a) teori är att ojämlikhetsregimer upprätthåller exploateringen av människor som är marginaliserade i samhället eftersom ojämlika strukturer i samhället också reproduceras inom organisationer. Det innebär att ojämlikhet inte skapas inom organisationer på arbetsmarknaden utan snarare återspeglar organisationer, och drar nytta av, den ojämlikhet som finns på arbetsmarknaden och i samhället i stort (se även Offe, 2010).

Utifrån den nyinstitutionella teoribildningen definieras organisationer som formella sammanslutningar av individer som är relativt beständiga inslag i den sociala verkligheten (Ahrne & Papakostas, 2002). Organisationer är således beroende av sin omgivande miljö för att överleva, exempelvis genom att upprätthålla legitimitet i samhället, eller anpassa sig efter rådande normer och regler (DiMaggio & Powell, 1991). Scott (2003) beskriver det som att organisationer är öppna system som är beroende av interaktioner med det omgivande samhället för att överleva. Därmed är det också interaktionerna med det omgivande samhället som påverkar hur organisationer, och organisationsmedlemmar, agerar eller förändras. Likt Ackers (2006a) beskrivning av organisationer, tillskriver den nyinstitutionella teorin organisationer en central roll för hur och varför ojämlikhet reproduceras och motverkas. Organisationers strävan efter makt och legitimitet i samhället gör dem särskilt mottagliga för att reproducera ojämlikhet som finns i samhället.

Både Tilly (1999) och Acker (2006a) beskriver samhälleliga strukturer som historiskt bundna, även om Acker (2006a) betonar just hur klass, etnicitet och kön som strukturella villkor skapar förutsättningar i organisationer. Teorin om ojämlikhetsregimer är sprungen ur intersektionell teori. Kimberly Crenshaw (1991) introducerade begreppet intersektionalitet för att visa hur olika maktstrukturer korsar och genomsyrar varandra, vilket skapar komplexa processer av diskriminering. Under åren har intresset för intersektionalitet vuxit och utvecklats till att handla om mer än bara ett sätt att visa på komplexa maktstrukturer och förtryck. Kritik har riktats mot att intersektionalitet har blivit ett urvattnat begrepp när maktbegreppet inte längre är centralt i analysen (Cho et al., 2013). Enligt Carbin och Edenheim (2013), som genomfört en litteraturöversikt över hur begreppet använts i forskning, har intersektionalitet snabbt gått från en kritik mot hur vit medelklassfeminism framställs som norm till att bli ett institutionaliserat begrepp inom såväl feministisk forskning som politik.

Ytterligare en aspekt av intersektionalitet har kommit att kritiseras, nämligen att det är svårt att applicera, eftersom begreppet försöker fånga så komplexa maktstrukturer (Acker, 2011). Syftet med ojämlikhetsregimer som teori är således att operationalisera en intersektionell ansats genom att fokusera på organisationer som en specifik del av det sociala livet. Tilly (1999) har inte ett intersektionellt perspektiv på hur ojämlikhet görs, även om att han beskriver hur kategorier kan baseras på flera olika kategorier och skapa specifika förutsättningar. Tillys analys av ojämlikhet inkluderar en hierarkisk rangordning av kategorier inom organisationer, vilket är motsägelsefullt mot den intersektionella ansatsen genom vilken maktordningar analyseras utan att fastna i just hierarkiska system av ojämlikhet (jmf. de los Reyes & Mulinari, 2023).

På ett illustrativt vis belyser Hancock (2007b) skillnaden mellan en hierarkisk systematisering av kategorier och en intersektionell analys av kategorier genom att beskriva hur analyser om kategoriseringar utifrån en hierarkisk systematisering kan hamna i en ”oppression olympics” (Hancock, 2007, sid. 68) som syftar i att analysera vilken kategori som är mest utsatt i samhället. Den intersektionella ansatsen handlar istället om att analysera hur olika kategorier relaterar till varandra i specifika kontexter, så som kommunala arbetsmarknadsprogram (jmf. Hancock, 2007a). Utifrån en intersektionell ansats blir konstruerandet av kategorier, eventuella skärningspunkter, underordnande och konsekvenser en empirisk fråga som behöver studeras, snarare än ett teoretiskt antagande. Även om jag i avhandlingen inte använder mig av Tillys (1999) hierarkiska rangordning av kategorier menar jag att olika kategorier kan ha olika betydelser och funktioner i olika kontexter. I artikel II analyserar jag exempelvis enbart görande av etnicitet eftersom den kategoriseringen föreföll ha den främsta betydelsen för hur aktiveringen organiserades inom arbetsmarknadsprogrammet. Det betyder dock inte att klass och kön var frånvarande i analysarbetet, eller mindre relevant i frågor om reproduktionen av ojämlikhet i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen, vilket artikel I och IV visar.

En kritik mot Ackers (2006a) teoretisering är att hon undviker mer abstrakta och teoretiska förklaringar till hur och varför ojämlikhet görs i organisationer (jmf. Sayce, 2019). Ackers (1989) tidigare teoretiska gärning har exempelvis lyft fram hur organisationer styrs av logiker som inverkar på hur kön görs inom organisationer, men i teoretiseringen kring ojämlikhetsregimer används inte logiker som begrepp. Jag instämmer med kritiken såtillvida att det finns en risk att genom begreppet ojämlikhetsregimer enbart analysera det som konkret syns i verksamheter såsom löneskillnader, policyer och hierarkier. Analysen

riskerar därför att fastna i den empiriska domänen och därmed inte beröra frågor om varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas. Jag menar därför att det är en styrka att kombinera Ackers (2006a) teoretisering om ojämlikhetsregimer med Tillys (1999) teoretisering om beständig ojämlikhet. Kombinationen möjliggör en analys som lyfter fram generella mekanismer tillsammans med processer, aktiviteter och meningsskapande genom vilka klass, etnicitet och kön görs inom organisationer och därigenom reproducerar och motverkar ojämlikhetsregimer.

Processer, aktiviteter och meningsskapande i organisationer

I analysen har jag tagit fasta på begreppen *process*, *aktivitet* och *mening*, sprungna ur Ackers (2006a;2011) definition av ojämlikhetsregimer. Acker (2006b) beskriver att processer innefattar organisatoriska ordningar och strukturer som finns inbyggda i organisationen, vilka manifesteras genom regelverk och målstyrning. *Mening*, enligt Acker (2006b) avser de föreställningar kring individer eller kategorier som förekommer inom organisationen och som också relaterar till föreställningar i samhället. Det kan till exempel handla om könade föreställningar som inverkar på hur arbetsuppgifter fördelas. Mening, och *meningsskapande*, innefattar därför strukturella villkor som normer och sociala regler som relaterar till varför praktiska handlingar görs inom de kommunala arbetsmarknadsprogrammen.

Acker (2006b) lägger stor vikt vid begreppen praktiker och ageranden snarare än vid aktiviteter, men ger ingen tydlig definition av vad praktiker och ageranden kan innebära i organisationer, mer än att praktiker i organisationer speglar praktiker i samhället (se också: Boréus et al., 2021). Jag har inte tagit in praktiker och ageranden i hur jag förstår görande, eftersom jag ser begreppen som nära besläktade med *aktiviteter*. Aktiviteter är också för mig mer tydligt definierat som handlingar organisationsmedlemmar gör. Begreppet praktiker kan innefatta aktiviteter som görs men också innefatta diffusa hänvisningar till praxis inom aktivering.

Jag har också en något annorlunda förståelse av begreppet *processer* än vad Acker (2006b) har. Acker (2006b) ser processer som enbart gjorda inom organisationens formella struktur, exempelvis vad gäller rekryteringspolicyer. Jag menar dock att processer också kan innefatta mer informella aspekter inom organisationen, som inte nödvändigtvis är förankrade i formella regelverk. Snarare kan en process innefatta olika aktiviteter, vilka kan vara förankrade i regelverk och utföras av olika aktörer inom de kommunala arbetsmarknads-programmen. Eftersom avhandlingen analyserar kommunala arbetsmarknads-

program är en utveckling av Ackers (2006b) definition nödvändig, i min mening. Kommunala arbetsmarknadsprogram har ingen nationell styrning eller lagstiftning som avgör hur aktivering ska bedrivas, eller vad målet med aktivering ska vara (se Jacobsson et al., 2017). Snarare finns kommunala riktlinjer och mål som är mer eller mindre implementerade i verksamheterna (Thorén, 2008). Därför ligger ett stort ansvar på chefer och socialarbetare att utforma den kommunala aktiveringen, vilket förvisso riskerar att göra aktiveringen godtycklig, men också understryker vikten av att studera det praktiska arbetet med aktivering, utöver målstyrning och regeldokument.

De löst sammanhängande begreppen processer, aktiviteter och meningsskapande vilka Acker (2011) menar reproducerar och motverkar ojämlikhetsregimer består av sex olika komponenter; *(I)* Basen för ojämlikhet, *(II)* Organisatoriska processer och aktiviteter som skapar, upprätthåller eller utmanar ojämlikhet, *(III)* Ojämlikhetens synlighet, (*IV)* Ojämlikhetens legitimitet, *(V)* Mekanismer för kontroll och följsamhet och *(VI)* Konkurrerande intressen i att förändra eller bibehålla ojämlikheter (Acker, 2011). Acker menar att ojämlikhet relaterat till klass, etnicitet och kön är det vanligast förekommande inom organisationer men att ojämlikheten också kan hänga samman med sexualitet, ålder, funktionsvariation med mera. Acker (2011) beskriver hur vissa ojämlikheter i en organisation kan vara synliga men parallellt mer eller mindre sakna legitimitet, exempelvis vad gäller könsskillnader i lön och arbetsuppgifter. Däremot kan andra ojämlikheter vara osynliga och bära högre legitimitet och således vara svårare att motverka. Framförallt tenderar ojämlikhet att vara osynlig och legitim för de personer som inte påverkas negativt av ojämlikheten, men desto mer synliga för personerna som lider av dem.

Klasshierarkier i organisationer är exempelvis ofta legitima såtillvida att det sällan ifrågasätts varför personer som arbetar i de lägre segmenten på en arbetsplats har lägre lön och mindre makt att bestämma inom organisationen (Acker, 2011). På liknande vis är hierarkin mellan arbetande och arbetslös legitim i samhället. Personer kategoriserade som medelklass tenderar exempelvis vara för aktiveringskrav på arbetslösa personer som motprestation för att erhålla försörjningsstöd (Rossetti et al., 2022). Ojämlikhetens legitimitet kan också reproduceras av personerna som drabbas av den, likt hur Tilly beskriver fördelshamsting och exploatering som mekanismer för ojämlikhet i organisationer. Ackers (2006a; 2011) analysmodell över hur ojämlikhet reproduceras kan fördjupa förståelsen för hur och varför fördelshamstring och exploatering används inom organisationer. Exempelvis lyfter Acker (2006a) fram hur hot och sanktioner inom organisationer kan förstås som mekanismer

vilka skapar kontroll och följsamhet i organisationer, genom att personer i underordnade positioner följer organisationens processer utifrån rädsla att förlora arbetet.

I de kommunala arbetsmarknadsprogrammen som studerats i avhandlingen kan följsamhet och kontroll förstås i relation till de sanktioner som kan uppstå när deltagare inte sköter sin subventionerade anställning eller andra aktiveringsåtgärder. Acker (2011) beskriver också hur kontrollen kan vara internaliserad. Organisationsmedlemmars tilltro till byråkratiska system och strukturella villkor såsom kapitalism legitimerar och kontrollerar organisationsmedlemmarnas upplevda (o)möjlighet att påverka ojämlikhet. Istället upplevs hierarkiska system inom organisationen som naturliga och att det är meningslöst att försöka utmana rådande klass-, etnicitets- och könsojämlikheter (Acker, 2011). Anställda, eller deltagare, kan istället välja att fokusera på att arbetsplatsrelationer och interaktioner är meningsfulla, vilket innebär att de har överseende med ojämlikhet inom organisationen. Risken att förlora sin subventionerade anställning är också en stark internaliserad kontrollmekanism, vilken kan förstärkas ytterligare genom socialarbetares hot om sanktioner.

De processer, aktiviteter och det meningsskapande som analyseras i relation till görande av klass, etnicitet och kön tolkas i avhandlingen som styrda av olika strukturella villkor som skapar förutsättningar för görande. *Institutionell logik* är ett teoretiskt begrepp som myntades av Alford och Friedland (1985) för att förstå hur organisationer använder, ofta motsägelsefulla, kunskapsanspråk för att styra interaktionen med det omgivande samhället såväl som inom organisationen. Aktörer kan använda sig av de motsägelsefulla kunskapsanspråken för att bibehålla legitimitet och makt, vilket logik-begreppet har för avsikt att synliggöra. På så vis är logikbegreppet snarlikt diskursbegreppet eftersom det kan synliggöra kunskapsanspråk vilka ofta är tagna för givna och som styr aktörers handlingar. Friedland och Alford (1991) hävdar dock att till skillnad från diskursbegreppet så tar logikbegreppet större hänsyn till aktörers benägenhet att förändra och rekonstruera kunskapsanspråk så att de passar dem. Exempelvis kan aktörer använda sig av logiker för att hantera olika konflikter som uppstår när olika organisationer ska samverka (Johansson, 2011). I relation till de sex komponenter som reproducerar ojämlikhet som Acker (2006a) lyfter fram, bidrar exempelvis logikbegreppet till att synliggöra hur och varför ojämlikhet kan legitimeras och osynliggöras genom organisationers processer, aktiviteter och meningsskapande.

Identitetskonstruktioner och gemenskap

En viktig aspekt i att bidra med kunskap om hur och varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas har varit att också lyfta fram deltagarnas erfarenheter. Avhandlingens empiriska material inkluderar inte enbart de aktörer som har makten att konstruera kategorier (socialarbetare och chefer i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen) utan också de som kategoriseras (deltagare). Jag fann det därför viktigt att inte analytiskt stanna i kategorisering utan också analysera hur kategoriseringar av deltagare tog sig uttryck i deltagarnas kollektiva identitetsskapande och identiteter. Det bottnar i en vilja att synliggöra aktörskapet hos deltagarna i de strukturella förklaringar som dominerar de övriga teoribildningar jag använder. Exempelvis lyfter Laslett (2000) fram hur Tillys (1999) teori om beständig ojämlikhet, likt nyinstitutionell teori, implicerar en överdriven betoning på strukturer vilka negligerar aktörskap hos individer.

I avhandlingens tredje artikel är det deltagarnas identitet i relation till deras organisationsmedlemskap som analyseras med hjälp av Jenkins teori om kollektiva identiteter (2008). I analysen undersöks hur deltagarna kollektivt konstruerar en identitet som ”personer med jobb” och hur de praktiserar och upplever detta. Dessutom lyfter analysen fram hur socialarbetarna i det aktuella arbetsmarknadsprogrammet kategoriserade deltagarna och på vilka sätt det stämmer överens och går emot deltagarnas kollektiva identifiering (Jenkins, 2008, s. 109). I artikel III analyserades också den gemenskap (org. *communities*) som deltagarna gav uttryck för och vilken betydelse gemenskapen hade i relation till den kollektiva identitetskonstruktionen. Individer som delar en kollektiv identitet kan göra gemenskaper, liksom kollektiva identiteter kan konstrueras utifrån gemenskaper (Jenkins, 2008). Gemenskaper är till sin natur symboliska och främjar en känsla av tillhörighet. Symboler definierar gränserna för gemenskaper och markerar början och slutet på tillhörigheten (Cohen, 1985). *Gemenskap* tillsammans med *kollektiv identitet* som begrepp bidrar med att förtydliga deltagarnas aktörskap i det kommunala arbetsmarknadsprogrammet. Begreppet tydliggör hur deltagarnas aktörskap var begränsat och styrt utifrån socialarbetarnas föreställningar om dem. Det tog sig exempelvis uttryck i hur deltagarna motsatte sig att aktiveras ut mot den reguljära arbetsmarknaden då gemenskapen också bidrog med mening genom en känsla av trygghet.

Det är inte oproblematiskt att i en avhandling med kritisk realistisk ontologi och intersektionell ansats använda Jenkins (2008) teori om sociala identiteter. Jenkins (1996) ursprungliga socialkonstruktivistiska och interaktionistiska perspektiv på hur identiteter konstrueras kan tyckas ignorera hur identiteter

formas av mer än interaktion mellan människor. Tillämpning av teorin riskerar därför ignorera de strukturella villkor som formar människors identitet, såsom positioner på arbetsmarknaden (jmf. Sayer, 2000). På liknande vis formas identitetskonstruktioner också av maktstrukturer som klass, etnicitet och kön vilka skapar gränser för de identiteter människor kan anta (jmf. Yuval-Davis, 2006).

Jag instämmer med kritiken att ett för ensidigt fokus på sociala interaktioner riskerar att förbise strukturella villkor som en avgörande del av hur identiteter konstrueras. Jag menar dock att det inte finns något i Jenkins (2008) teori som hindrar perspektivet att sociala interaktioner och identiteter är strukturellt villkorade, framförallt inte då han vidareutvecklat teoretiseringen sedan dess ursprung 1996. I den uppdaterade versionen från 2008 ges ett större utrymme till att erkänna strukturers inverkan på hur identiteter formas (se Jenkins, 2008).

Avhandlingens tredje artikel visar hur och varför identiteterna konstrueras utifrån relationen mellan deltagare och socialarbetare. Ett avgörande strukturellt villkor är deltagarnas socialt marginaliserade position och tidigare erfarenheter av att uppbära försörjningsstöd samt socialarbetarnas makt att kategorisera deltagarna inom det kommunala arbetsmarknadsprogrammet. Deltagarnas kollektiva identitet som ”personer med jobb” handlar inte om interaktioner med socialarbetare, utan snarare om hur interaktionerna i sig bygger på strukturella gränsdragningar där socialarbetarna symboliserar en norm vilken deltagarna förväntas sträva mot. Betydelsen av deltagarnas kollektiva identitet är alltså kopplad till att kunna lämna det stigmatiserande försörjningsstödssystemet och ha möjlighet att konstruera en identitet som ligger i linje med det svenska arbetaridealet (jmf. Dahlstedt, 2013). Deltagarnas kollektiva identitetskonstruktioner belyser ytterligare dimensioner av hur ojämlikhet reproduceras inom de kommunala arbetsmarknadsprogrammen genom det begränsade aktörskap deltagarna har.

Sammanfattande diskussion

Avhandlingens teoretiska ramverk är inspirerat av kritisk realism. Detta innebär att organisationsmedlemmarnas handlingar och relationer ses som strukturellt villkorade av faktorer som normer, sociala regler och kunskapsanspråk. *Görande* av klassade, etnifierade och könade kategoriseringar ses som kopplade till strukturer vilka innefattar en särskiljning utifrån styrande normer

i samhället. För att operationalisera ojämlikhet som ett analytiskt begrepp i relation till görande av klass, etnicitet och kön använder jag i avhandlingen Ackers (2006a) teori *ojämlikhetsregimer* tillsammans med Tillys (1999) teori om *beständig ojämlikhet*. Ojämlikhetsregimer fokuserar på hur görande av klass, etnicitet och kön i organisationers processer, aktiviteter och meningsskapande reproducerar och motverkar ojämlikhet inom organisationerna, vilket även teorin om *institutionella logiker* bidrar med. Ojämlikhetsregimer tydliggör ytterligare hur de olika maktstrukturerna vävs samman och skapar komplexa processer av ojämlikhet. Likt begreppet ojämlikhetsregimer förtydligar Tillys (1999) teori om beständig ojämlikhet hur organisationers kategorisering av dess medlemmar är uttryck för makt.

Det teoretiska ramverket presenterat i det här kapitlet innehåller både begräsningar och möjligheter vad gäller kunskapsbidrag. Framförallt uppmärksammar det teoretiska ramverket i liten grad hur individuella erfarenheter av ojämlikhet kan ta sig uttryck och upplevas. I det teoretiska ramverket finns exempelvis ingen ansats att analysera enskilda socialarbetares och chefers privata ställningstaganden, vilket hade kunnat fördjupa analysen om hur och varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas (jmf. Schütze, 2020). Inte heller tar det analytiska ramverket i beaktning hur subjektspositioner görs genom deltagarnas förkroppsligande och beskrivna erfarenheter av kategoriseringarna (jmf. Skeggs, 2000). I det teoretiska ramverket har jag istället kombinerat teorier som har ett strukturellt perspektiv på organisationsmedlemmars görande med ett intresse för hur strukturerna ges mening och tar sig uttryck i kollektiva identitetskonstruktioner. Genom att kombinera Tillys (1999) teori om kategorisk ojämlikhet med Ackers (2006a) teori om ojämlikhetsregimer möjliggörs slutsatser om såväl generella mekanismer i samhället, som specifika processer, aktiviteter och meningsskapande inom de studerade kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Deltagarnas kollektiva *identitetskonstruktion* (Jenkins, 2008) och *gemenskap* (Cohen, 1985) blir ytterligare en dimension som tydliggör deltagarnas, om än begränsade, aktörskap i hur och varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas i de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen.

Metod

I det här kapitlet presenteras de två kvalitativa delstudier som utgör avhandlingens empiriska material. De två delstudierna består av ett material där totalt 90 personer har intervjuats genom fokusgruppsintervjuer eller individuella intervjuer. Kapitlet inleds med att presentera avhandlingens forskningsprocess. Därefter redogör jag för empiriinsamlingen och analysarbetet samt vilka kunskapsanspråk avhandlingen har. Kapitlet avslutas med en presentation av de etiska överväganden som gjorts under avhandlingsarbetets gång.

Forskningsprocessen

Jag antogs som doktorand inom ramen för ett forskningsprogram finansierat av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte 2016-07123) benämnt ”Flyktinginvandring och omvandling på den svenska arbetsmarknaden – vilken roll spelar kommunerna?”. Programägare har varit Institutet för utvärdering av arbetsmarknads- och utbildningspolitik (IFAU), medan jag själv varit anställd av Lunds universitet. Min huvudhandledare har också varit medlem i forskningsprogrammet medan min bihandledare inte varit det. Syftet med forskningsprogrammet var att öka kunskapen om kommunala arbetsmarknadsprogram utifrån antagandet att kommuner är en betydande aktör när det kommer till aktiveringsinterventioner för personer som kategoriseras som ”flyktingar” inom arbetsmarknadspolitiken, även om Arbetsförmedlingen har det övergripande ansvaret genom Etableringsprogrammet.

Inom forskningsprogrammet har även flera andra forskningsprojekt genomförts utifrån det övergripande programmets syfte. Majoriteten av projekten har varit nationalekonomiska effektstudier avseende deltagande i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen med en kvantitativ ansats (se t.ex. Engdahl et al., 2023; Forslund et al., 2019; Ottosson, 2022). Mitt doktorandprojekt har istället haft en kvalitativ ansats, vilken togs i anspråk genom att använda semistrukturerade fokusgruppsintervjuer och individuella intervjuer med deltagare,

socialarbetare och chefer från sex kommunala arbetsmarknadsprogram. Metodvalet drevs av min avsikt att analysera görande av klass, etnicitet och kön i kommunala arbetsmarknadsprogram. Jag ansåg semistrukturerade individuella och fokusgruppsintervjuer som lämpligt för mina forskningsmål eftersom intervjuerna gav en möjlighet att utforska aktiveringspraktikerna som helhet, såväl som dess klassade, etnifierade och könade dimensioner.

Intresset för att analysera görande av klass, etnicitet och kön i kommunala arbetsmarknadsprogram är å ena sidan färgat av min yrkeserfarenhet som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd, vilket gjorde mig intresserad av frågor avseende aktivering i stort. Å andra sidan synliggjorde tidigare forskning att aktiveringspolicyer skapade olika möjligheter för olika grupper av arbetslösa individer, men forskningen ägnade liten uppmärksamhet åt hur dessa skillnader hanterades i aktiveringspraktikerna (se t.ex. Guilherme Fernandes, 2013; Midtbøen & Teigen, 2014). Den tidigare forskningen skapade således nya och obesvarade frågor vilka jag utforskar med subventionerade anställningar inom kommunala arbetsmarknadsprogram som empiriskt exempel (jmf. Åsvoll, 2013). Den tvärvetenskapliga miljö som forskningsprogrammet inneburit har också stärkt min utgångspunkt att avhandlingens kvalitativa inriktning kan ge en djupare förståelse och kontextualisera de kvantitativa studierna – särskilt som forskningsprogrammet hade ambitionen att mäta effekter på kommunala aktiveringsinterventioner, där subventionerade anställningar ingår. Tidigare forskning om subventionerade anställningar, vilken domineras av kvantitativa studier främst inriktade på effektmätning (se t.ex. Card et al., 2017; Mörk et al., 2021), understryker behovet av att även göra kvalitativa studier för att ge insikt i praktiken bakom variablerna i registerdata (jmf. Maxwell, 2018; Yin, 2016).

I tabellen nedan presenteras de två delstudierna utifrån de fyra artiklarna och vilka metoder för insamling och analys, teoretiska begrepp och relation till klass, etnicitet och kön artiklarna har.

I artikel III analyseras hur deltagarnas kollektiva identitetsprocess kan ses som genomsyrade av positionsförflyttningar på arbetsmarknaden från arbetslös till arbetande, vilket kan förstås som att ett implicit klassperspektiv lyfts genom analysen. I artikeln analyseras däremot inte klass, etnicitet eller kön explicit utan fokus är på deltagares identitetskonstruktion. Därför står klass inom parentes i anslutning till denna artikel.

Tabell 2: Delstudie 1 och 2:s design, kontext, metod, tid för insamling, empiriska material, analys, teoretiska begrepp samt relation till klass, etnicitet och kön.

	Delstudie 1		Delstudie 2	
Artikel	Artikel I	Artikel II	Artikel III	Artikel IV
Design	Kvalitativ	Kvalitativ	Kvalitativ	Kvalitativ
Kontext	Program W, X, Y & Z i kommun A (4 program)	Program W i kommun A (1 program)	Program T I kommun B (1 program)	Program T, U, W, X, Y & Z i kommun A & B (6 program)
Metoder	Semi-strukturerade individuella intervjuer och fokusgrupp-intervjuer	Semi-strukturerade individuella intervjuer och fokusgrupp-intervjuer	Semi-strukturerade individuella intervjuer och fokusgrupp-intervjuer	Semi-strukturerade individuella intervjuer och fokusgrupp-intervjuer
Insamlingstid	2018, våren	2018, våren	2020, hösten	2020, hösten
Empiriskt material	4 individuella intervjuer med chefer 4 fokusgrupps-intervjuer med 23 social-arbetare 5 fokusgrupps-intervjuer med 29 deltagare	1 individuell intervju med chef 1 fokusgrupps-intervju med 10 social-arbetare 1 fokus-gruppsintervju med 6 deltagare	11 individuella intervjuer med deltagare 2 fokusgrupps-intervjuer med 8 socialarbetare	4 individuella intervjuer med chefer 11 individuella inervjuer med deltagare 8 fokusgrupps-intervjuer med 41 social-arbetare 6 fokusgrupps-intervjuer med 34 deltagare
Analys-förfarande	Abduktiv och tematisk analys	Abduktiv och tematisk analys	Abduktiv och tematisk analys	Abduktiv och tematisk analys
Teoretiska begrepp	Institutionella logiker Symboler Hybrider Ritualer	Kategorisering Resurser Mekanismer Berättelser	Identitets-konstruktioner Nominal identitet Virtual identitet Symbolisk gemenskap	Kategorisering Ojämlikhets-regimer
Klass, etnicitet och kön	Kön och etnicitet	Etnicitet	(Klass)	Klass, etnicitet och kön

Även om jag haft en stor frihet i hur jag genomfört doktorandprojektet inom forskningsprogrammet har det funnits aspekter som påverkat genomförandet av projektet. Det första är att de två kommuner som ingår i avhandlingen valdes utifrån att de deltog i forskningsprogrammet genom att leverera registerdata till de kvantitativa studierna. 2018, när jag genomförde den första materialinsamlingen i kommun A, hade jag ännu inte antagits som doktorand utan anställdes inom forskarprogrammet som forskningsassistent för att genomföra intervjuer och mindre observationer i fyra kommunala arbetsmarknadsprogram. Arbetsmarknadsprogrammen behövde vara tillräckligt stora för att leverera data till IFAU för kvantitativa studier som syftade till att mäta effekten av programmen. De semistrukturerade intervjuer jag genomförde utgick från en intervjuguide som fokuserade på hur aktivering bedrevs i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen i förhållande till politiska mål och samarbete med andra myndigheter. I intervjuguiden lade jag till frågor som avsåg fånga görande av klass, etnicitet och kön. När jag, som doktorand, bestämde mig för att göra ytterligare en materialinsamling, i kommun B år 2020, utgick mitt urvalsbeslut från att det skulle vara en kommun som varit med och levererat data till forskningsprogrammet.

För det andra har programmet också varit viktigt för avhandlingen såtillvida att det har gett en arena för tvärvetenskaplig diskussion och kritisk granskning av de preliminära resultaten av artiklarna genom årliga seminarier och workshops. Den kritiska granskningen och tvärvetenskapliga diskussion som förts inom programmet relaterar till vad Peirce (1997) skriver om att träna sin perception genom reflektion, kontemplation och argumentation kring de fenomen som studeras. Eftersom merparten av de övriga deltagarna i forskningsprogrammen har en vetenskaplig hemvist inom nationalekonomi eller statistik har det inneburit flera samtal kring hur exempelvis utfall i registerdata kan förstås utifrån den kvalitativa bild på de kommunala arbetsmarknadsprogrammen jag presenterade, eller vice versa.

De enskilda forskningsartiklarna i denna avhandling har både varit ett samarbete mellan mig och mina handledare och ett självständigt akademiskt arbete, vilket beskrivs här nedan.

Artikel I, Parsland & Ulmestig (2021)

Jag var huvudförfattare, och utvecklade den första artikelidén, samt samlade in och analyserade materialet. Ulmestig skrev delar av introduktionen avseende tidigare forskning om aktivering och bidrog till textbearbetning av artikeln.

Artikel II, Parsland (2023)

Jag var ensamförfattare och ansvarig för alla delar: artikelidé, konceptualisering av artikeln, insamling och analys av material, samt skrivande.

Artikel III, Parsland & Scaramuzzino (I produktion)

Jag var huvudförfattare. Artikelidén och konceptualiseringen av artikelns teoretiska ram utvecklades i samarbete med Scaramuzzino. Jag ansvarade för att samla in och göra en första tematisering av materialet. Scaramuzzino skrev delar av introduktionen men också delar av det teoretiska kapitlet, resultatet och den avslutade diskussionen samt bidrog överlag till analysen och textbearbetningen av artikeln.

Artikel IV, Parsland (Inskickad)

Jag var ensamförfattare och ansvarig för alla delar: artikelidé, konceptualisering av artikeln, insamling och analys av material, samt skrivande.

Det empiriska materialet

I detta avsnitt kommer jag att presentera de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen och respondenterna vilka intervjuats genom fokusgrupps- och individuella intervjuer. Jag kommer även presentera hur urvalsprocessen samt intervjuerna genomfördes. Detta finns även beskrivet i de fyra artiklarnas metodkapitel.

Översikt över de sex kommunala programmen

Av de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen vilka studeras i avhandlingen tillhörde fyra program (W, X, Y, Z) kommun A och två program (T, U) tillhörde kommun B. För att bibehålla respondenternas konfidentialitet kommer jag inte gå närmare in på kommunala karaktäristika, men jag kommer lyfta ett par aspekter för kontext. Utifrån SKRs kommungruppering[3] tillhör Kommun A kategori A och Kommun B tillhör kategori B (SKR, 2022b). Arbetslösheten i Kommun A under 2018 när materialinsamlingen gjordes låg

[3] Kategori A innefattar storstäder med minst 200 000 invånare i kommunens största tätort, eller är en pendlingskommun nära storstad. Kategori B är en kommun med minst 40 000 och som mest 200 000 invånare i kommunens största tätort.

på ungefär 5% i jämförelse med den totala arbetslösheten i riket vilken uppgick till 6,5%. Försörjningsstödsmottagandet uppgick till ungefär 2% under samma år och i riket var motsvarande siffra 3,8%. I Kommun B var arbetslösheten ungefär 7% i jämförelse med arbetslösheten i riket vilken var 8,5% under 2020. Försörjningsstödsmottagandet uppgick till ungefär 3% av befolkningen under samma år, och i riket var motsvarande siffra 3,6%. Trots att båda kommunerna hade lägre arbetslöshet och något lägre mottagande av försörjningsstöd än riket i helhet framhävde båda kommunerna i sina budget- och styrningsdokument avseende arbetsmarknadsfrågor att arbetslöshet och försörjningsstödstagande var ett kommunalt bekymmer, där subventionerade anställningar beskrevs vara en lösning för att minska arbetslöshet och försörjningsstödstagande.

För att finansiera de subventionerade anställningarna inom de kommunala arbetsmarknadsprogrammen använde sig kommunerna av en kombination av avsatta kommunala budgetmedel för subventionerade anställningar och statliga lönesubventioner. De statliga lönesubventionerna, vilka helt eller delvis kunde finansiera deltagarens lön, var en viktig aspekt i programmen eftersom ju mer statlig subventionering de kommunala arbetsmarknadsprogrammen kunde finna till deltagarnas löner, desto fler kunde de anställa med hjälp av den kommunala budgeten. Det vill säga, om kommunen avsatte budgetmedel för 50 subventionerade anställda per år och 25 personer helt subventionerades via statliga lönesubventioner kunde ytterligare 25 deltagare tas in i programmet vilket innebar 75 deltagare istället för 50. I de kommunala arbetsmarknadsprogrammen hade majoriteten av deltagarna någon form av statlig lönesubvention kombinerad med kommunala budgetmedel för den del som den statliga lönesubventionen inte täckte.

De statliga lönesubventioner som framförallt användes var Extratjänst och Nystartsjobb men i program T användes också OSA-anställningar. De olika lönesubventionerna ställer olika krav på vilka arbetsgivare som kan nyttja dem och vilka arbetslösa som kan få en lönesubvention. Dessutom ställs olika krav på hur lång tid lönesubventionen kan användas (se Forslund, 2018 för överblick). Nystartsjobb är en lönesubvention som arbetsgivare inom privat, offentlig och ideell sektor kan söka, förutsatt att kollektivavtal finns. Personen som kan få nystartsjobb behöver ha varit arbetslös och inskriven på Arbetsförmedlingen och beroende på kategoriseringar avseende ålder eller om personen kategoriseras som nyanländ ”flykting” förekommer olika tidsgränser för att kunna få Nystartsjobb. Lönesubventionen som utgår beror på hur länge den anställda varit arbetslös men motsvarar minst en arbetsgivaravgift för den del av lönen som är upp till 20 000 kr i månaden. Nystartsjobb kan som längst utgå som lönesubvention under två år (Arbetsförmedlingen, 2024). Extratjänst

var en lönesubvention som arbetsgivare inom offentlig och ideell sektor kunde söka under åren 2015–2022. Extratjänster riktades framförallt mot personer som Arbetsförmedlingen kategoriserade som ”flyktingar” och som hade aktiveringsåtgärder inom Etableringsprogrammet, men kunde också innefatta personer vilka befunnit sig i Arbetsförmedlingens Jobb- och utvecklingsprogram i minst 450 dagar och sedermera kategoriserats som långtidsarbetslös. Extratjänsten subventionerade 100 procent av arbetsgivarens lönekostnader för den anställde, såsom semester- och sjuklön och arbetsgivarkostnader. Därtill kunde arbetsgivaren få ersättning för handledarkostnader. Anställningstiden med en extratjänst var som mest 12 månader (Arbetsförmedlingen, 2018).

OSA-anställningar (offentligt skyddade anställningar), vilka användes enbart i program T, är en lönesubvention för offentliga arbetsgivare. Målgruppen är personer som har psykiska eller fysiska funktionsnedsättningar eller personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av substansproblematik. Lönesubventionens nivå styrs av den anställdes arbetsförmåga och det finns ingen bestämd anställningstid för lönesubventionen. Istället utvärderar Arbetsförmedlingen årligen om OSA-anställningen ska fortlöpa eller avslutas (Arbetsförmedlingen, 2022). De olika lönesubventionerna styrde hur länge deltagarna kunde vara anställda i programmen. Därtill innehöll Extratjänster specifika bestämmelser som också påverkade deltagarna. Extratjänster skulle exempelvis inte användas för att konkurrera om arbeten hos arbetsgivare och kunde därför inte användas för att tillsätta en vakant position på en arbetsplats. Därtill gav inte Extratjänster rätt till A-kassa efter anställningens slut, vilket diskuteras närmare i avhandlingens andra artikel.

Oavsett vilken statlig lönesubvention som låg till grund för den kommunala subventionerade anställningen i arbetsmarknadsprogrammen förekom dock ett liknande anställningsförfarande av deltagarna. I program T, W, X och Z anställdes deltagaren först i sex månader och om hen skötte anställningen enligt socialarbetarnas bedömning kunde anställningen förlängas i ytterligare sex månader. I program Y anställdes deltagarna i tio månader på en gång. Gränsen på tio månader var avsiktligt satt för att deltagarna inte per automatik skulle vara berättigade till A-kassa när anställningen avslutades. Om socialarbetarna däremot bedömde att deltagarna var aktiva i att söka nya jobb kunde anställningen förlängas ytterligare två månader så att de berättigades till A-kassa.

I anslutning till den subventionerade anställningen förväntades deltagare också delta i andra aktiveringsåtgärder såsom coachning, utbildning och CV-skrivande. I program W och Z, som var specifikt inriktade mot ungdomar,

ingick också aktiveringsåtgärder såsom stödsamtal och studie- och yrkesvägledning (SYV). I kommun B genomfördes de ytterligare aktiviteterna genom program U medan den subventionerade anställningen tillhörde program T. Samtliga sex program var utförare för socialtjänsten i respektive kommun. Exempelvis kunde socialtjänsten hänvisa en person som erhöll försörjningsstöd till det kommunala arbetsmarknadsprogrammet för att vara fortsatt berättigad bistånd (om behov bedömdes finnas). Det innebar också att det kommunala arbetsmarknadsprogrammets socialarbetare rapporterade till socialtjänsten om sin syn på deltagares progression, motivation och liknande vilket kunde utgöra ett underlag för beslut om försörjningsstöd.

Alla sex kommunala arbetsmarknadsprogram hade olika deltagarmålgrupper samt uppvisade skillnader i hur aktiveringen var uppbyggd. Det var exempelvis inte alla arbetsmarknadsprogram som tog emot deltagare enbart från försörjningsstödsenheten. I program W kunde ungdomar från Etableringsprogrammet, eller på eget initiativ, söka sig till programmet. Programmen kunde också välja att prioritera deltagare inom den officiella målgruppen. I program X var exempelvis den officiella målgruppen försörjningsstödstagare varav kategorierna ensamstående mammor och utrikesfödda prioriterades.

En annan distinktion mellan programmen var även huruvida programmen erbjöd subventionerade anställningar som interna placeringar eller externt på en kommunal arbetsplats (se sid. 30 och 65). I programmen som var interna arbetade deltagarna i olika team med specifika arbetsuppgifter, och socialarbetarna var både arbetsledare över teamen och ansvariga för att aktivera deltagarna. I de externa programmen arbetade deltagarna med arbetsuppgifter inom ramen för den kommunala arbetsplatsen, se tabell nedan för exempel. Alla program utom program Z och U inleddes med en obligatorisk praktikperiod innan den subventionerade anställningen startade. Under den tiden erhöll deltagaren försörjningsstöd eller eventuell etableringsersättning istället för lön. I tabellen nedan ges en överblick över de olika programmens målgrupper, anställningstid, om den subventionerade anställningen var intern eller extern, exempel på arbetsuppgifter och ytterligare aktiveringsåtgärder.

Tabell 3: översikt över program, målgrupp, anställningstid, intern eller extern subventionerad anställning, exempel på arbetsuppgifter och ytterligare aktiviteter inom programmen.

Program	Målgrupp	Anställnings-tid	Intern/ extern	Arbets-uppgifter	Ytterligare aktiviteter
T	Uppbar försörjnings-stöd	6 mån–4 år	Intern	Grönyteskötsel Transport Renhållning Storkösarbete Textilarbete	Genom program U
U	Deltog i program T	Individuellt	Intern	Genom program T	Jobbsökar-kurser Coachning Cv-skrivande Yrkesutbildning Svenska-undervisning
W	Ungdomar, 16–29 år	6–12 mån	Extern	Anställda inom kommunala verksamheter: - Vård och omsorg - Vaktmästeri - IT-service	Jobbsökar-kurser Coachning Cv-skrivande Utbildning Stödsamtal SYV
X	Uppbar försörjnings-stöd, Ensam-stående mammor, utrikesfödda personer	6–12 mån	Intern	Grönyteskötsel	Jobbsökarkurser Coachning Cv-skrivande Utbildning
Y	Uppbar försörjnings-stöd, Långtids-arbetslösa	10–12 mån	Extern	Anställda inom kommunala verksamheter: - Vård och omsorg - Vaktmästeri - Storkök	Jobbsökarkurser Coachning Cv-skrivande Utbildning
Z	Ungdomar, 18–29 år, m. kriminell bakgrund	6–12 mån	Intern	Verkstad Restaurang och service	Jobbsökarkurser Coachning Cv-skrivande Utbildning Stödsamtal

Urvalsprocesser

Som nämnt hade ett urval av fyra kommunala arbetsmarknadsprogram redan genomförts som en del av forskningsprogrammet i Kommun A. Kommun A hade uttryckt sitt intresse av att vara med i de kvantitativa och kvalitativa studier som genomfördes genom forskningsprogrammet. Inför den empiriska materialinsamlingen besökte jag ett möte där de fyra cheferna var närvarande och gav dem skriftlig och muntlig information om studien. Jag tillhandahöll även skriftlig information till socialarbetare och deltagare, distribuerad genom cheferna, och gavs därefter tillgång till programmen (jmf. Bengry, 2018). Urvalsstrategin kan ses som ett bekvämlighetsurval, såtillvida att jag valde att använda material till avhandlingen som redan var insamlad men ännu ej ”använd”. Bekvämligheten var dock inte styrande. Klass, etnicitet och kön är allestädes närvarande strukturer vilka genomsyrar hela samhället (Acker, 2006a), och antogs därför förekomma även i de fyra arbetsmarknadsprogrammen. Urvalsstrategin kan därför förstås utifrån vad Patton (2015, sid. 407) beskriver som en ”målstyrd urvalsprocess baserat på teorifokus och koncept”. Studien grundades på teoretiska förståelser av aktivering och behovet av att analysera görande av klass, etnicitet och kön i kommunala arbetsmarknadsprogram, vilket möjliggjordes genom urvalet, även om jag inte hade några förutbestämda teorier att testa genom empiriinsamlingen (jmf. Patton, 2015).

I delstudie 2 valdes kommun B efter samma urvalsstrategier som beskrivits för kommun A. Det fanns två skäl till att ta med fler arbetsmarknadsprogram från en annan kommun. För det första hade intervjuerna i delstudie 1 ett fokus på organisering, samverkan och policyimplementering. Den första delstudien gav dessutom en god inblick i organisatoriska processer, aktiviteter och meningsskapande. Jag ville dock även fånga görande av klass, etnicitet och kön i det dagliga arbetet, exempelvis genom relationsskapande och motivationsarbete i aktiveringen (se t.ex. Hansen, 2018). Detta forskningsområde har också varit mindre utforskat i tidigare studier, särskilt vad gäller utifrån deltagares perspektiv (se t.ex. van Berkel et al., 2017).

För det andra låg Kommun A långt ifrån min bostadsort och vid tiden för den nya materialinsamlingen pågick Covid-19 pandemin, vilket gjorde långa pendlingsresor utmanande. Eftersom jag via forskningsprogrammet hade kännedom om att kommun B levererat registerdata till forskningsprogrammet kontaktade jag förvaltningschefen. Jag bjöds in att presentera min studie på ett möte där alla arbetsmarknadsprogramansvariga chefer i kommunen deltog. Därefter tog jag kontakt med cheferna, varpå jag bad om att få komma till arbetsmarknadsprogrammet för att presentera studien närmare. Jag var i

kontakt med sju chefer och arbetsmarknadsprogram, men tre drog sig ur, av okända anledningar, innan jag fick möjlighet att presentera studien. Av de fyra arbetsmarknadsprogrammen som var kvar genomfördes studien i sin helhet hos två av dem. Jag valde bort två program under tiden för materialinsamlingen eftersom jag bedömde att de inte var arbetsmarknadsprogram då de främst arbetade med vägledning för arbetslösa personer och sysselsättning för personer aktuella inom funktionshindersomsorgen.

Att det blev kommunala arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar som kom att studeras inom avhandlingen var därför en slump, trots att mitt fokus på subventionerade anställningar i backspegeln visade sig bli ett av avhandlingens främsta bidrag. Även om att jag var medveten om att aktiveringsinterventionerna i Kommun A var subventionerade anställningar ingick det inte i urvalskriterierna i kommun B att även de programmen skulle omfatta subventionerade anställningar som aktiveringsintervention. När jag hade gjort materialinsamlingen i kommun B och påbörjat analysen av det empiriska materialet till det som kom att bli artikel III uppstod dock flera frågor. Frågorna berörde hur subventionerade anställningar särskiljer sig från andra aktiveringsinterventioner i intervjuerna, både rörande vad interventionen innehöll och vad den skulle kunna innebära för en tidigare arbetslös person. Särskilt framträdande i analysarbetet var att deltagarna i de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen gjorde en tydlig distinktion mellan att ha en subventionerad anställning och tidigare aktiveringserfarenheter, vilket därför också blev ett centralt tema i artikel III. Materialet jag samlat in med ett målstyrt urval gav således upphov till ytterligare nya frågor vilken den tidigare aktiveringsforskningen inte riktigt hade besvarat. Detta utkristalliserade sig när det stod klart att det var just subventionerade anställningar som var en gemensam nämnare för de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Subventionerade anställningar som specifik aktiveringsintervention har därför inte varit en variabel som verkat inkluderade eller exkluderande när jag valt kommunala arbetsmarknadsprogram. Snarare kan det förstås som ett utfall av mina urvalsstrategier.

Respondenterna

Urvalsstrategin för att välja intervjurespondenter följde samma målstyrda strategi som valet av kommunala arbetsmarknadsprogram. I båda kommunerna var inkluderingskriterierna för deltagande i studien antingen att vara anställd inom programmet och involverad i att aktivera deltagare eller att vara deltagare i det arbetsmarknadsprogram och således mottagare av aktivering. I kommun A inkluderades första linjens chefer i urvalet, vilket var knutet till forskningsprogrammets ursprungliga forskningsfrågor avseende policy-implementering, programmål och övergripande programorganisation. I kommun B fokuserade jag dock enbart på att intervjua deltagare och socialarbetare, för att fånga görande av klass, etnicitet och kön genom det dagliga arbetet, exempelvis genom relationsskapande och motivationsarbete i aktiveringen.

För att rekrytera respondenter tog jag hjälp av chefer och socialarbetare inom alla sex arbetsmarknadsprogrammen. Rekrytering genom socialarbetare och chefer kan vara problematiskt på grund av maktdynamiken mellan chefer och socialarbetare/deltagare, samt mellan socialarbetare och deltagare (Hasenfeld, 2010). Därför betonade jag för cheferna och socialarbetarna att deltagandet var frivilligt för både dem och deltagarna i samband med att de gjorde förfrågningar om deltagande. Det fanns också fördelar med att rekrytera respondenter genom socialarbetare och chefer eftersom det gav en möjlighet att förankra och legitimera deltagarnas medverkan i studien hos socialarbetarna och cheferna. När jag träffade deltagarna gjorde jag också klart att deras engagemang i studien inte var en obligatorisk del av arbetsmarknads-programmet. Detta gjordes både skriftligt och muntligt. Jag specificerade frivilligheten genom att tydliggöra att det inte skulle bli någon repressalie inom arbetsmarknadsprogrammet om deltagarna valde att avsluta sin medverkan i studien eller om deras deltagande innebar att de missade aktiviteter inom arbetsmarknadsprogrammet. Såvitt jag vet har inga sådana incidenter inträffat. De personer som deltog i studien deltog, i den mån jag har kännedom om, frivilligt utifrån uttryckt intresse.

När socialarbetare eller chefer efterfrågade vilka de skulle vända sig till för förfrågan om medverkan, bad jag dem att förse alla deltagare och socialarbetare med informationen utan att ta hänsyn till några specifika kategoriseringar såsom kön, ålder, etnicitet eller språknivå, eftersom jag skulle tillhandahålla en tolk om det skulle behövas. Deltagare med ett annat modersmål än svenska erbjöds tolk, men ingen deltagare uttryckte ett sådant behov. Det kan bero på att deltagarna speglar vad Forslund et al. (2019) noterar i sin kartläggning, nämligen att de personer som deltog i subventionerade

anställningar var personer som kommunen bedömde stå närmare arbetsmarknaden. Språknivå, vilket även diskuteras i avhandlingens artikel IV, är en etnifierad markör, vilken används i programmen för att bedöma arbetslösa personers lämplighet gentemot arbetsmarknadens krav. Även om respondenterna inte valdes ut utifrån specifika egenskaper utöver de nämnda inkluderingskriterierna var vissa variabler vanliga bland deltagarna, vilket speglar den totala populationen av långtidsarbetslösa individer inom aktiveringsinterventioner i kommunal regi. Nästan alla deltagare hade innan påbörjad subventionerad anställning uppburit försörjningsstöd och var ofta hänvisade av socialtjänsten till arbetsmarknadsprogrammet, vilket stämmer överens med den allmänna populationen av programdeltagare i Sverige (Forslund et al., 2019). De personer som inte uppbar försörjningsstöd innan hade antingen helt saknat försörjning eller uppburit ersättning via Etableringsprogrammet. Dessutom hade deltagare som kategoriserats som ungdomar (18–29 år) ofta ofullständig gymnasieutbildning och begränsad arbetslivserfarenhet, oavsett om de var födda i Sverige eller inte, vilket överensstämmer med majoriteten av ungdomar i arbetslöshet (Andersson, 2022).

Däremot hade deltagare över 29 år en mer varierad utbildningsbakgrund, främst relaterad till födelseland. Deltagare födda i Sverige hade ofta genomgått svensk gymnasieutbildning, medan deltagare födda utanför Sverige i allmänhet inte hade fullföljt gymnasieutbildning i Sverige. Utrikesfödda personer hade dock en bred variation av utbildningsbakgrund från andra länder, oavsett ålder. Det förekom personer som hade en väldigt kort utbildningsbakgrund och personer som hade en avslutad universitetsexamen vilken inte hade validerats i Sverige. Deltagare över 29 år hade vanligtvis viss arbetslivserfarenhet i Sverige eller från annat land men också långa perioder av arbetslöshet. Majoriteten av deltagarna som medverkade i båda delstudierna hade också hälsorelaterade problem, exempelvis neuropsykiatriska diagnoser och/eller kronisk värk i kroppen. Det förekom även deltagare som hade tidigare substansproblematik. Socialarbetarna och cheferna som deltog i de två delstudierna hade generellt sett högre utbildningsnivåer än gymnasieskola, vilket speglar institutionaliseringen av aktiveringsinterventioner och de ökade utbildningskraven för programpersonalen under den andra aktiveringsvågen (jmf. Lødemel & Moirera, 2014).

Fokusgrupps- och individuella intervjuer

I avhandlingen har jag i huvudsak använt mig utav fokusgruppsintervjuer som metod, men jag har också genomfört individuella intervjuer. Min användning av fokusgrupps- och individuella intervjuer innebär en begränsning då det är intervjupersonernas beskrivning av det som jag kategoriserar som processer, aktiviteter och mening som analyseras. Om de observationer jag beskrev i avsnittet om forskningsprocessen hade genomförts mer storskaligt och systematiskt än vad jag gjort hade observationerna kunnat ge ytterligare insikt i görande av klass, etnicitet och kön (jmf. Maxwell, 2018). Andra metoder hade också kunnat möjliggöra insikter i hur klass, etnicitet och kön görs. Exempelvis hade vinjettstudier kunnat synliggöra socialarbetares och chefers föreställningar om klass, etnicitet och kön utan att de besvarar direkta frågor om sina föreställningar (jmf. Callegari, 2023). En vanlig kritik mot intervjustudier är också att det kan finnas en skillnad mellan det respondenter beskriver och vad de faktiskt gör (Skeggs, 2000). Alvesson (2011) menar exempelvis att intervjusituationer är lokala och situerade beskrivningar för att producera moraliskt adekvata berättelser.

Jag menar dock att kunskap från intervjuer inte kan reduceras till enbart intervjusituationen. Trots att intervjustudier innehåller begränsningar, såtillvida att kunskapen grundas i personers beskrivningar, besitter respondenterna erfarenheter av händelser, resonemang och perspektiv (Smith & Elger, 2014). Å ena sidan ger därför intervjuerna tillgång till tidigare erfarenheter genom intervjupersonernas beskrivningar. Å andra sidan ger intervjuerna också tillgång till respondenternas reflektioner och perspektiv, vilket är svårare att fånga med andra kvalitativa metoder såsom observationer och kvalitativa textanalyser (jmf. Hammersley & Atkinson, 2007). Med det sagt ska de fokusgrupps- och individuella intervjuer som genomförts förstås som respondenternas beskrivning av sin empiriska verklighet (jmf. Parr, 2020), genom vilken jag tolkar görande av klass, etnicitet och kön.

Fokusgruppsintervjuer

Samtliga socialarbetare och en majoritet av deltagarna i de sex arbetsmarknadsprogrammen intervjuades genom fokusgruppsintervjuer. Fokusgruppsintervjuer ger värdefullt empiriskt material genom grupp-interaktioner där deltagarna kan dela och jämföra perspektiv med varandra (Morgan & Hoffman, 2018). När det gäller att förstå respondenternas berättelser erbjuder fokusgruppsintervjuer liknande möjligheter som individuella intervjuer (Leibetseder & Kranewitter, 2012). Därtill ger fokusgruppsintervjuer också ytterligare lager av empiriskt material som uppstår i

den interaktiva dynamiken en gruppintervju innebär (Lambert & Loiselle, 2008; Morgan, 2010). Forskare kan få insikter om ämnets komplexitet genom att observera konsensus eller motstridiga erfarenheter och åsikter inom gruppen (Morgan, 2010). Man kan exempelvis notera hur svar från respondenter kan få medhåll eller bli motsagda av andra respondenter och därefter ställa frågor för att vidareutveckla responsen från dem.

Fokusgrupperna jag bildade varierade i storlek, då jag eftersträvade att vara lyhörd inför hur respondenterna ville organisera sig (jmf. Morgan & Hoffman, 2018). Att låta respondenterna själva organisera storleken på fokusgrupperna var ett sätt att skapa en bekväm intervjusituation för respondenterna. Det innebar dock att det blev en variation i storleken på fokusgrupperna. I ett arbetsmarknadsprogram var det två fokusgrupper på tre personer i varje grupp (deltagare i program X) och i en annan fokusgrupp uppgick respondentantalet till tio personer (socialarbetare i program W). I program X genomfördes intervjuerna på respektive extern arbetsplats, i ett avskilt rum. Att sätta ihop de två grupperna hade inneburit en risk då fokusgruppsdeltagarna inte kände varandra vilket kunde inneburit att de kände sig mindre benägna att dela med sig av sina erfarenheter. Morgan (2012) menar att respondenter som delar liknande erfarenheter är mer benägna att engagera sig i fokusgruppen. Det var därför viktigt för mig att ha fokusgruppsintervjuer och individuella intervjuer med deltagare, socialarbetare och chefer separerade från varandra. Detta tillvägagångssätt bidrog till diskussionerna, såtillvida att jag upplevde respondenterna som bekväma att dela med sig av erfarenheter och perspektiv.

Jag använde en semistrukturerad intervjuguide i varje fokusgruppsintervju (se bilaga 1). Genom intervjuguiden kunde jag alltså anpassa mina frågor utifrån interaktionerna i gruppen, vilket också krävde min aktiva tolkning och omdöme under intervjuerna (Alvesson, 2011). Till exempel, om ett ämne gav långa och engagerade diskussioner som relaterade till mina forskningsfrågor, ställde jag fler frågor angående detta, eller så lät jag gruppen fortsätta diskussionen utan att jag engagerade mig i den. Den aktiva tolkningen under intervjusituationer är del av en reflexiv forskningsprocess (Alvesson & Sköldberg, 2018). Tolkning börjar inte när det empiriska materialet är ”inhämtat” utan tolkningen görs genomgående under hela forskningsprocessen. Således även innan, under och efter intervjusituationer (Alvesson & Sköldberg, 2018). För att underlätta den reflexiva forskningsprocessen använde jag korta pauser för att låta både respondenterna och mig själv samla våra tankar. Under de korta pauserna gjorde jag anteckningar och justerade frågorna för att passa intervjusituationen.

Intervjuguiden var som tidigare nämnt anpassad efter det övergripande forskningsprogrammet, men jag lade till ytterligare teman och frågor relaterade till görande av klass, etnicitet och kön i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Jag undvek dock att ställa frågor till deltagarna av mer personlig natur. Jag frågade exempelvis inte om sexuell läggning eller religiös tillhörighet eftersom fokus i avhandlingen var på de kommunala arbetsmarknadsprogrammen och inte de enskilda deltagarna. Snarare handlade frågorna till deltagarna om huruvida arbetsmarknadsprogrammet hade informerat om vad de kunde göra om potentiella diskrimineringssituationer uppstod, och om de visste att det fanns jämställdhets- och jämlikhetsmål inom organisationen. I sin tur föranledde det ofta berättelser om olika typer av bemötanden och erfarenheter som kunde kopplas till görande av klass, etnicitet och kön i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. I delstudie 1 frågade jag exempelvis om hur kommunens jämställdhetsmål tog sig uttryck i verksamheten, varpå svaren ofta kom att fokusera på hur kvinnor kunde inkluderas i arbetsmarknadsprogrammen. Därtill blev det ofta en diskussion om vilken typ av arbetsuppgifter respondenterna ansåg att kvinnor ”vill ha” och vilka hinder för arbetsmarknadsetablering kvinnor kan möta, vilket jag härleder till ett görande av kön i artikel I och IV. Även i delstudie 2 uppstod de här diskussionerna, trots att jag inte frågade om jämställdhetsarbete. I delstudie 2 uppstod istället diskussionerna utifrån frågor om målgrupper i programmen och vilka arbetsuppgifter som erbjöds deltagarna.

Jag lärde mig efter de första intervjuerna att undvika direkta förfrågningar om könsskillnader. Till exempel frågade jag socialarbetare i delstudie 1: "Under vilka omständigheter behandlas kvinnliga och manliga deltagare olika?" varpå jag fick avvisande svar vilka tydde på att inga sådana omständigheter existerade. I efterföljande svar på andra frågor gavs dock indirekta exempel på könsskillnader i arbetsmarknadsprogrammen. Intressant nog uppstod liknande bemötande sällan angående frågor som rörde etnicitet eller klass. Hos program X, vilka hade personer kategoriserade som utrikesfödda som en prioriterad målgrupp, frågade jag exempelvis vad den organiseringen berodde på och hur det tog sig uttryck i det dagliga arbetet. Svaren från chefen och socialarbetarna var inte avvisande som jag upplevde det utan besvarades snarare på ett informationsrikt vis.

Min tolkning är därför att kategorier i relation till klass (som biståndssökande, arbetslös, arbetande, bosatt i ett socialt utsatt område eller annat) och etnicitet (som flykting, nyanländ, svensk, somalisk eller annat) var mer icke-problematiska kategorier för socialarbetarna, cheferna och deltagarna, att använda när de pratade om aktivering. Frågorna gav därför inte upphov till

samma avståndstagande som frågorna kring kön gjorde. Skillnaderna i svaren kan relatera till vad de los Reyes (2007) beskriver om hur kunskapsanspråk gällande ojämlikhet tar sig olika uttryck. De los Reyes (2007) menar att jämställdhet är ett etablerat kunskapsanspråk i Sverige såtillvida att normen är att vara för ett jämställt samhälle. Att svara på frågor som skulle tyda på könsskillnader i aktiveringens praktik skulle således strida mot kunskapsanspråket (se också: Rantakeisu, 2009). Exempelvis nämnde socialarbetare i Kommun B att de hade problem med att få en jämn könsfördelning mellan yrkena som erbjöds i programmet, vilket var problematiskt eftersom de mansdominerade yrkena oftare utmynnade i jobb enligt dem. Socialarbetarna ansåg dock inte att problemet låg hos dem utan snarare hos deltagaren själv eller någon annan aktör.

Ahmed (2012) och de los Reyes (2007) menar att ojämlikhet baserat på etnicitet (och ras) är desto mer svårhanterliga inom organisationer. Som samhälleligt kunskapsanspråk är normen även där att rasism är fel, men det kan vara desto mer utmanande för organisationsmedlemmar att synliggöra som en del av organisationen. Det kan särskilt vara fallet för organisationsmedlemmar som inte själva utsätts för rasism eller skillnadsgörande baserat på etnicitet. Liknande resonemang kan även göras kring klass, att det är något svårgripbart för organisationsmedlemmar som själva befinner sig i en priviligierad klassposition (jmf. Acker, 2006a). Detta blir tydligt framförallt i en samhällelig kontext som understryker arbetslösa personers skyldighet att visa sig aktiva och anpassningsbara för arbetsmarknadens behov.

En nackdel med fokusgruppsintervjuerna var att vissa andra frågor också kunde upplevas som känsliga att besvara. Det var även svårt att få deltagare att dela med sig av negativa erfarenheter kring den subventionerade anställningen, eller om specifika positioner. Det kan givetvis bero på att sådana erfarenheter inte förekom, men det hände vid två fokusintervjuer att jag efterfrågade negativa erfarenheter och då en person svarade avvisande förblev de resterande tysta, vilket kan tolkas som att de respondenter som var tysta inte ville ge motstridiga svar.

Min erfarenhet står i motsats till en jämförande studie mellan individuella och fokusgruppsintervjuer vilken visar att känsliga ämnen är lättare att diskutera i fokusgrupp än i individuella intervjuer (Guest et al., 2017). De frågor som ansågs vara känsliga i den studien var dock av privat natur, såsom hälsa. De frågor vilka jag upplevde som känsliga och svåra att få deltagare att dela med sig av rörde arbetsmarknadsprogrammet, där respondenterna kan ha upplevt att deras lojalitet gentemot programmet ifrågasattes av mig. Som forskare besitter jag i intervjusituationen en tydlig maktposition där respondenterna kan

uppleva att de å ena sidan behöver ge svar som de tror att jag vill höra, å andra sidan inte bör utlämna organisationen de representerar (Alvesson, 2011). Detta, anser jag, var särskilt tydligt i fokusgruppsintervjuerna med socialarbetarna som alla tydligt förmedlade sin tilltro till arbetsmarknadsprogrammet som ett effektivt sätt att hjälpa arbetslösa personer till reguljärt arbete, trots att de kunde vara kritiska till vissa processer och aktiviteter i arbetsmarknadsprogrammen.

Alla fokusgruppsintervjuer genomfördes på arbetsmarknadsprogrammen i ett avskilt rum, förutom två fokusgruppsintervjuer med deltagare i program X, som genomfördes i ett avskilt rum där deltagarna hade sin subventionerade anställning. Samtliga intervjuer spelades in och uppgick till totalt cirka 16 timmar. Alla intervjuer har transkriberats.

Individuella intervjuer

Individuella intervjuer anses vara den "gyllene standarden" för kvalitativ metod (Lambert & Loiselle, 2008). Intervjusituationer kan dock bli alltför förenklade och sakna reflektion över intervjuns natur och bidrag till förståelse (Potter & Hepburn, 2012). Lambert och Loiselle (2008) varnar exempelvis för att behandla intervjuer som icke-filtrerade skildringar av verkligheten. Som Jacobsson och Åkerström (2012) visar kan intervjupersoner ha sina egna agendor med intervjuer. Jag har därför förstått och hanterat intervjuerna som en beskrivning av vad respondenterna sagt och som en beskrivning av deras perspektiv (jmf. Maxwell, 2018).

I samband med att jag gjorde fokusgruppsintervjuerna intervjuades cheferna individuellt i delstudie 1, och i delstudie 2 intervjuades deltagarna i program T individuellt. När jag genomförde de individuella intervjuerna använde jag därför även semistrukturerade intervjuguider, liknande de guider som användes för fokusgruppsintervjuerna på så vis att de följde samma struktur och berörde samma typ av frågor. Valet att kombinera fokusgruppsintervjuer och individuella intervjuer kan ses som pragmatiskt, så till vida att jag anpassade metoden efter respondenternas önskan för att öka chansen att de skulle vilja delta i studien (jmf. Lambert & Loiselle, 2008). Som delvis beskrivet ovan har respondenternas bekvämlighet varit styrande i materialinsamlingen, vilket var anledningen till att deltagarna i arbetsmarknadsprogram T intervjuades individuellt eftersom de efterfrågade den möjligheten.

Även om respondenternas bekvämlighet styrde mitt beslut att kombinera de två metoderna, bidrog båda metoderna till att förstå de sociala fenomen som

studerades. Till exempel bidrog fokusgruppsintervjuerna med diskussioner som gav en kollektiv inblick i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen, medan de individuella intervjuerna gav möjlighet till en fördjupad utforskning av teman från fokusgruppsdiskussionerna (Lambert & Loiselle, 2008). I den meningen blev de individuella intervjuerna med respondenterna också en "kontroll" av fokusgruppsintervjuerna med deltagarna, där de individuella intervjuerna överlag bekräftade och kunde utveckla vad som diskuterats i fokusgruppsintervjuerna med de andra deltagarna i studien (jmf. Maxwell, 2018). De individuella intervjuerna med cheferna gav också en möjlighet till fördjupning kring arbetsmarknadsprogrammens organisation och policystyrning i delstudie 1, vilka var viktiga sammanhang att ta hänsyn till i relation till de forskningsfrågor som behandlades i artiklarna I och II.

Alla individuella intervjuer genomfördes på arbetsmarknadsprogrammen, i ett avskilt rum. Samtliga intervjuer spelades in och uppgick till totalt cirka 14 timmar. Alla intervjuer har transkriberats. I tabellen nedan presenteras antal respondenter i respektive arbetsmarknadsprogram och vilken intervjutyp som respondenterna intervjuats med.

Tabell 4. Antal respondenter och intervjutyp.

	Program	Chef	Socialarbetare	Deltagare
Kommun A Studie genomförd våren 2018	W	1 (individuell)	10 (1 fokusgrupp)	6 (1 fokusgrupp)
	X	1 (individuell)	5 (1 fokusgrupp)	6 (2 fokusgrupper, 3 i varje)
	Y	1 (individuell)	4 (1 fokusgrupp)	7 (1 fokusgrupp)
	Z	1 (individuell)	4 (1 fokusgrupp)	10 (1 fokusgrupp)
Kommun B	T	0	8 (2 fokusgrupper, 4 i varje)	11 (individuell)
Studie genomförd hösten 2020	U	0	10 (2 fokusgrupper, 5 i varje)	5 (1 fokusgrupp)
Totalt antal respondenter		4	41	45

Kontextgenererande material

De observationer jag genomförde i programmen, tillsammans med policydokument jag samlade in tillhörande vart och ett av de sex arbetsmarknadsprogrammen kom att fungera som ett kontextgenerande material. Både insamling av dokument och observationer gjordes innan jag gjorde intervjuerna. Policydokumenten inhämtades genom kommunens hemsida eller skickades till mig av cheferna på arbetsmarknadsprogrammen och bestod av verksamhets- och budgetplaner för den politiska nämnd och avdelning som programmen tillhörde.

Observationerna varade i en till två dagar i varje program och dessa användes i första hand för att bekanta mig med programmen och etablera relation med respondenterna innan intervjuerna (jmf. Roulston & Choi, 2018). Under observationerna gjorde jag anteckningar men inte som systematiska fältanteckningar avsedda att använda som empiriskt material. Snarare var anteckningarna gjorda som ett stöd för intervjusituationerna såtillvida att de möjliggjorde specifika intervjufrågor.

Det kontextgenererande materialet möjliggjorde också att vara öppen och reflekterande under hela empiriinsamlingen eftersom det gjorde att jag kunde ha ett kritiskt förhållningssätt gentemot mina egna övertygelser, planer och handlingar (jmf. Maxwell, 2018). Kallio et al. (2016) beskriver också att tidigare kunskaper om forskningsämnet är nödvändiga när man genomför semistrukturerade intervjuer eftersom ämnet för intervjun är satt på förhand, till skillnad från ostrukturerade intervjuer som inte har några förutbestämda frågor eller ämnen (Rubin, 2021). Medan jag hade tidigare kunskaper om aktivering som baserades på tidigare forskning och min egen tidigare arbetslivserfarenhet, gav policydokumenten och observationerna specifika exempel på hur aktiveringen avsågs genomföras i relation till specifika kommunala mål. Kommun A hade exempelvis specificerat mål för hur många procent deltagare som skulle bli självförsörjande genom programmen och hur kommunen genom programmen skulle tillgodose arbetsmarknaden med efterfrågad arbetskraft.

Tillvägagångssättet med kontextgenererande material visade sig vara användbart, eftersom jag på så vis också kunde ta hjälp av exempelvis observationer för att hålla en distans till mina tidigare erfarenheter för att förstå görande av klass, etnicitet och kön utifrån de specifika processer, aktiviteter och meningsskapande hos de arbetsmarknadsprogram där delstudierna genomfördes. Det kontextgenererande materialet var också användbart i fråga om att bibehålla en kritisk distans till intervjuutsagorna. I vissa program i delstudie 1 beskrev socialarbetare att det inte förekom några verksamhetsmål

avseende jämställdhet för programmet, och att jämställdhet därför inte var något de arbetade med, trots att det fanns specifika jämställdhetsmål i policydokumenten. Den lösa kopplingen mellan jämställdhetsmål och det praktiska arbetet blev därför en aspekt som plockades upp i Artikel I.

Analysförfarande

Medan forskningsprocesser, och därmed det analytiska arbetet som bedrivs, ofta beskrivs av forskare som en linjär process, är verkligheten ofta mycket rörigare än så, och oftast börjar analysen innan den empiriska material-insamlingen avslutas (Cartwright, 2020). Det är dock inte förrän efter den empiriska materialinsamlingen, när forskaren börjar sätta ihop olika empiriska block och förstå vad som sades, sammanhanget det sades i och hur det förhåller sig till forskningsfrågorna som en slutsats kan dras (Patton, 2015). För att kunna sätta ihop mina empiriska block och dra slutsatser har jag använt mig av tematisk analys med en abduktiv ansats i både delstudie 1 och 2.

Efter transkriberingen av intervjuerna läste jag igenom transkripten utan att göra noteringar eller koder, som ett sätt att bekanta mig med materialet, varpå jag därefter började koda materialet. Jag använde ingen programvara avsedd för analys. Antingen skrev jag ut alla intervjuer och färgkodade citat, eller så gjorde jag tabeller i Word eller i Excel. Koderna jag identifierade var både manifesta och latenta i transkripten (Wheeler, 2022), vilket betyder att jag kodade vad intervjupersoner sa explicit och även vad de sa implicit, alltså utifrån hur jag tolkade intervjumaterialet. I kodningen av materialet använde jag inga teoretiska begrepp. Det var först senare när jag slog ihop koderna till huvudteman, och därigenom gjorde ytterligare tematiseringar, som de teoretiska begreppen blev aktuella, vilket beskrivs närmare i avsnittet.

Det empiriska materialet har både analyserats som helhet och i mindre delar för enskilda forskningsartiklar. I delstudie 1 analyserade jag först hela det empiriska materialet för att sortera fram huvudteman som kunde utforskas mer i detalj. Två huvudteman blev artikel I respektive artikel II. I delstudie 2 analyserade jag också hela materialet till en början och ett tema blev artikel III. När jag gick igenom hela materialet såg jag mönster i det empiriska materialet från delstudie 2 som även förekom i delstudie 1. I artikel IV analyserade jag därför allt material tillsammans. De analytiska processerna har därför inte varit linjära, utan snarare "stökiga" (Cartwright, 2020) där jag har gått fram och tillbaka mellan att ha överblick över materialet som helhet och att zooma in på enskilda delar för att göra en mer noggrann analys baserad på övergripande teman jag upptäckt. Det innebär att urvalet av empiri till de olika artiklarna

valdes utifrån hur representativa de var för de teman jag skapat. Exempelvis studeras enbart arbetsmarknadsprogram W i artikel II, eftersom det programmet var mest representativt i det empiriska materialet avseende hur och varför etnicitet gjordes. När jag konstruerade temat förekom empiriska exempel från samtliga fyra program i delstudie 1, men i program W gav respondenterna tydliga exempel på görande av etnicitet i relation till arbetsmarknadsprogrammets organisering. Jag valde därför att enbart fokusera på program W för att förtydliga argumenten om hur görande av etnicitet, benämnt som *etnifierad aktivering* i artikeln, tog sig uttryck. Urvalet av empiri för artikel III gjordes på samma grundval, där deltagarnas beskrivningar av arbetsmarknadsprogrammet och deras identitetskonstruktioner var särskilt tydliga i relation till de andra programmen.

Min användning av teori och tidigare forskning i analysprocessen följer en abduktiv analysansats, där teori och tidigare forskning används för att förstå och förklara empirin genom att finna dess bakomliggande mönster (Fletcher, 2020). I avhandlingens syfte har den förstående och förklarande ansatsen översatts till *hur* och *varför* för att på så vis både kunna bidra med empirisk och teoretisk kunskap i relation till den kritisk-realistiska ontologin. I mer konkreta termer innebar den abduktiva ansatsen att jag vid tematiseringen gick fram och tillbaka mellan det empiriska materialet, teoretiska begrepp och tidigare forskning i en cyklisk process (Alvesson & Sköldberg, 2018). Till hjälp i den cykliska processen hade jag Bazeleys (2009) modell för tematisk analys, kallad ”beskriv-jämför-relatera”

Vad Bazeley (2009) föreslår för att genomföra tematisk analys är att följa en trestegsguide för hur man omvandlar konstruerade teman till slutsatser. Det första steget är att *beskriva teman*. Beskrivningarna skisserar sammanhanget för studien såväl som materialet. Beskrivningarna visade sig därmed i efterhand också passande för avhandlingens kritisk-realistiska perspektiv eftersom det gjorde det möjligt att inkludera arbetsmarknadsprogrammens kontext i analysen (jmf. Maxwell, 2018). I artikel I var exempelvis hela kommunens mål kring jämställdhet viktiga att ta in i sammanhanget, liksom övergripande nationell statistik som visar på graden av jämställdhet i samhället. Därefter beskrevs varje tema genom att fokusera på egenskaperna och gränserna mellan teman, till exempel genom att notera vilka respondenter (exempelvis socialarbetare eller deltagare samt vilket program) som temat innehåller och vad som inte ingår i temat. I det här steget lyfte jag också in tidigare forskning som kunde relatera till mina teman för att på så vis tidigt skapa mig en bild av kunskapsläget avseende det huvudtema jag hade, såsom omständigheter eller konsekvenser. I artikel II, som handlar om etnifierad

aktivering, var ett avgörande fynd som hjälpte formalisera forskningsproblemet att det saknades tidigare forskning som gav empiriska exempel på hur och varför etnicitet görs i aktiveringens organisering och praktik.

I det andra steget *jämfördes* varje temas egenskaper och gränser för att se hur teman hänger ihop och eventuellt smälter samman till ett gemensamt tema. Bristande association bör också noteras. Det vill säga huruvida teman inte hänger ihop. Här rekommenderar Bazeley (2009) att man ställer frågor till materialet och noterar såväl frågorna som svaren. Det kunde innebära att teman som saknade association med andra teman valdes bort eller behandlades som ett viktigt fynd, som artikel III ger exempel på, där socialarbetares och deltagares erfarenheter kring aktiveringen skiljde sig åt. I det jämförandet steget lyfte jag även in teoretiska begrepp till stöd för jämförandet av teman. På så vis kunde jag identifiera om det fanns teman som kunde smältas samman eftersom de hörde ihop med de teoretiska begreppen. Det här steget inbegrep därmed att testa olika teoretiska begrepp mot materialet för att förstå materialet och förklara dess bakomliggande mönster. I artikel IV använde jag mig exempelvis av Claus Offes (1996) typologi för egenskaper som styr huruvida arbetslösa anses vara en del av arbetsmarknaden eller inte. Utifrån Offes (1996) fem kriterier för att anses vara ”överflödig” eller ”förlorare” på arbetsmarknaden sorterade jag om mina teman, inklusive intervjucitat.

Det tredje och sista steget var att *relatera* varje tema till tidigare forskning och att notera skillnader och likheter med tidigare forskning. Eftersom jag redan hade lyft in tidigare forskning i det första temat blev det tredje steget ett sätt att relatera slutsatser till den kunskap som redan fanns och tydligare lyfta fram ny kunskap. Trots att Bazeleys (2009) modell kan förstås som linjär lyfter hon också fram vikten av att fortsätta ställa frågor till materialet, exempelvis ”under vilka omständigheter uppstår det här temat?” (Bazeley, 2009, sid. 10). Frågorna möjliggör den abduktiva cykliska processen där jag behövde gå mellan empirin, tidigare forskning och teoretiska begrepp för att ge svar på frågorna, tills jag bedömde att frågorna kunde besvaras inom ramen för det konstruerade temat. Sammantaget gav Bazeleys (2009) trestegsmodell nödvändig teknisk struktur till den tematiska och abduktiva analysen av det empiriska materialet på så vis att det hjälpte till att sortera teman och dra slutsatser utifrån det empiriska materialet.

Avslutningsvis innebär tematisk analys av ett stort kvalitativt material en risk att ”drunkna i sitt material” (Kelle, 2007, sid. 196), där tid och möda behöver läggas på att administrativt hantera och sortera materialet, snarare än att analysera det. Som nämnt ovan har denna risk hanterats genom att göra materialinsamlingar vid två olika tillfällen, varför även det administrativa

arbetet med att hantera materialet har kunnat delas upp. Den abduktiva ansatsen i den tematiska analysen har också varit till hjälp för att hantera materialet. Den abduktiva ansatsen har inneburit att jag har kunnat ta stöd i tidigare forskning och teoribildning när jag tematiserat det empiriska materialet, med syftet att lyfta fram nya kunskapsbidrag (jmf. Danermark et al., 2018). Det innebär att teoretiska begrepp och tidigare forskning varit behjälpliga i att strukturera det omfattande materialet till hanterbara tematiseringar.

Ytterligare en risk med omfattande kvalitativa material är att man kan förlora djuplodad kunskap om enskilda program eller respondentkategoriers beskrivna erfarenheter. Som presenterat tidigare i metodkapitlet har jag hanterat den risken genom att både analysera flera kommunala arbetsmarknadsprogram tillsammans (artikel I och IV) och analysera enskilda program (artikel II och III). På så vis har jag haft möjlighet att både bidra med kunskap baserad på de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen och lyfta fram specifika program och närmare analysera respondenternas beskrivna erfarenheter.

Avhandlingens anspråk

Trovärdighet och överförbarhet är de två begrepp som vanligen används inom kvalitativ forskning för att bedöma forskningens kvalité, framförallt inom forskning som ingår i en socialkonstruktivistisk epistemologi, likt den kritisk-realistiska ansatsen (jmf. Patton, 2015). En kvalitativ studies trovärdighet är tätt förknippad med forskaren själv, eftersom forskaren är ”instrumentet” genom vilket det empiriska materialet ska analyseras (jmf. Mulinari, 1999). Trovärdigheten bedöms således inte enbart utifrån hur materialinsamlingen beskrivs ha gått till, utan också hur tolkning och analysarbete gått till väga, vilket metodkapitlet syftat att ge en inblick i.

En kvalitativ studies trovärdighet i relation till den tolkning som forskaren gör är ett exempel på är forskningens "våldsamma teknik", som beskrivs av Diana Mulinari (1999, s. 54). Den våldsamma tekniken innefattar när forskaren har mer makt än respondenterna i forskningsprocessen eftersom forskaren, likt jag själv, har möjlighet att tolka och sätta intervjusituationen i en egen kontext efter att intervjun är avslutad. Enligt Mulinari (1999) kan detta mildras om forskaren tydliggör sin position. Jag har beskrivit min position kort i avsnittet om forskningsprocessen, men den kan utvecklas och problematiseras ytterligare angående min bakgrund som ”vit” och född i Sverige, att jag

kommer från ett akademiskt medelklasshushåll och att jag är kvinna. Problematiseringen avser hur mina yttre attribut kan ha påverkat respondenterna i intervjusituationen och hur min bakgrund kan ha inverkat på min tolkning av materialet.

Elias och Feagin (2016) menar exempelvis att ”vita” akademiker konsekvent undervärderar eller missar rasistiska uttryck och dess konsekvenser. Liknande resonemang torde kunna föras kring klass och kön. Exempelvis kan jag omedvetet haft ett fokus kring könsskillnader som belyser konsekvenserna för kvinnor snarare än män. Dessutom kan jag missat eller undervärderat hur klass tar sig uttryck. Även om jag eftersträvat att vara reflexiv i analysen, går det inte att utesluta att det förekommit situationer där görande av klass, etnicitet och kön spelat en roll, som har undgått mig i min analysprocess.

Analysprocessen innebär därför också en risk att jag som forskare upprätthåller en maktposition över respondenterna i det tolkande analysarbetet. Ett sätt att hantera det menar Mulinari (1999) är att ge analysen av empiriskt material ett intersektionellt perspektiv som lyfter fram olika maktstrukturer och hur de kan inverka på erfarenheter och perspektiv. Men trots att ett intersektionellt perspektiv, genom begreppet *ojämlikhetsregimer* (Acker, 2006a), har varit en betydande del av hela avhandlingen finns det fortfarande begränsningar. Jag har exempelvis avgränsat delstudierna till intersektioner rörande klass, etnicitet och kön. Det bör inte ses som att andra kategorier och strukturer inte kan spela in i görande av klass, etnicitet och kön i de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen, exempelvis ålder, funktionsvariationer och sexualitet. Denna begränsning är inneboende i avhandlingen och återspeglar dess ofullbordade karaktär, såtillvida att tolkningen av avhandlingen inte stannar vid mig utan fortsätter genom hur läsare tolkar den (se Maxwell, 2018). De slutsatser som presenteras i avhandlingen om hur och varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas bör således förstås i det ljuset.

Respondenter kan även ha valt att undanhålla information eftersom de inte upplevt sig bekväma i intervjusituationen. Dessutom kan min yrkesbakgrund som socialsekreterare också spela in. Även om yrkesbakgrunden kan ha underlättat intervjuer med socialarbetare och chefer på grund av ett delat "språk" eller jargong (jmf. Sunnerfjell, 2023), så kan det ha uppfattats annorlunda när jag intervjuade deltagarna. Jag hanterade detta i intervjusituationer med deltagarna genom att tydliggöra att jag inte var en del av vare sig kommunen eller det kommunala arbetsmarknadsprogrammet och att deltagarnas svar inte skulle röjas. Under intervjuerna försökte jag också ha ett mer avslappnat språk för att undvika en "socialarbetarjargong" som skulle betona min position som (tidigare) socialarbetare.

En annan aspekt av avhandlingens trovärdighet är hur transparent arbetet varit. Jag har under arbetets gång diskuterat avhandlingens delstudier och artiklar med andra forskare, yrkesverksamma inom kommunal arbetsmarknadspolitik och delstudiernas respondenter. På så vis har mina tolkningar av materialet utmanats och prövats genomgående under avhandlingsarbetet vilken kan öka resultatens trovärdighet.

Möjligheten till överförbarhet, det vill säga huruvida studiens slutsatser kan ha relevans även i andra kommunala arbetsmarknadsprogram, är inte heller oproblematisk. Kommunala arbetsmarknadsprogram är en lokal angelägenhet och det finns en stor variation mellan olika program och kommuner, som Forslund et al. (2019) visar i en kartläggning av kommunal arbetsmarknadspolitik. Det är därför svårt att överföra resultaten från de sex arbetsmarknadsprogrammen till andra arbetsmarknadsprogram i Sverige eller till andra länder. Ändå delar kommunala arbetsmarknadsprogram ofta liknande komponenter, om än i varierande utsträckning (Panican & Ulmestig, 2019). Exempelvis är subventionerade anställningar en av de vanligast förekommande aktiveringsinterventionerna (SKR, 2022a). Det innebär dock inte att studiens resultat automatiskt kan överföras på samtliga kommunala arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar.

I avhandlingen undersöks sex olika arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar, vilket stärker påståendena om överförbarhet, särskilt när resultaten analytiskt jämför de sex programmen i termer av likheter och skillnader för att identifiera mer generella tendenser, vilket visas i artikel IV (jmf. Ahrne & Svensson, 2015). På grund av den mångfacetterade karaktär som kommunala arbetsmarknadsprogram, och aktivering generellt, kan anta är det problematiskt att dra generella slutsatser baserat på avhandlingens resultat utan eftertanke. Däremot kan avhandlingens teoretiska kunskapsbidrag innebära generella slutsatser, nämligen om hur och varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas. Framförallt artikel IV kan bidra med sådan kunskap, eftersom den inkluderar samtliga sex kommunala arbetsmarknadsprogram där processer, aktiviteter och meningsskapande analyseras. De likheter som finns i programmen kan antas förekomma även i andra kommunala arbetsmarknadsprogram (jmf. Yin, 2016). På så vis kan kommunala arbetsmarknadsprogram använda avhandlingen för att identifiera och undvika liknande ojämlikhetsregimer.

Etiska överväganden

Kvalitativ forskning är fylld av etiska frågor som uppstår under hela forskningsprocessen, vilket innebär att forskningsetiska överväganden är mer än de lagstadgade ansökningar och godkännanden som sätter upp ramar för hur kvalitativ forskning bör bedrivas (Mertens, 2018). Tracy (2010) menar att forskningsprocessens olika praktiker tillhör fyra etiska områden; *processetik*, *situationsetik*, *relationell etik* och *avslutande etik*. I det här avsnittet kommer jag att låta de fyra etiska områdena strukturera avsnittet för att koppla samman de forskningspraktiker jag uppehållit mig vid med de genomgående etiska överväganden jag gjort i avhandlingen.

Processetik avser formella etiska tillvägagångssätt vilka dikteras av lagstiftare och styrande institutioner, där exempelvis Etikprövningsmyndigheten och dess föregångare de Regionala etiksprövningsnämnderna ingår (jmf. Tracy, 2010). Som en del av det övergripande forskningsprogrammet godkändes denna studie av Regionala etikprövningsnämnden i Uppsala (drnr. 2016/173). Den kvalitativa studien prövades hos den Regionala etikprövningsnämnden eftersom deltagare i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen planerades ingå som respondenter och då deltagare i kommunala arbetsmarknadsprogram generellt har erfarenheter av långvarig arbetslöshet, sociala och medicinska problem vilket kan innebära en utsatthet i intervjusituationerna. Inte minst kan intervjusituationerna vara känsliga genom att frågor om arbetslöshet och försörjningsstöd ställs, vilket kan förstärka en känsla av stigmatisering i samhället. Alternativet är att deltagarna förnekas beskriva sina erfarenheter och perspektiv på att aktiveras genom subventionerade anställningar om de utesluts som respondenter i forskning. Det innebär också en etisk risk såtillvida att personer i utsatta livssituationer inte ges möjlighet att komma till tals om samhällsinterventioner som avser dem.

Ytterligare forskningspraktiker vilka faller under processetik korresponderar med de vetenskapliga principerna informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Jmf. Tracy, 2010; Vetenskapsrådet, 2017). I de två delstudierna har de två första vetenskapliga principerna beaktats genom att lämna skriftlig och muntlig information till samtliga respondenter innan materialinsamlingen påbörjats samt inhämta samtycke, vilket beskrivits tidigare i metodkapitlet. Inga respondenter valde att hoppa av studien, innan, under eller efter materialinsamlingen pågick, men respondenterna kunde avböja att svara på frågor de inte ville svara på för att säkerställa deras bekvämlighet under intervjusituationen (jmf. Vetenskapsrådet, 2017).

Även om strävan var att respondenterna skulle informeras om studien, var det också svårt att ge fullständig information om vad som skulle studeras. Under avhandlingsprojektets gång har forskningsfrågorna förändrats, då teoretiska förståelser av materialet har lett till nya sätt att förstå det empiriska materialet och sedermera en omformulering av forskningsfrågorna, även om det övergripande syftet med avhandlingen kvarstått. För att bibehålla respondenternas konfidentialitet tilldelades respondenterna koder i transkriptionen av intervjuerna och de namn som används i artikel I och II är fiktiva. I artikel III och IV har istället respondenterna tillskrivits nya koder i stil med SW1. Därtill har inte heller geografiska platser eller andra eventuella kännetecken skrivits ut i transkripten eller artiklarna för öka konfidentialiteten. Åtgärderna vidtogs för att förhindra direkt associering med de ursprungliga ljudfilerna. Materialet, det vill säga alla intervjuer (ljudfiler och utskrifter), fältanteckningar och organisationsdokument lagras säkert på en extern hårddisk med lösenordsskydd, med hänsyn till dataskyddsförordningen (GDPR). Det empiriska materialet har också hanterats konfidentiellt, då det är bara jag och mina handledare som har haft tillgång till materialet (jmf. Vetenskapsrådet, 2017).

Situationsetik innefattar etiska överväganden som framkommer i relation till studiens specifika omständigheter (Tracy, 2010). Situationsetiken belyser vikten av att genomgående reflektera över etiska implikationer som kan uppstå i samband med materialinsamlingen. En specifik situation vilken krävde noggranna etiska överväganden var Covid-19 pandemin vilken pågick under materialinsamlingen i delstudie 2 i Kommun B. Inför materialinsamlingen i Kommun B hade jag planerat att ändra mina tidigare metoder vad gäller individuella och fokusgruppsintervjuer för att anta en mer etnografisk ansats med fokus på observationer för att analysera görande av klass, etnicitet och kön. Jag valde dock att fortsätta med samma metod och forskningsfrågor från delstudie I, eftersom jag bedömde att intervjusituationer var lättare att hantera utifrån smittspridningssynpunkt än observationer. Om jag hade genomfört en etnografisk studie skulle jag ha spenderat en längre tid i programmen och på så vis ökat risken för att smitta deltagare och socialarbetare i programmen. Vid genomförandet av intervjuerna bad jag om ett större rum med möjlighet att vädra. Jag ombesörjde att det fanns handsprit att tillgå och jag lånade en mikrofon med förbättrad ljudupptagningsförmåga så att jag och respondenterna kunde sitta med avstånd till varandra.

Tracy (2010) lyfter fram att relationell etik handlar om att forskaren genomgående har ett självreflexivt förhållningssätt avseende sin egen position, handlingar och konsekvenser för andra, vilket jag diskuterat tidigare i

metodkapitlet och i avhandlingens introduktionskapitel. Relationell etik handlar dock också om att upprätthålla en respekt mot respondenterna (Tracy, 2010). I intervjusituationerna har jag strävat efter att upprätthålla ett respektfullt bemötande utifrån ansatsen att jag inte är experten, utan snarare en inbjuden gäst som får ta del av de kommunala arbetsmarknadsprogrammen utifrån respondenternas beskrivna perspektiv. Det har präglat intervjusituationerna såtillvida att jag har eftersträvat en nyfikenhet i hur de kommunala arbetsmarknadsprogrammen beskrivs av respondenterna, snarare än att försöka placera in beskrivningarna utifrån mina egna föreställningar om vad kommunala arbetsmarknadsprogram ”är”. Det har emellertid varit en svår balansgång i avhandlingsarbetet att försöka hantera respondenternas utsagor på ett respektfullt vis, samtidigt som jag har haft för avsikt att belysa görande av klass, etnicitet och kön i programmen. Särskilt då respondenterna, trots att de var informerade om avhandlingens syfte, inte alltid har var medvetna om att det de säger kan komma att analyseras som ett görande av klass, etnicitet och/eller kön. Att undvika vissa ojämlika maktdimensioner i analysarbetet innebär dock inte att jag avskriver mig från makten jag har som forskare i avhandlingsarbetet, eftersom det är oundvikligt (jmf. Alvesson & Sköldberg, 2018). Oavsett om det är chefer, socialarbetare eller deltagare som intervjuats finns det en maktobalans i hur respondenternas utsagor tolkats och förstås av mig genom analysarbetet. Jag menar dock, likt Parr (2020) diskuterar, att det inte är möjligt att enbart stanna vid respondenternas erfarenheter, utan snarare försöka se bortom den empiriska verklighet vilken respondenterna representerar för att kunna bidra med ny kunskap.

Tracy (2010) menar också hur forskningen presenteras och tas emot av läsaren väcker flera etiska dilemman, framförallt när forskningen avser personer som redan befinner sig i utsatta positioner, där forskningen kan läsas på sådant vis att den gör skada. Skadan behöver inte enbart avse de specifika personer som deltar som respondenter i avhandlingen, utan skadan kan också bestå av en spridning av negativa skildringar av de kategorier som nämns i avhandlingen (jmf. Tracy, 2010). Under avhandlingsarbetets gång har risken för negativa skildringar och ”ovälkommen användning” varit ett återkommande etiskt dilemma. Tracy (2010) skriver att liknande etiska dilemman kan hanteras genom att inledningsvis skriva fram på vilka vis materialet kan misstolkas av läsare, likt en varningstext. Jag har valt att inte lägga in någon sådan varningstext, istället menar jag att avhandlingens resultat behöver kunna diskuteras. Om negativa, eller vad jag menar är felaktiga, skildringar sprids om respondenterna och de kommunala arbetsmarknadsprogrammen är det min uppgift som forskare att bemöta skildringarna och sprida den kunskap som avhandlingens resultat utgör, exempelvis genom undervisning och debattartiklar.

Sammanfattning av de vetenskapliga artiklarna

I det här kapitlet sammanfattar jag de fyra artiklar vilka utgör avhandlingens resultat. Artiklarna handlar om görande av klass, etnicitet och kön inom sex kommunala arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar. Artikel I handlar om görande av kön och etnicitet och i Artikel II analyserar jag hur och varför etnicitet görs. Artikel III fokuserar på deltagares kollektiva identitetskonstruktioner och vilken betydelse subventionerade anställningar har för identitetsprocessen. I Artikel IV analyserar jag görande av klass i intersektioner av görande av etnicitet och kön. Sammanfattningen görs i relation till avhandlingens övergripande frågeställningar.

I nästkommande kapitel, slutdiskussionen, återkommer jag till hur resultatet bidrar med kunskap om hur och varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas.

Artikel I

Gendered Activation at the Expense of Gender Equality? Activation and Gender Equality as Competing Logics in the Swedish Welfare State.

Parsland, E., & Ulmestig, R. (2022).

Affilia, *37*(2), 279–299. https://doi.org/10.1177/08861099211045977

Aktivering som lösning för ökad jämställdhet i samhället har tidigare studerats på policynivå men sällan i relation till hur aktiveringsinterventioner organiseras och genomförs. Syftet med artikeln var att förstå hur mål om aktivering och jämställdhet interagerar i arbetsmarknadsprogram som är inriktade på att aktivera arbetslösa deltagare. Den hade följande frågeställningar:

- Hur ges aktivering och jämställdhet mening i beskrivningarna av chefer och personal i fyra arbetsmarknadsprogram?

- Hur tillämpas dessa meningar på olika sätt för ”migrantkvinnor”[4]?

Artikeln bygger på fokusgrupps- och individuella intervjuer med 24 socialarbetare och fyra chefer i fyra olika program (W, X, Y, Z) inom kommun A. Samtliga fyra program hade mål om aktivering och jämställdhet som skulle genomföras inom ramen för programmens uppdrag: att genom subventionerade anställningar möjliggöra för deltagare att bli självförsörjande genom arbete.

Det empiriska materialet analyserades utifrån en intersektionell ansats (Acker, 2006a) tillsammans med det teoretiska begreppet institutionella logiker (Friedland & Alford, 1991), genom att aktivering och jämställdhet konstrueras som två logiker vilka interagerar inom de fyra programmen. För att utforma logikerna i analysen användes begreppen symboler, ritualer och kunskapsanspråk.

Artikeln korresponderar med de två övergripande frågeställningarna i avhandlingen, om än enbart hur och varför kön och etnicitet görs i aktiveringen utifrån beskrivningar av socialarbetare och chefer. Klass diskuteras i artikeln men används inte som analysinstrument i relation till det empiriska materialet. *Hur etnicitet och kön görs utifrån de processer och aktiviteter som beskrivs av socialarbetare och chefer i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen* behandlas genom att artikeln belyser hur socialarbetarna och cheferna beskrev att jämställdhet var en viktig samhällsfråga, men att jämställdhet hade liten beröring med det praktiska arbetet i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Istället ges mål om jämställdhet mening och absorberas i relation till aktiveringsmålen, likt en hybridlogik. I artikeln benämns hybridlogiken som en könad aktivering (gendered activation) och innefattar kunskapsanspråk, ritualer och symboler som både relaterar till jämställdhet och aktivering (jmf. Friedland & Alford, 1991). På så vis kan den könade aktiveringen förstås som en specifik process i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen, knuten till organisatoriska mål, styrdokument och aktiviteter i programmen.

I tre utav de fyra kommunala arbetsmarknadsprogrammen fanns en tydlig könad differentiering i de arbetsuppgifter deltagarna hade samt vilka aktiveringsåtgärder de fick tillgång till inom programmen. Kvinnliga deltagare var överrepresenterade i subventionerade anställningar inom barn-, funktionshinder-, och äldreomsorg samt i köksmiljöer. Manliga deltagare var

[4] Kategoriseringen ”migrantkvinnor” är i avhandlingen synonym med kategoriseringen utrikesfödda kvinnor. Utifrån önskemål hos tidskriften användes benämningen ”migrantkvinnor”.

överrepresenterade i subventionerade anställningar inom vaktmästeri, grönyteskötsel och snickeri. Kategoriseringen ”migrantkvinnor” gjordes också särskilt angelägna att aktivera ut mot arbetsmarknaden, då kategorin gjordes till symbol för behovet av jämställdhet och sysselsättning, utifrån socialarbetares och chefers föreställningar om”migrantkvinnor”.

Utifrån den könade aktiveringen *tillskrevs subventionerade anställningar mening* med att vara ett gemensamt medel för att uppnå jämställdhet och ökad sysselsättning i programmen. Samtidigt beskrev socialarbetarna och cheferna i hög grad en medvetenhet avseende den strukturella ojämlikheten på arbetsmarknaden, vilket en socialarbetare i artikeln beskriver enligt nedanstående citat:

> […] vi måste alla hjälpa till att bryta strukturer och normer, […] men är det den som ska jobba på en förskola…om det är en kvinna tillexempel, där hon känner sig trygg och att hon känner att det kan hon klara av. Eller ska hon va vaktmästare? Eller … hur ska vi se på det? Det högre syftet är att komma in på arbetsmarknaden, få en starkare ställning och bli självförsörjande (socialarbetare, program W[5])

I artikeln exemplifierar citatet utmaningen i att hantera strukturella frågor om jämlikhet genom individualiserade interventioner likt aktivering. Istället blev lönearbete en tydlig meningsskapande symbol för den könade aktiveringen, där lönearbete beskrevs som vägen för att uppnå jämställdhet. Det innebar dock att frågor om deltagarnas yrkesval och kvalité på anställning förbisågs i socialarbetarnas och chefernas meningsskapande. Den könade aktiveringen reproducerade på så vis den könssegregerade arbetsmarknaden och meningsskapande av subventionerade anställningar kan därför förstås korrespondera med görande av kön och etnicitet.

I slutdiskussionen lyfts de villkor som är centrala för varför kön och etnicitet görs i aktiveringen. Ett villkor är den duala välfärdsstrukturen i Sverige som förutsätter en inkomst för att kvalificera till socialförsäkringssystemet. Det kan innebära att arbetslösa, och särskilt personer i marginella positioner i samhället, tar anställningar oavsett de risker som kan medfölja, exempelvis dåliga lönevillkor eller fysiskt och psykiskt tunga arbeten. Implikationerna för deltagare blir inte enbart att könsnormer reproduceras medan jämställdhet används som ett kunskapsanspråk för att legitimera aktivering. Implikationerna innefattar också att deltagare kategoriserade som

[5] Citatet återfinns i artikel I, sid 291

”migrantkvinnor” särskiljs från andra kategorier av kvinnor och tillskrivs kulturella orsaker för sin arbetslöshet.

Artikel II

Ethnicising activation as a standard story in a Swedish municipal labour market programme.

Parsland, E. (2023).

Nordic Social Work Research. DOI: 10.1080/2156857X.2023.2188484

I relation till den ökande flyktingmigrationen till Sverige har personer som kategoriseras som ”flyktingar” av den svenska välfärdsstaten särskilt kommit att uppmärksammas inom aktiveringsinterventioner. Personer med flyktingbakgrund har generellt sett en marginaliserad position på arbetsmarknaden i relation till yrkes- och utbildningsbakgrund, tidigare trauman och strukturell rasism på den svenska arbetsmarknaden.

Syftet med artikeln var att analysera hur och varför ”flyktingar” och ”generella arbetslösa”[6] aktiveras i olika interventioner inom ett kommunalt arbetsmarknadsprogram och vilka implikationer en sådan uppdelning kan få för de ”flyktingar” som aktiveras i nämnda arbetsmarknadsprogram. I artikeln används begreppet etnifiering (ethnicising) för att belysa strukturella villkor som reproducerar ojämlikhet kopplade till etnicitet i det kommunala arbetsmarknadsprogrammet.

Artikeln baseras på det kommunala arbetsmarknadsprogrammet W i kommun A, där en fokusgruppsintervju med tio socialarbetare, en fokusgruppsintervju med sex deltagare samt en individuell intervju med chefen för programmet gjordes. Programmet var inriktat på subventionerade anställningar för ungdomar mellan 16 och 29 år. Intervjuerna analyserades med hjälp av Charles Tillys (1999; 2005) teorier om beständig ojämlikhet och berättelser.

Artikeln korresponderar med avhandlingens två frågeställningar, dock enbart avseende görande av etnicitet. Artikelns resultat visar *hur etnicitet görs utifrån de processer och aktiviteter som beskrivs av deltagarna, socialarbetarna och*

[6] ”Generella arbetslösa” syftar här på en kategorisering av arbetslösa deltagare som motsvarande den generella målgruppen hos arbetsmarknadsprogrammet. Det vill säga arbetslösa ungdomar mellan 16 och 29 år. Kategoriseringen ”flykting” syftar på deltagare vilka kategoriserats som ”flyktingar” av Arbetsförmedlingens Etableringsprogram.

chefen i Program W. Analysen tar sin utgångspunkt i en kategorisering av deltagare som identifierades vid tematiseringen av det empiriska materialet. Deltagare kategoriserades som ”flyktingar” eller ”generellt arbetslösa” i programmet och tilldelades olika interventioner baserat på kategoriseringen. I artikeln visar tabellen nedan hur kategoriseringen tog sig uttryck genom fördelningen av resurser baserat på hur deltagarna kategoriserades och placerades i två olika interventioner inom programmet.

Tabell 5: distribuering av resurser mellan de två interventionerna i programmet. [7]

Resurser	**Intervention 1** **Kategoriserad som ”flyktingar”**	**Intervention 2** **Kategoriserad som ”generellt arbetslösa” personer**
Flexibilitet	Mindre	Mer
Tid	Bestämd	Anpassningsbar
Inkomst	50%	100%
Arbetslöshetsersättning	Nej	Ja

I artikeln visar analysen hur personer som deltog i interventionen för personer kategoriserade som ”flyktingar” fick mindre tillgång till resurser än personer som deltog i interventionen för personer kategoriserade som ”generellt arbetslösa”. Hur etnicitet gjordes i programmet förstås därför sammanknippat med de resurser deltagarna fick tillgång till i relation till hur de kategoriserades.

Subventionerade anställningar tillskrevs mening i intervjuerna med deltagare, socialarbetare och chefer genom att programmet, och de specifika interventionerna, framställdes som en framgångsberättelse (jmf. Tilly, 2005). Framgångsberättelsen kan ses som meningsskapande för hur aktiverings-interventionerna organiserades och innehöll myter om hur personer som kategoriserades som ”flyktingar” bör aktiveras. Framgångsberättelsen i programmet korresponderade med en standardberättelse i samhället avseende aktivering av personer kategoriserade som ”flyktingar”, vilket legitimerade interventionerna och resursfördelningen i programmet.

Artikelns slutdiskussion lyfter fram hur kategoriseringen av deltagare kan förstås som en *etnifierad aktivering*. Det vill säga, aktiveringen i programmet kan ses som knuten till strukturella sociala processer av ojämlikhet kopplade

[7] Tabellen bygger på fokusgruppsintervjuer med deltagare och socialarbetare samt en individuel intervju med chefen i Program W. Tabellen återfinns i artikel II, sid 274.

till etnicitet på arbetsmarknaden. Den etnifierade aktiveringen förstås därför som en specifik process, knuten till organisatoriska mål och styrdokument. Den etnifierade aktiveringen består dock inte enbart av de villkor som ligger till grund för aktiveringen i det kommunala arbetsmarknadsprogrammet utan också hur aktiveringen legitimeras genom aktiviteter i programmet och framställningen om programmet som en framgång (jmf. Tilly, 2005). I förhållande till andra typer av aktivering som är baserade på motprestationer för försörjningsstöd eller arbetslöshetsersättning, blir en subventionerad anställning meningsskapande för arbetslösa individer i kommunen, eftersom den både ger lön och den status som är förknippad med att arbeta. I slutändan innebär dock framgångsberättelsen om det kommunala arbetsmarknads-programmet att ojämlikheten som finns invävd i organisationen legitimeras och osynliggörs och att etnifierad ojämlikhet reproduceras.

Artikel III

”I feel good here”: A qualitative study on the experiences of subsidised employees in a Swedish municipal labour market programme

Parsland, E. & Scaramuzzino, G.

I produktion för Journal for Comparative Social Work

I tidigare forskning beskrivs subventionerade anställningar på ett paradoxalt vis. Å ena sidan beskrivs subventionerade anställningar ha positiva effekter på arbetslösas arbetsmarknadsinkludering, å andra sidan har subventionerade anställningar beskrivits skapa inlåsningseffekter (jmf. Card et al., 2017; Thomsson & Williams, 2010). Inlåsningseffekter som begrepp syftar på att deltagare under anställningstiden inte söker jobb och således ”låses in” i aktiveringen, snarare än inkluderas på arbetsmarknaden.

I den här artikeln undersöks om och hur en delad kollektiv identitet och symbolisk gemenskap kan ligga till grund för paradoxen ”framgångsrik intervention – inlåsningseffekt” som uppstår när en subventionerad anställning används som en aktiveringsintervention. Eftersom subventionerade anställningar framförallt studerats genom kvantitativa effektstudier bidrar artikeln med ny kunskap genom att studera subventionerade anställningar med en kvalitativ metod. Syftet i artikeln var att förstå hur deltagare, benämnda som subventionerade anställda i artikeln, konstruerade en kollektiv identitet och

symbolisk gemenskap samt vilken roll det kommunala arbetsmarknads-programmet spelade i denna process.

Artikeln baseras på en kvalitativ intervjustudie med åtta socialarbetare och elva deltagare från program T i kommun B. Intervjuerna analyserades med hjälp av begreppen sociala identiteter (Jenkins, 2008) och symbolisk gemenskap som en gränsdragande aktivitet i den kollektiva identitetsprocessen (Cohen, 1985).

I artikeln analyseras inte görande av klass, etnicitet eller kön explicit utan fokus är på aktivering genom subventionerade anställningar utifrån deltagarnas perspektiv. Artikeln korresponderar med avhandlingens andra övergripande frågeställning. Analysen av det empiriska materialet exemplifierar *vilken mening deltagarna och socialarbetarna tillskriver de subventionerade anställningarna* och visar hur meningsskapandet var starkt förknippat med normen om att lönearbeta. Det kan ses som att det förekommer ett implicit klassperspektiv i hur deltagarnas kollektiva identitetsprocess genomsyrades av positionsförflyttningar på arbetsmarknaden från arbetslös till arbetande.

Genom de subventionerade anställningarna konstruerades en kollektiv identitet hos deltagarna som ”personer med jobb”. Att uppbära försörjnings-stöd eller arbeta genom den subventionerade anställningen blev aktiviteter som tydligt markerade den kollektiva identitetsprocessen. Deltagarnas kollektiva identitet som ”personer med jobb” kan också ses som förknippad med en känsla av gemenskap, vilket deltagarna och socialarbetarna gav uttryck för i intervjuerna. Genom att kontrastera deltagarnas erfarenheter med socialarbetarnas erfarenheter ger analysen viktiga insikter i hur och varför en konstruerad gemenskap tillsammans med brist på stöd för att komma in på den reguljära arbetsmarknaden kan skapa potentiella inlåsningseffekter i arbets-marknadsprogrammet. Deltagarna beskrev hur deras gemenskap baserades på att dela en liknande bakgrund, vilket gav dem en delad förståelse och känsla av trygghet. Känslan av gemenskap kan förstås bidra med mening för deltagarna eftersom det förstärkte deltagandet i arbetsmarknadsprogrammet som något positivt. Socialarbetarna beskrev en risk i att gemenskapen kunde skapa inlåsningseffekter för deltagarna eftersom de inte sökte reguljära arbeten i hopp om att kunna stanna kvar i programmet. Vissa av socialarbetarna i fokusgruppsintervjuerna var dock även självkritiska och lyfte hur de inte arbetade aktivt med att aktivera deltagarna mot den reguljära arbetsmarknaden förrän den subventionerade anställningen började lida mot sitt slut.

Artikeln tar fasta på hur viktig en subventionerad anställning kan vara för en person som tidigare varit arbetslös och uppburit försörjningsstöd. Den subventionerade anställningen gör det möjligt för människor att lämna det

stigmatiserande försörjningsstödssystemet och att konstruera en identitet som ligger i linje med det svenska arbetaridealet. Nora, en deltagare i programmet, beskriver i artikeln hur viktig den subventionerade anställningen varit för henne.

> När du jobbar och tjänar pengar jag tror det är bättre för dig. Du känner att du är human [människa]. När jag jobbar ses jag med mer respekt. Om du arbetar ser de dig som framgångsrik, du har saker att göra, du gör det, du tjänar pengar. Jätteskillnad (Nora, deltagare Program T)[8]

Men även om det finns vissa fördelar på ett individuellt plan, som Noras citat exemplifierar i artikeln, finns risken att den subventionerade anställningen innebär en form av "marginaliserad inkludering" (*marginalised inclusion*) när deltagarna varken vill eller får adekvat stöd att komma in på den reguljära arbetsmarknaden. Istället innebär den subventionerade anställningen enbart en tillfällig lättnad för deltagare, framförallt i relation till arbetsmarknadens ojämlika struktur som innebär högra trösklar för personer som varit arbetslösa under lång tid.

Artikel IV

Reproducing a municipal reserve army? A qualitative study on municipal subsidized employment

Parsland, E.

Skickad till Critical social policy

I avhandlingens fjärde artikel är utgångspunkten forskningens bristande intresse för att analysera görande av klass inom arbetsmarknadsprogram som aktiverar arbetslösa personer. Syftet med artikeln var att förstå hur klass görs inom kommunala arbetsmarknadsprogram som använder subventionerade anställningar som sin huvudsakliga intervention.

Artikeln bygger på fokusgrupps- och individuella intervjuer med 45 deltagare, 42 socialarbetare och 4 chefer i samtliga sex kommunala arbetsmarknadsprogram (T, U, W, X, Y, Z). För att förstå hur klass görs används Ackers (2006a; 2011) teori om ojämlikhetsregimer vilket innefattar en

[8] Citatet återfinns i artikel III, översatt till engelska.

förståelse att klassade kategorier inte görs ensamt, utan snarare genomskärs av etnifierade och könade kategoriseringar vilka reproducerar ojämlikhet i organisationer. För att urskilja klass som en kategorisering använder jag Claus Offes (1996) distinktion av ”vinnare”, ”förlorare” och ”överflödiga” på arbetsmarknaden. Offes (1996) klasskategorier är en vidareutveckling av Marx (1976) teori om arbetsmarknadens reservarmé, där kategoriseringen ”förlorare” på arbetsmarknaden motsvarar reservarmékategoriseringen.

Artikelns resultat korresponderar med de två övergripande frågeställningarna i avhandlingen. Resultatet visar *hur klass, etnicitet och kön görs genom de kommunala arbetsmarknadsprogrammens processer och aktiviteter* genom att visa hur görande av etnicitet och kön påverkas och reproduceras i relation till görande av klass i de sex programmen. Socialarbetare i programmen valde ut deltagare som bedömdes vara kapabla att arbeta utifrån kriterier som korresponderar med Offes (1996) kriterier för att anses vara en ”förlorare” på arbetsmarknaden. Klasskategoriseringen ”förlorare” indikerar att deltagarna hade en marginell position på arbetsmarknaden, präglad av osäkerhet och inom de lägre segmenten av arbetsmarknaden. I programmen anpassades även deltagarna till att arbeta inom de lägre segmenten av arbetsmarknaden. Anpassningen gjordes bland annat genom att framställa de olika arbetsuppgifterna som baserade på deltagarnas intressen snarare än utifrån arbetsmarknadens behov. I artikeln visar analysen av anpassningsprocessen även hur klass gjordes i intersektion med etnicitet och kön, vilket citatet nedan belyser.

> S2: Ja. Så det är väl textillaget nu och kökslaget och så städlag. Där är det mer kvinnor. Dom är de lagen. Och städlaget är spritt i kommunen, på skolor och så. Men där är många kvinnor.
>
> I1: Det tycker jag är jätteintressant. För det följer ju… könsfördelningen på arbetsmarknaden i stort.
>
> S2: Ja, det gör det ju. Och så är det det här med vilket land man kommer från. Det är ju svårt att få muslimska kvinnor att sätta sig i våra bilar med en massa killar. Det går inte.
>
> S3: Det här med, jag fattar inte detta riktigt. För jag menar om man går in på tekniska på parkavdelningen som sköter stads, öppna ytor, där är det kvinnor som jobbar ju. Tjejer. Men det är lite märkligt. Det är jättemärkligt.
>
> S2: Det är någonting som blockerar.
>
> S3: Ja, var är det någonstans…Det är inte här i [programmet].
>
> (socialarbetare 2 och 3, Program T, kommun B)

I artikeln tjänar citatet som exempel på hur könade och etnifierade kroppar gjordes mer lämpade för specifika arbetsuppgifter genom anpassningsprocessen i de sex programmen. Följaktligen är citatet ett exempel på hur klass gjordes i intersektion mellan kön och etnicitet i de sex programmen (jfr Acker, 2006).

Resultatet visar också *vilken mening subventionerade anställningar tillskrevs av intervjupersonerna och hur meningen korresponderar med görande av klass, etnicitet och kön*. De subventionerade anställningarna tillskrevs mening av respondenterna i relation till att det var en intervention som å ena sidan kunde hålla kostnaderna för försörjningsstöd nere och samtidigt bibehålla kommunal välfärdsservice. För att bibehålla denna mening med de subventionerade anställningarna följde programmen arbetsmarknadens ojämlika strukturer, snarare än motverkade dem vilket hade som konsekvens att klass, etnicitet och kön gjordes i programmen.

I artikelns slutdiskussion sammankopplas Offes (1996) kategorisering av ”förlorare” på arbetsmarknaden med Marx (1976) reservarmébegrepp. Jag menar att görande av klass i de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen kan förstås som en reproduktion av en kommunal reservarmé (*municipal reserve army*). Funktionen hos en reservarmé är enligt Marx (1976) att arbetslösa, men arbetsföra, individer ska fungera som en hävstång på arbetsmarknaden och hålla konkurrensen hög om arbetstillfällen vilket resulterar i att lönekraven hålls låga. Genom att aktivera deltagare mot specifika kommunala jobb i de lägre segmenten indikerar resultaten att en sådan funktion även finns i de sex studerade kommunala arbetsmarknadsprogrammen. För svenska kommuner är det särskilt lämpligt att ha tillgång till en arbetskraftsreserv med tanke på den dubbla rollen att både ansvara för arbetslösa utan socialförsäkring och vara arbetsgivare i välfärdsyrken med låg status och låg lön. Genom att använda subventionerade anställningar som intervention kan kommuner därför skapa en arbetskraftsreserv för de tillfälliga och osäkra jobb som finns i kommunens kärnverksamheter, genom att exploatera personer vilka redan befinner sig i en marginaliserad position.

Slutdiskussion

Avhandlingens syfte har varit att bidra med kunskap om *hur* och *varför* ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas genom att analysera görande av klass, etnicitet och kön i processer, aktiviteter och meningsskapande inom sex kommunala arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar. I slutdiskussionen kommer jag att diskutera avhandlingens resultat i relation till hur och varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas i de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Jag kommer börja diskussionen med att lyfta fram varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas, eftersom svaret på frågan varför förstås kopplad till strukturella villkor som i sin tur inverkar på hur ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas. *Varför* ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas inom de kommunala arbetsmarknadsprogrammen kommer diskuteras utifrån avhandlingens andra övergripande frågeställning som berörde vilken mening subventionerade anställningar som aktiveringsintervention tillskrivs av intervjupersonerna samt hur meningen korresponderar med görande av klass, etnicitet och kön.

I det efterföljande avsnittet kommer jag att diskutera *hur* ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas inom de kommunala arbetsmarknadsprogrammen i relation till avhandlingens första övergripande frågeställning som handlade om hur klass, etnicitet och kön görs utifrån de processer och aktiviteter som beskrivs av deltagare, socialarbetare och chefer i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Jag kommer också koppla Tillys (1999) ojämlikhetsgenerande mekanismer med de processer och aktiviteter som i resultatet beskrivs göra klass, etnicitet och kön i resultatet. Kapitlet avslutas med att lyfta fram avhandlingens kunskapsbidrag till det sociala arbetet som forskningsfält samt för det praktiska arbetet med och forskningen om aktivering.

Varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas

Ojämlikhetsregimer är olika processer, aktiviteter och meningsskapande inom organisationer som resulterar i, och upprätthåller, ojämlikhet (Acker, 2006b). *Varför* ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas beskrivs i avhandlingens resultat i relation till vilken mening respondenterna tillskrev subventionerade anställningar, och hur mening korresponderar till görande av klass, etnicitet och kön. Meningar, och meningsskapande, avser föreställningar kring individer eller kategorier och innefattar därför strukturella villkor som normer och sociala regler som relaterar till varför praktiska handlingar görs inom de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Jag kommer här diskutera de strukturella villkor som var framträdande i respondenternas meningsskapande i relation till *varför* ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas. För att tydliggöra varför ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas utifrån de strukturella villkoren kommer jag lyfta in de komponenter som Acker (2006a) menar reproducerar ojämlikhetsregimer.

Normen att lönearbeta och den duala välfärdsstrukturen

I samtliga artiklar som utgör avhandlingens resultat beskriver jag att normen att lönearbeta och den duala välfärdsstrukturen är villkor som styr deltagare, socialarbetare och chefers görande i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Den svenska välfärdsstaten har förankrat normen att lönearbeta genom den duala välfärdsstrukturen. Socialförsäkringssystemet är främst är avsett för personer som temporärt inte arbetar medan försörjningsstödssystemet är avsett för personer som är arbetslösa med en marginell position på arbetsmarknaden (Marklund & Svallfors, 1987). Utifrån den mening deltagare, socialarbetare och chefer tillskrev subventionerade anställningar tydliggörs *varför* normen att lönearbeta och den duala välfärdsstrukturen reproducerar ojämlikhetsregimer.

Deltagarna tillskrev de subventionerade anställningarna mening vilken korresponderar med görande av klass i relation till normen att lönearbeta. I artikel III beskrev deltagarna hur den subventionerade anställningen möjliggjorde en positionsförflyttning från att stå utanför arbetsmarknaden till att befinna sig på arbetsmarknaden. Positionsförflyttningen innebar i sin tur ökade känslor av stolthet och minskade känslor av stigmatisering kopplade till de arbetsuppgifter de utförde. Genom de subventionerade anställningarna fick

deltagarna därför ökad makt och kontroll över produktionsförhållanden på arbetsmarknaden (jmf. Wright, 2005). Deltagarna förstås dock inte ha varit helt inkluderade på arbetsmarknaden, snarare kan de förstås ha varit marginaliserat inkluderade på arbetsmarknaden. Jag menar ändå att de subventionerade anställningarna kan förstås införliva en möjlighet för deltagarna att leva upp till normen att lönearbeta där deltagarna kunde ta avstånd från sin bakgrund av arbetslöshet och uppbärande av försörjningsstöd. Istället konstruerade deltagarna en kollektiv identitet som ”personer med jobb” där de tydligt differentierade sig själva med andra personer som uppbar försörjningsstöd (jmf. Jenkins, 2008). Genom att deltagarna tillskrev de subventionerade anställningarna mening i relation till normen att lönearbeta, blev de inte enbart mottagare av normen, utan blev också införlivade i den (jmf. Prendergast, 2020). Tillgången till lönearbete blir på så vis en kontrollmekanism som kan göra deltagarna mindre benägna att göra motstånd mot ojämlikhet i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen, eftersom motstånd kan innefatta en risk att förlora inkomst (jmf. Acker, 2006b). Varför normen att lönearbeta reproducerade ojämlikhetsregimer synliggörs här genom att följsamhet efter strukturen hade en för deltagarna värdefull inverkan på deras förflyttning mellan välfärdssystemen och på arbetsmarknaden.

Socialarbetarna och chefer tillskrev också mening till de subventionerade anställningarna i relation till normen att lönearbeta, men i synnerhet i relation till den duala välfärdsstrukturen. I artikel IV exemplifieras meningsskapandet utifrån att socialarbetare och chefer beskriver att deltagandet i programmen innebar minskade kostnader för försörjningsstöd. Under tiden deltagarna var i aktiveringsinterventionen relaterade de minskade kostnaderna till att deltagarna fick lön under tiden de hade subventionerad anställning och därför kan antas vara i mindre behov av att söka försörjningsstöd. Efter deltagarna avslutade sin subventionerade anställning hade de som regel även kvalificerat sig för socialförsäkringssystemet inklusive Arbetslöshetsförsäkringen. Det innebär att även efter aktiveringsinterventionen kunde deltagarna förväntas ha en inkomst som innebar att de i lägre grad behövde söka försörjningsstöd. På så vis förflyttades eventuella kostnader från det kommunala försörjningsstödssystemet till det statliga socialförsäkringssystemet. Varför den duala välfärdsstrukturen reproducerade ojämlikhetsregimer synliggörs här genom de ekonomiska incitament som driver kommuner till att bedriva kommunala arbetsmarknadsprogram (jmf. Panican & Ulmestig, 2019), och som upprätthålls genom den duala välfärdsstrukturens sortering av arbetslösa personer mellan olika organisationer.

I kontrast till Hollertz och Hultqvist (2021) som menar att en liknande intervention suddar ut bilden av den duala välfärdsstrukturen menar jag att den duala välfärdsstrukturen istället legitimeras, och därigenom reproduceras ojämlikhet. Författarna skriver att interventioner som innehåller element från både försörjningsstöds- och socialförsäkringssystemet suddar ut bilden av den duala välfärdsstrukturen eftersom stigmatiseringen förknippat med försörjningsstödssystemet är mindre påtaglig (Hultqvist & Hollertz, 2021). Liknande empiriska utsagor förekommer även i avhandlingens tredje artikel, exempelvis belyser citatet från Nora det i relation till ökad respekt (sid. 94). Den minskade stigmatiseringen av deltagarna, likt Nora, kan dock även förstås som att den duala välfärdsstrukturen fortsätter fungera som ett styrande villkor, eftersom deltagarnas meningsskapande bekräftar vikten av att lönearbeta i det svenska samhället. Aktiveringsinterventioner genom subventionerade anställningar som möjliggör systemförflyttningar, om än tillfälligt, legitimerar på så vis den duala välfärdsstrukturens funktion (jmf. Acker, 2006a). När enbart personer med anställningsbara kvalitéer väljs ut till subventionerade anställningar och därmed får tillgång till de utökade resurser som socialförsäkringssystemet möjliggör legitimeras den duala välfärdsstrukturen snarare än suddas ut. Genom att legitimera den duala välfärdsstrukturen reproduceras ojämlikhetsregimer i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Personer som görs till ”överflödiga” på arbetsmarknaden (jmf. Offe, 1996) riskerar att cementeras inom försörjningsstödssystemet och personer som kan uppvisa anställningsbara kvalitéer kan förflyttas till socialförsäkringssystemet med subventionerade anställningar som en brygga. En möjlig positionsförflyttning mellan systemen innebär ändock en troligt förbättrad livssituation för deltagarna, och en möjlighet att leva upp till normen om lönearbete.

Den ojämlika arbetsmarknaden

Den svenska arbetsmarknaden präglas av ojämlikhet och i avhandlingens bakgrundskapitel beskrev jag hur ojämlikheten kan förstås i relation till klass, etnicitet och kön. Ojämlikheten på arbetsmarknaden inverkar som strukturellt villkor då de ojämlikhetsmönster som finns på arbetsmarknaden kan förstås likt ”spelregler” som deltagarna, socialarbetarna och cheferna behöver förhålla sig till i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Spelreglerna innehåller både tydliga förställningar om vilka kroppar som kan utföra vilka arbetsuppgifter (jmf. Acker, 2006a), men också föreställningar om vilka beteenden och personliga attribut som accepteras på arbetsmarknaden.

I avhandlingens resultat är den ojämlika arbetsmarknadens ”spelregler” återkommande i de meningar som deltagare, socialarbetare och chefer tillskrev de subventionerade anställningarna. Spelreglerna inverkade på deltagarna genom att de följde de klass-, etnicitet- och könsspecifika mönster som råder på arbetsmarknaden (jmf. Ahrne et al., 2021) för att enklare få arbete efter aktiveringsinterventionens slut. Samtidigt visar resultaten ett motstridigt meningsskapande i relation till den ojämlika arbetsmarknaden hos deltagarna. Ojämlikheten på arbetsmarknaden kunde också ha avskräckt från arbetsmarknadsinträde, varför vissa deltagare konstruerade en gemenskap (artikel III) som gav mening. Gemenskapen gav mening utifrån att deltagarna i program T inte ville lämna programmet för arbetsmarknaden och riskerade således att bli ”inlåsta” i försörjningsstödssystemet. Ojämlikheten på arbetsmarknaden som styrande villkor kan därför förstås ha skapat konkurrerande intressen hos deltagarna, där gemenskapen och oviljan att lämna programmet kan förstås som ett uttryck för att motverka av de strukturella villkoren som inverkade på de kommunala arbetsmarknadsprogrammet (jmf. Acker, 2006a). Varför den ojämlika arbetsmarknaden reproducerade ojämlikhetsregimer synliggörs här genom hur deltagarna å ena sidan följde arbetsmarknadens ojämlika ”spelregler” men å andra sidan också gjorde visst motstånd mot dem, vilket resulterade i risken att bli ”inlåst” i försörjningsstödssystemet.

I de individuella- och fokusgruppsintervjuerna med socialarbetare och chefer tillskrevs ojämlikheten på arbetsmarknaden mening som något abstrakt och för dem svårpåverkat. I sammanfattningen av artikel I återfinns på sidan 89 ett citat som exemplifierar hur socialarbetare och chefer i programmen hanterade jämlikhetsfrågor i programmen. Socialarbetarna och cheferna beskrev å ena sidan utmaningarna för deltagarna vad gäller arbetsmarknadsetablering, vad gäller rasism och sexism på arbetsmarknaden exempelvis. Å andra sidan hanterades frågorna om ojämlikhet i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen i låg utsträckning och på en frivillighetsbasis, vilket artikel I visar. Att jämställdhet hanterades på en frivillighetsbasis innebär att deltagarna snarare ålades ansvaret för att göra jämställda val vad gäller typ av subventionerad anställning, eller efter de lämnat programmet, då det högre syftet för programmen var lönearbete. Ojämlikhetens svårhanterlighet försköts på så vis till deltagarna som något frivilligt.

Acker (2006a) beskriver att en förutsättning för att motverka ojämlikhet är att sluta behandla frågor om jämlikhet som något frivilligt att hantera, då personer i maktpositioner alltid kommer kämpa för att behålla den makt som ojämlikhet möjliggör. När socialarbetarna och cheferna tillskrev subventionerade anställningar mening utifrån ojämlikheten på arbetsmarknaden som något

abstrakt, svårhanterligt och frivilligt att hantera frånsägs också de kommunala arbetsmarknadsprogrammens ansvar för att reproducera ojämlikheten på arbetsmarknaden. Istället reproduceras ojämlikhetsregimer i programmen.

När de kommunala arbetsmarknadsprogrammen följde de könsnormativa strukturerna på arbetsmarknaden i vilka deltagare som fick vilka arbetsuppgifter, samt etnifierade myter avseende aktivering, kan socialarbetarna och cheferna därför tolkas följa spelreglerna på arbetsmarknaden. På samma vis kan det tolkas som att socialarbetarna följde spelreglerna när de genom aktiveringsaktiviteter anpassade deltagarnas rutiner och beteenden efter arbetsmarknadens behov. De två processerna etnifierad- och könad aktivering, i artikel II och I, exemplifierar varför den ojämlika arbetsmarknaden reproducerade ojämlikhetsregimer. Processerna innefattar att det fanns en kollektiv vilja hos socialarbetarna och cheferna i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen att deltagarna ska komma ut på arbetsmarknaden. Likt Herz (2012) avhandling förekom det en strävan att behandla samtliga deltagare jämlikt och ge dem förutsättningar att lämna försörjningsstödssystemet. Socialarbetarna och cheferna uttryckte att de ville stötta deltagarna mot arbete genom en arbetsmarknadsintervention som de upplevde som kvalificerad. Men processerna innefattade också ett kollektivt osynliggörande avseende att aktiveringen reproducerade ojämlikheten på arbetsmarknaden då den snabbaste vägen till arbetsmarknadsdeltagande är att följa de ojämlika strukturerna, inte motverka dem (jmf. Acker, 2006a). Motverkandet av ojämlikhet genom arbetsmarknadsdeltagande reproducerar på så vis ojämlikhetsregimer i de kommunala arbetsmarknaden och riskerar reproducera ojämlikheten på arbetsmarknaden.

Hur ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas

Genom avhandlingens resultat visar jag hur klass, etnicitet och kön görs genom de kommunala arbetsmarknadsprogrammens processer och aktiviteter. Processer avser formella och informella ordningar och strukturer inbyggda i verksamheten vilka styr arbetet i de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Aktiviteter avser det som socialarbetare, chefer och deltagare i programmen praktiskt utför inom ramen för sitt organisationsmedlemskap. För knyta an hur klass, etnicitet och kön görs med *hur* ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas kommer jag här strukturera avsnittet utifrån de fyra ojämlikhetsgenererande mekanismer som Tilly (1999) menar reproducerar ojämlikhet. Tillsammans med mekanismerna kommer jag även här lyfta fram de komp-

onenter vilka återfinns i organisationers processer och aktiviteter och som Acker (2006a) menar reproducerar och motverkar ojämlikhetsregimer.

Exploatering

Exploatering innebär att resurser fördelas ojämlikt mellan de kategorier av individer som deltar i insamlandet av resurserna, det vill säga att resurser genereras på bekostnad av någon annan kategori (Tilly, 1999). Det finns därför en direkt relation med exploatering och hur ojämlikhetsregimer reproduceras. Enligt Tilly orsakar exploatering ojämlikhet när kategoriella par placeras vid viktiga organisatoriska gränser. Jag kommer därför belysa tre sådana gränser som förekom i avhandlingens resultat för att visa hur exploateringen kan förstås reproducera ojämlikhetsregimer.

Den första viktiga gränsen är mellan subventionerad anställd och reguljärt anställd i de kommunala verksamheter som deltagarna arbetade inom. Den subventionerade anställningen kan ses som en prekär anställningsform utifrån tidsbegränsning, reglerade arbetarrättigheter och den begränsade möjligheten att kvalificera sig för A-kassa. Inom ramen för de subventionerade anställningarna utförde deltagarna arbetsuppgifter inom kommunala kärnverksamheter som kan förstås utgöra en service för medborgarna och andra kommunanställda. Deltagarnas arbetskraft i interventionen var därför en viktig resurs för kommunen där deltagarnas arbetsuppgifter kunde vara att göra ”det lilla extra” (se Mulinari, 2018, sid. 43), men det förekommer också exempel på hur deltagarna ersatte reguljärt anställdas arbetsuppgifter till en lägre lön. Genom arbetsuppgifterna görs därför deltagarna tillhörande en ”kommunal reservarmé” som var marginellt inkluderade på arbetsmarknaden. Intentionen med den ”kommunala reservarmén” var att dess arbetskraft exploaterades genom att kommunerna och dess invånare, tog del av resurserna som ackumulerades genom arbetet, viket artikel IV belyser.

Den andra viktiga gränsen i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen var mellan de arbetslösa personer som släpptes in som deltagare i programmen och de arbetslösa som stängdes ute från programmen. Processerna sortering och anpassning i artikel IV belyser hur deltagare valdes in i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen utifrån att de bedömdes av socialarbetarna ha anställningsbara kvalitéer, men ändå i fortsatt behov av att anpassas efter arbetsmarknadens behov av arbetskraft. Det innebär att de personer som sorterades till programmen som deltagare, sorterades på bekostnad av andra arbetslösa personer som också kan ha haft behov av en subventionerad anställning men inte nådde upp till de rekvisit som de kommunala arbets-

marknadsprogrammen konstruerade (jmf. Hollertz, 2010). Utifrån de kunskapsanspråk aktivering vilar på, där arbetslöshet beskrivs bero på individuella brister (jmf. Stambe, 2020), legitimeras exploateringen (jmf. Acker, 2006a). Legitimeringen beror dock inte enbart på aktiveringens individualiserande kunskapsanspråk utan också på att samhället tenderar att glorifiera individuella materiella vinster, likt en anställning. I kampen om resurser på arbetsmarknaden blir ojämlikhet därmed ett tecken på framgång för de som vinner tillgång till resurserna (jmf. Acker, 2006b).

Den tredje viktiga gränsen i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen var gränsdragningar avseende kön och etnicitet i hur resurser fördelades inom programmen. Citatet från socialarbetarna på sidan 95 exemplifierar hur klass, etnicitet och kön gjordes simultant i arbetsmarknadsprogrammen, då socialarbetarna drog symboliska gränser i relation till deltagarnas klassade, etnifierade och könade kategoriseringar. Fördelningen av resurser baserat på etnifierade och könade kategorier innebär att ojämlikhet baserat på klass, etnicitet och kön förstärks och reproduceras genom varandra. Samtidigt kan de kommunala arbetsmarknadsprogrammen dra nytta av att rikta sig mot målgrupper som kan förstås vara särskilt marginaliserade på arbetsmarknaden som kategorin ”flykting” eller ”migrantkvinnor”. På så vis legitimerades de kommunala arbetsmarknadsprogrammens processer och aktiviteter medan de kommunala arbetsmarknadsprogrammen exploaterade arbetskraften hos personer med en marginaliserad position på arbetsmarknaden (jmf. Acker, 206a).

Exploateringen av deltagarna utifrån de gränser som beskrivs här synliggör hur görande av klass kan förstås som genomgående i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen, då exploateringen av deltagarna i relation till reguljärt anställda, och arbetslösa kategoriserade som ”överflödiga” på arbetsmarknaden handlar om de olika kategoriernas tillgång till makt och kontroll över produktionsförhållanden på arbetsmarknaden (jmf. Wright, 2005). Görandet av klass, när deltagarna görs till ”förlorare” på arbetsmarknaden genom de subventionerade anställningarna kan därför förstås som att deltagarna förenas i en gemensam kategorisering, men där ytterligare kategoriseringar i relation till etnicitet och kön skapade olika tillgångar till resurser i programmen för deltagarna. Jag menar att implikationerna i hur exploateringen gjordes i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen innebär att deltagarna, likt en reservarmé, anpassades mot de lägre segmenten av arbetsmarknaden där kategorier som utrikesfödda, ensamstående kvinnor och ”migrantkvinnor” redan är överrepresenterande (jmf. Ahrne et al., 2021; Broström & Jansson, 2023). Hur ojämlikhetsregimerna i de kommunala arbets-

marknadsprogrammen reproduceras utifrån exploatering som mekanism kan därför förstås som en spegling och införlivning av ojämlikheten på arbetsmarknaden (jmf. Boréus et al., 2021).

Fördelshamstring

Fördelshamstring innebär att personer som helt, eller delvis, saknar resurser får tillgång till resurser som är värdefulla (Tilly, 1999). På så vis förstärker fördelshamstring exploatering. Avhandlingens resultat synliggör att både deltagarna och de kommunala arbetsmarknadsprogrammen fördelshamstrar resurser vilket relaterar till *hur* ojämlikhetsregimer reproducerades.

De mest värdefulla resurserna som deltagarna fördelshamstrade var anställningen i sig, lönen och kvalificeringen till socialförsäkringen, eftersom de resurserna saknades under den tid deltagarna uppbar försörjningsstöd eller etableringsersättning. Fördelshamstringen av dessa ekonomiska resurser innebar också en internaliserad kontroll av deltagarna (jmf. Acker, 2006). Den internaliserade kontrollen innebär att möjligheten att hamstra resurser är förbehållen de deltagare som anpassade sig efter de kommunala arbetsmarknadsprogrammens organisering vad gäller yrkesval och aktiveringsaktiviteter. Deltagarnas hamstring av resurser reproducerar därför ojämlikhetsregimer då ojämlikheten i tillgången av resurser mellan arbetslösa legitimeras genom att de subventionerade anställningarna konstruerades som meningsfulla för deltagarna, likt artikel III visar. Fördelshamstringens internaliserade kontroll är dock särskilt tydlig i relation till den könade och etnifierade aktiveringen i artikel I och II, när kategorier av arbetslösa som har en missgynnad position på arbetsmarknaden får tillgång till resurser som beskrivs möjliggöra arbetsmarknadsetablering. Fördelshamstringen belyser följaktligen hur exploateringen av deltagarna var möjlig, eftersom deltagarna trots exploateringen ändå fick en förbättrad position på arbetsmarknaden än tidigare.

De kommunala arbetsmarknadsprogrammens användande av statliga subventioner för att finansiera aktiveringen utav deltagarna kan också förstås som en fördelshamstring av ekonomiska resurser från Arbetsförmedlingen. Genom hur de kommunala arbetsmarknadsprogrammen beskrevs möjliggöra att kostnaderna för försörjningsstöd sänktes (artikel IV) och som en ”framgångssaga” (artikel II) upprätthölls den organisatoriska existensen genom tillgången till deltagarnas arbetskraft och statliga subventioner som resurser. Fördelshamstringen möjliggjordes också genom att de kommunala arbetsmarknadsprogrammen organiserade sig utefter de målgrupper som Arbetsförmedlingen konstruerat subventionerade anställningar för, exempelvis mål-

gruppskategorin ”flykting”. Arbetsmarknadsprogrammens organisering efter specifika målgrupper på arbetsmarknaden möjliggjorde att kommunen kunde ta del utav arbetslösa personer som resurser för att bedriva aktivering och på så vis styra utformningen av aktiveringen för målgrupperna, vilket artikel II belyser (jmf. Ulmestig & Panican, 2018).

Hur ojämlikhetsregimer reproducerades utifrån fördelshamstringen tydliggör en stratifiering av ojämlikhet och marginalisering på arbetsmarknaden. Även om jag menar att exploatering av deltagarna förekom genom subventionerade anställningar som aktiveringsintervention, gavs deltagarna också möjligheter till resurser som andra arbetslösa inte hade. Genom de kommunala arbetsmarknadsprogrammens fördelshamstrande av ekonomiska medel från Arbetsförmedlingen samt deltagare kunde exploateringen av deltagarna fortlöpa genom programmen.

Emulering

Emulering uppstår när organisationer efterliknar andra organisationer som har en ojämlik organisering, fast det saknar funktionell nödvändighet för organisationen (Tilly, 1999). Hur subventionerade anställningar spridits inom och mellan kommunala arbetsmarknadsprogram kan förstås som en emulering. Kommunerna ”lånar” vad som framstår som en framgångsrik intervention från andra kommuner och fyller interventionen med liknande aktiviteter som coachning, CV-skrivande och utbildning samt liknande yrken för de subventionerade anställningarna (jmf. Forslund et al., 2019).”Lånet” av en liknande intervention från andra organisationer skapar legitimitet åt de kommunala arbetsmarknadsprogrammen, vilket kan vara särskilt viktigt för kommunala arbetsmarknadsprogram. En återkommande kritik mot kommunala arbetsmarknadsprogram är nämligen bristen på nationell styrning som innebär en lokal godtycklighet i hur aktivering organiseras och gentemot vilka målgrupper (se t.ex. Jacobsson et al., 2017; Panican & Ulmestig, 2019). Emulering som mekanism belyser dock hur organisationerna som studerats i avhandlingen ändå hade relativt lika processer och aktiviteter, trots att det var sex olika program fördelade på två kommuner och med delvis olika målgrupper. Det förekom därmed en enhetlighet genom emuleringen av subventionerade anställningar som aktiveringsintervention (jmf. Tilly, 2005).

Emuleringen förstärker exploateringen och fördelshamstringen av deltagarna då ”lånet” av organisering innefattade ett osynliggörande av den ojämlikhet som fanns inbyggd i den lånade organisationsstrukturen (jmf. Tilly, 1999). Osynliggörandet är dock sällan en medveten handling från organisations-

medlemmar, som socialarbetare och chefer (jmf. Acker, 2006a). Snarare tas det för givet att organisationsstruktur som lånas in ska vara effektiv eller framgångsrik och inte generera ojämlikhet. I artikel II, där arbetsmarknadsprogrammet emulerade en organisatorisk fördelning av ”flyktingar” och ”generellt arbetslösa” från Arbetsförmedlingen, lyfte exempelvis socialarbetarna och chefen hur de hade som mål att deltagarna kategoriserade som ”flyktingar” skulle komma ut på arbetsmarknaden genom interventionen. Den organisatoriska struktur som emulerades i det kommunala arbetsmarknadsprogrammet gör att deltagare kategoriserade som ”flyktingar” fick mindre del av resurser än deltagare kategoriserade som ”generellt arbetslösa”, vilket tabellen på sida 91 visar. Emuleringen förstärkte därför exploateringen och fördelhamstringen av deltagarna kategoriserade som ”flyktingar” då deltagarna kategoriserade som ”flyktingar” fick mindre resurser men hade samma förväntan på sig vad gäller arbetsmarknadsetablering.

Hur ojämlikhetsregimer reproduceras genom emulering av organisatoriska strukturer handlar därför om att ojämlikheten i organisationerna osynliggörs utifrån organisationsmedlemmarnas fokus att införa en ”framgångsrik” intervention, snarare än ifrågasätta hur interventionen är konstruerad.

Anpassning

Anpassning upprätthåller ojämlikhet genom att aktörer inom organisationer använder myter, normer och berättelser för att legitimera och skapa mening av den kategorisering som görs inom organisationen (Tilly, 1999).

De kommunala arbetsmarknadsprogrammens anpassning kan å ena sidan förstås utifrån hur organisationerna anpassade sig till samhällets krav på aktivering av arbetslösa och kommunal välfärdsservice, där subventionerade anställningar fungerade som en gemensam lösning på att hantera arbetslösa och samtidigt leverera välfärdsservice. Å andra sidan innebär de aktiviteter som genomfördes inom de kommunala arbetsmarknadsprogrammen att deltagarna också anpassades till arbetsmarknadens krav. Anpassningen, likt emuleringen, förstärker på så vis ojämlikheten i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen (jmf Tilly, 1999). Etnifierad och könad aktivering speglar hur programmen anpassade sig efter arbetsmarknadens normer och myter. Etnifierad aktivering belyser en anpassning utifrån en samhällelig föreställning om hur personer kategoriserade som ”flyktingar” bör aktiveras, med låg grad av individuell anpassning och fokus på förberedelser (jmf. Larsson, 2015). Den etnifierade aktiveringen exemplifierar på så vis en anpassning som reproducerade ojämlikhetsregimer i de kommunala arbetsmarknads-

programmen. Könad aktivering speglar ambitioner om jämställdhet, men också brist på praktisk tillämpning. Istället antog socialarbetare och chefer att samma insatser skulle ge lika utfall för alla, men i praktiken kunde resultaten skilja sig utifrån könade normer. Den könade aktiveringen exemplifierar hur de kommunala arbetsmarknadsprogrammen anpassade sig efter samhälleliga kunskapsanspråk om jämställdhet, men hur en könsblind praktik tog sig uttryck i programmen (jmf. Vincent & Eveline, 2008), vilket reproducerar ojämlikhetsregimer.

Hur anpassningen reproducerar ojämlikhetsregimer synliggörs här genom att de strukturella villkor som styrde socialarbetare, deltagare och chefer i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen i sig är präglade av ojämlikhet, där socialarbetare, deltagare och chefer snarare följer de strukturella villkoren än försöker motverka dem. Anpassningen innefattade därför också hur deltagarna förväntades anpassa sig efter den etnifierade och könade ojämlikheten som finns på arbetsmarknaden, för att snabbt komma ut i arbete, vilket beskrivs i artikel I, II och IV.

Avhandlingens kunskapsbidrag

Jag har hittills diskuterat *hur* och *varför* ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas inom de kommunala arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar som studerats i avhandlingen. Jag har lyft fram avhandlingens gemensamma resultat och belyst de intersektionella mönster som framträder när avhandlingens fyra artiklar beaktas gemensamt, då klass, etnicitet och kön organiseras, påverkas och reproduceras i förhållande till varandra.

I det här avsnittet kommer jag sammanfatta diskussionen utifrån de kunskapsluckor som presenterades i avhandlingens introduktionskapitel, och de bidrag avhandlingen gör till kunskapsluckorna. Det första området är socialt arbete som forskningsämne avseende *hur* och *varför* ojämlikhetsregimer reproduceras och motverkas i välfärdsorganisationer. Det andra området är kommunala arbetsmarknadsprogram inriktade på subventionerade anställningar, vilket avser både forskning om och praktiskt arbete med aktivering genom subventionerade anställningar.

Kunskapsbidrag till forskning i socialt arbete

Avhandlingen bidrar, i linje med tidigare forskning (Eliassi, 2015; Herz, 2012; Callegari, 2023), med kunskap om hur socialarbetares arbete styrs av könade och etnifierade kategorier av personer. Avhandlingen tillför dock ny kunskap på två sätt.

För det första betonar avhandlingens resultat vikten av att inkludera klass i analysen av hur etnicitet och kön görs. Avhandlingens resultat kan därför nyansera den tidigare forskningen och addera kunskap om görande av klass, etnicitet och kön i det sociala arbetets praktik. När jag påbörjade avhandlingsarbetet fanns ett teoretiskt antagande att klass, etnicitet och kön är allestädes närvarande maktstrukturer i samhället, och därför också förekommande i de sex kommunala arbetsmarknadsprogram som kom att studeras. Vad jag däremot inte förväntade mig, och vilket avhandlingens artiklar synliggör, var de likheter och skillnader i hur klass, etnicitet och kön gjordes i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen.

I de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen framträder ett för programmen gemensamt mönster i hur klass, etnicitet och kön gjordes. Klassade kategoriseringar gjordes vid sorteringen till programmen, vilket artikel IV belyser. Kön och klass gjordes genom yrkesvalen i de subventionerade anställningarna, enligt artikel I. Etnifierade kategoriseringar gjordes istället i relation till organisering och resursfördelning, enligt artiklarna II och IV. Även då samtliga deltagare i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen var bärare av klassade, etnifierade och könade kategorier förefaller alltså kategoriseringarna använts och ha haft olika betydelser i de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammens processer och aktiviteter. Resultatet tyder på behovet av att fortsätta studera hur klass, etnicitet och kön görs i relation till varandra och andra kategorier som ålder, sexualitet och funktionsvariation inom det sociala arbetets praktik.

För det andra har avhandlingens institutionella analysnivå (Brante, 2011) synliggjort de relationella aspekterna av hur klass, etnicitet och kön görs av socialarbetare, deltagare och chefer i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Därmed bidrar avhandlingen med teoretisk kunskap om kopplingen mellan görande av klass, etnicitet och kön och reproduktionen av ojämlikhetsregimer i de processer, aktiviteter och det meningsskapande som utgör det praktiska sociala arbetet. Tidigare forskning (Barn, 2008; Callegari, 2023; Eliassi, 2015; Herz, 2012) har ofta fokuserat på språkets roll i att konstruera subjektspositioner och kategorier, men sällan på hur dessa processer direkt bidrar till ojämlikhetsreproduktion (se dock Eliassi, 2015). Genom att lyfta

fram hur kategorier och kollektiva identitetskonstruktioner görs i relation till varandra inom organisationens ramar visar avhandlingen hur implikationerna för görande är att ojämlikhetsregimer reproduceras. Ojämlikhet reproduceras eftersom görande inverkar på de resurser deltagarna får tillgång till genom programmen. Socialarbetarnas och chefernas makt att kategorisera deltagarna har direkta konsekvenser för deltagarnas tillgång till resurser och till arbetsmarknaden. Detta innebär att ojämlikhet som reproduceras i programmen riskerar följa deltagarna även ut i yrkeslivet.

Sammanfattningsvis kan avhandlingen tjäna som exempel på hur forskning i socialt arbete kan tillämpa ojämlikhetsregimer som teori för att synliggöra kopplingar mellan görande av kategorier med organisatoriska strukturer som reproducerar ojämlikhet. Avhandlingen kan också förstås bidra med kunskap till det sociala arbetet som forskningsämne vilken understryker vikten av att studera ojämlikhet i relation till det praktiska sociala arbetet som bedrivs.

Kunskapsbidrag för praktiskt arbete med och forskning om aktivering genom subventionerade anställningar

Subventionerade anställningar har vuxit till en av de mest använda aktiveringsinterventionerna hos kommuner (jmf. Forslund et al., 2019) men subventionerade anställningar som kommunal aktiveringsintervention har studerats i låg utsträckning i Sverige (se dock Govender, 2023; Hultqvist & Hollertz, 2021; Mörk et al., 2021). Dessutom finns det få internationella aktiveringsinterventioner som motsvarar subventionerade anställningar så som de används inom svenska kommuner (se dock Leibetseder & Kranewitter, 2012). Subventionerade anställningar har aldrig tidigare, enligt min kännedom, studerats utifrån hur och varför ojämlikhet reproduceras och motverkas. Avhandlingens kunskapsbidrag kring de kommunala arbetsmarknadsprogrammens processer, aktiviteter och meningsskapande som reproducerar ojämlikhetsregimer understryker behovet av att fortsätta studera subventionerade anställningar som aktiveringsintervention med kvalitativa metoder, för att få kunskap om praktiken och inte bara effekterna av interventionen.

Avhandlingen bidrar med kunskap om att det finns få empiriska exempel på hur och varför ojämlikhetsregimer motverkas i de sex kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Detta ska inte tolkas som att socialarbetare och chefer inte försökte utmana ojämlikhetsregimer, utan snarare som ett uttryck för svårigheterna att påverka de strukturella villkor som styr deras arbete. Exempelvis kan en ambition att skapa jämn könsfördelning i programmen leda

till könsnormativa fördelningar av arbeten. Särskilt utmanande kan det vara att försöka ändra rådande processer och aktiviteter i de kommunala arbetsmarknadsprogrammen när deltagarna också beskriver sig vara nöjda och motiverade i aktiveringsinterventionen.

Som tidigare socialarbetare inom försörjningsstöd kan jag också känna igen mig i de beskrivningar socialarbetarna och cheferna gav i intervjuerna, vilka ofta var baserade på en vilja att hjälpa deltagarna vidare, men där organisationen kan upplevas svår att påverka. Inte minst kan arbetsmarknadens ojämlikhet upplevas svår att utmana i rollen som socialarbetare. Samtidigt kan inte svaret på att minska ojämlikhet vara att lägga över ansvaret på enskilda deltagare, som redan befinner sig i en marginaliserad position på arbetsmarknaden. Snarare vill jag utifrån avhandlingens resultat uppmana chefer och politiker i kommunerna att jobba med att synliggöra och utmana de strukturella villkor som påverkar aktiveringen av arbetslösa personer. Det gäller särskilt hur kommunala arbetsmarknadsprograms processer och aktiviteter kan bidra till klassad, etnifierad och könad ojämlikhet, där avhandlingens resultat kan tjäna som exempel.

Det kunskapsbidrag som är mest centralt för forskning om aktivering genom subventionerade anställningar är att avhandlingens resultat visar hur en kommunal reservarmé reproduceras genom de kommunala arbetsmarknadsprogrammen. Programmen var inriktade på kommunala jobb i de lägre segmenten av arbetsmarknaden och deltagarna utförde arbetsuppgifter till en billigare arbetsgivarkostnad för kommunen, men med sämre villkor än den övriga kommunala arbetskraften. Deltagarna hade tidsbegränsade anställningar som för deltagarna innebar en låg grad av skydd men för kommunerna innebar en möjlighet att skapa arbetskraft för tillfälliga och osäkra jobb i kommunen. De organisatoriska processerna i programmen som fokuserar på att sortera och anpassa deltagarna utifrån stereotypa etnifierade och könade kategoriseringar av deltagarna bidrar också med kunskap om hur görande av etnicitet och kön är en del av reproduktionen av reservarmén vilket tidigare forskning inte belyst. De forskare som studerat aktivering som en del av att reproducera en reservarmé på arbetsmarknaden (exempelvis: Byrne, 2005; Grover, 2003; Prendergast, 2020) har lyft fram exploatering och nedvärdering av arbetslösa personer som står långt ifrån arbetsmarknaden som aktiviteter vilka reproducerar reservarmén.

Avhandlingens resultat belyser även en annan sida av reproduktionen av reservarmén än den tidigare forskningen. Snarare visar deltagarnas intervjuer hur en position inom reservarmén kan upplevas fördelaktig i relation till tidigare erfarenheter, vilket indikerar att reservarmén kan reproduceras på

olika vis. Relationsskapande och gemenskap kan exempelvis ses som en avgörande faktor i hur deltagarna reproduceras till en reservarmé, då detta var aspekter som gjorde att de subventionerade anställningarna beskrevs som meningsfulla. Resultatet kontrasterar med delar av tidigare forskning (Solheim et al., 2021; Wiedel, 2023) som belyser vikten av relationsskapande i aktivering. Även om gemenskap, identitetskonstruktion och relationsskapande var viktiga aspekter för deltagarna även i den här avhandlingen, menar jag att de här aspekterna också behöver sättas i ett strukturellt perspektiv som belyser varför aspekterna var viktiga. Resultatet korresponderar därför med den tidigare forskningen som understryker att relationsskapande och gemenskap behöver problematiseras i relation till vilken funktion relationsskapande och gemenskap kan ha i aktiveringsinterventioner (Hansen & Nielsen, 2021; Govender, 2023).

Att aktiveringsinterventioner för personer som uppbär försörjningsstöd riktas mot de lägre segmenten på arbetsmarknaden är inget nytt, vare sig i Sverige eller internationellt (Govender, 2023; Harrer & Stockinger, 2022). Avhandlingens resultat understryker dock behovet av att fortsätta studera implikationerna av att välfärdsorganisationer, likt de kommunala arbetsmarknadsprogrammen, bidrar till att reproducera ojämlikhet på arbetsmarknaden, när föreställningar om deltagare innebär att deltagarna blir resurser för kommunen, snarare än att deltagarna i första hand får sina individuella behov tillgodosedda.

Avhandlingen bidrar även med kunskap som understryker vikten av att fortsätta problematisera välfärdsinstitutioners reproduktion av ojämlikhetsregimer i relation till den etnifierade fattigdomen och den könade ojämlikheten i Sverige och Europa. En stor del av den hittillsvarande forskningen om aktivering har främst kritiserat aktiveringen för att inte hjälpa arbetslösa personer ut i arbete (Bonoli & Liechti, 2018; Leibetseder & Kranewitter, 2012). Avhandlingens resultat visar dock på vikten att inte likställa jämlikhet med arbetsmarknadsdeltagande. När aktiveringsinterventioner har positiva effekter på arbetsmarknadsdeltagande, likt subventionerade anställningar, behöver forskningen följa med i utvecklingen och studera närmare vad som avses med arbetsmarknadsdeltagande – vilka yrken och typer av arbetstillfällen handlar det om, och för vilka deltagare? Resultatet väcker frågor om den svenska arbetsmarknaden som å ena sidan ofta framställs som trygg genom fackliga avtal och hög lagstiftad säkerhet, men å andra sidan också kan innehålla prekära och oanständiga anställningsvillkor för personer som marginaliseras i samhället.

Summary in English

Inequality, in terms of how resources are distributed between different categories of people, permeates the whole of society. Not least, the Swedish labour market is permeated by inequality in terms of who is given access to control and power over production conditions in the Swedish labour market.

This thesis engages with the "doing" of classed, ethnicised, and gendered categorisations in municipal labour market programmes who targets unemployed individuals far from the labour market. The doing of class, ethnicity and gender has rarely been studied in relation to the activation of the unemployed. The knowledge gap relates specifically to the doing of class, ethnicity and gender within a Swedish organisational context, such as municipal labour market programmes.

Doing class, ethnicity and gender is understood in this thesis in relation to the actions, organisational governance and underlying beliefs that together form the practice of municipal labour market programmes with reproducing or counteracting the categorisations. The intersectional concept inequality regimes are used in the thesis to link the doing of class, ethnicity and gender with an organisational theory perspective on the municipal labour market programmes. The intersectional approach emphasises that classed, ethnicised and gendered categorisations are organised, influenced and reproduced in relation to each other (Mulinari, 2007). The term inequality regimes was coined by Joan Acker (2006a) to capture how different interrelated processes, activities and meaning making within an organisation both reproduce and counteract inequality.

The main task of municipal labour market programmes is to activate unemployed persons who apply for social assistance from the municipal social services. Activation in municipal labour market programmes takes place through one or more interventions in which unemployed persons participate. For example, CV writing, coaching, work experience or subsidised employment. The majority of all Swedish municipalities run their own labour market programmes and between 90,000 and 100,000 unemployed individuals participate annually at a cost of approximately SEK 5 billion (Forslund, 2019;

SKR, 2022a). In municipal labour market programmes, social workers, managers, and participants need to relate to labour market inequalities, while activation interventions should be implemented to enable participants to approach the labour market.

In the thesis, six municipal labour market programmes focusing on subsidised employment have been studied through a qualitative approach. During the 2000s, subsidised employment has increased to become one of the most common interventions in municipal labour market programmes (Forslund et al, 2019). Subsidised employment has also been described to have positive effects on labour market establishment, in both Sweden and internationally (Mörk et al., 2021; Card et al., 2018). However, subsidised employment as an activation intervention has been studied to a low degree.

The thesis is positioned within two knowledge gaps. The first knowledge gap concerns social work as a research subject in terms of how and why inequality regimes are reproduced and counteracted in welfare organisations. By using the concept of inequality regimes, intersectional patterns are highlighted in organisational processes, activities and meaning-making that reproduce and counteract inequality. The doing of ethnicity and gender in particular has been studied in areas of social work practice (Eliassi, 2015; Herz, 2012), but rarely in organisations that activate unemployed people, such as municipal labour market programmes (see Ullman, 2023).

The second knowledge gap concerns subsidised employment as an activation intervention in municipal labour market programmes. Subsidised employment has grown in popularity in the majority of Swedish municipalities but has been little studied. The thesis' qualitative approach and analytical focus on the doing of class, ethnicity and gender in activation through subsidised employment can shed light on the risks and possibilities of subsidised employment as an activation intervention.

The aim of the thesis is to contribute knowledge about how and why inequality regimes are reproduced and counteracted by analysing the doing of class, ethnicity and gender in processes, activities and meaning-making within six municipal labour market programmes using subsidised employment as its main intervention. The aim is met through the two following research questions:

1. How is class, ethnicity and gender done in the processes and activities described by participants, social workers and managers in the municipal labour market programmes?

2. What meaning is attributed to subsidised employment as an activation intervention by the interviewees and how does this meaning correspond to the doing of class, ethnicity and gender?

The two questions are constructed on the basis that the first question regarding how class, ethnicity and gender are done in processes and activities corresponds to how inequality regimes are reproduced and counteracted, and the second question regarding what meaning is attributed to subsidised employment and how the meaning corresponds to the doing of class, ethnicity and gender is constructed to provide answers to why inequality regimes are reproduced and counteracted.

The aim and questions of the thesis are answered in a coherent way in the kappa of the thesis. The four empirically-based articles that make up the thesis' results are based on specific aims and perspectives that correspond to the thesis' overall questions.

Theory and method

The theoretical framework of the thesis is based on critical realism, in that the actions and relationships of organisational members are seen as structurally conditioned by, for example, norms, social rules and knowledge claims. The doing of classed, ethnicised and gendered categorisations is seen as linked to structures that involve a distinction based on governing norms in society. To operationalise inequality as an analytical concept in relation to the making of class, ethnicity and gender, I use Acker's (2006a) theory of inequality regimes together with Tilly's (1999) theory of persistent inequality. Inequality regimes focus on how the doing of class, ethnicity and gender reproduces and counteracts inequality within organisations, to which the theory of institutional logics also contributes. Inequality regimes further clarify how the different power structures are interwoven and create complex processes of inequality. Like the concept of inequality regimes, Tilly's (1999) theory of persistent inequality clarifies how organisations' categorisation of their members is an expression of power.

The main methods used were focus group interviews and individual interviews with participants, social workers and managers in six different municipal labour market programmes allocated in two different municipalities. In total, 90 respondents were interviewed. Short observations and document collections were also carried out in each programme to contextualise and gain additional

knowledge regarding the labour market programmes. The empirical material was analysed using thematic analysis with an abductive approach.

Results

Article I takes its point of departure in how four municipal labour market programmes handle organizational goals relating to gender equality and activation, where women with a migrant background in particular become a category on which the municipal labour market programmes focus. The article highlights how social workers and managers described gender equality as an important social issue, but that gender equality had little to do with the practical work of municipal labour market programmes. Female participants were overrepresented in subsidised employment in child, disability and elderly care and in kitchen environments. Male participants were overrepresented in subsidised employment in janitorial, grounds maintenance and carpentry. Wage labour was a clear meaning-making symbol as wage labour was described as the way to achieve gender equality. However, this meant that issues of participants‘ career choices and quality of employment were overlooked in respondents’ meaning making.

Article II highlights how ethnicised categories affect activation within a municipal labour market programme, which in turn reproduces inequality, especially for people categorised as ‘refugees’ within the programme. The way in which ethnicity was done in the programme is understood to be linked to the resources participants accessed in relation to how they were categorised, as participants categorised as ‘refugees’ received less access to resources than people who participated in the intervention categorised as ‘generally unemployed’. In line with previous research, the article shows how ethnicisation plays a role in how activation is produced, developed and implemented (Guilherme Fernandes, 2013; Hungler & Kende, 2021). However, the article contributes new knowledge by showing how the doing of ethnicity is expressed in the organisation of activation and how the ethnicisation of participants is legitimised through social workers‘, managers’ and participants' accounts of activation.

Article III deals with participants' collective constructions of identity and community in relation to how they are categorised and activated by social workers in a municipal labour market programme. Through the subsidised employment, a collective identity of the participants as ‘’persons with jobs‘’

was constructed. The article focuses on how important subsidised employment can be for a person who was previously unemployed and receiving income support. Subsidised employment enables people to leave the stigmatising income social assistance system and to construct an identity in line with the Swedish ideal of the worker.

Article IV analyses how class is done within all six municipal labour market programmes and how ethnicity and gender intersect with the doing of class. The analysis shows how the doing of ethnicity and gender is influenced and reproduced in relation to the doing of class in the six programmes. Social workers in the programmes selected participants who were deemed capable of working and, through the subsidised employment, adapted participants to jobs in the lower segments of the municipal labour market. The subsidised employment was ascribed meaning by the respondents in relation to it being an intervention that could, on the one hand, keep the costs of income support down while maintaining municipal welfare services. In order to maintain this meaning of the subsidised employment, the programmes followed the unequal structures of the labour market, rather than counteracting them, with the consequence that class, ethnicity and gender were made part of the programmes.

In the final discussion it is discussed how the overarching aim and research questions have been answered in the four articles. Why inequality regimes were reproduced and resisted are described in the thesis results in relation to the meaning respondents attributed to subsidised employment, and how meaning corresponds to the doing of class, ethnicity and gender. The meanings attributed by the respondents were in turn connected to the norms of wage labour and the unequal labour market as structural conditions. The meaning for participants was expressed in relation to shifting positions in the labour market, as the subsidised employment was seen as a possibility to leave social assistance. However, this meaning also implies that the participants would follow the unequal classed, ethnicised and gendered structures of the labour market to gain quick access to employment.

The social workers and managers expressed meaning to the subsidised employment by emphasising that the intervention reduced municipal costs for social assistance, implicating economic incitement for municipalities engaging in activation rather than individual support towards the labour market. Therefore, when the municipal labour market programmes followed the gender-normative structures of the labour market in which participants were given which tasks, as well as ethnified myths regarding activation, the social workers and managers can be interpreted as following the unequal labour

market. Similarly, it can be interpreted that the social workers followed the unequal labour market when they adapted the participants' routines and behaviours to the needs of the labour market through activation activities.

How inequality regimes were reproduced are connected to the processes and activities in the municipal labour market programmes that do class, ethnicity and gender. The processes and activities are discussed to maintain the inequality generating mechanisms of exploitation, opportunity hoarding, emulation and adaption (cf. Tilly, 1999). For instance, exploitation of participants occurred through subsidised employment as an activation intervention, but participants were also given access to resources that other unemployed people did not have. The categorisations of class, ethnicity and gender are organised, influenced and reproduced in relation to each other in order to enable participants to enter the labour market quickly after the intervention is completed. On the other hand, the categorisations are done to meet the municipalities' needs for labour in the lower segments of the labour market. A risk with subsidised employment can therefore be that it reproduces a municipal reserve army, rather than enabling a stable labour market establishment for people who have a marginal position in the labour market.

The results of the thesis show the importance of not equating equality with labour market participation. Rather, labour market participation needs to be nuanced and further problematised. When activation interventions have positive effects on labour market participation, such as subsidised employment, research needs to follow developments and study more closely what is meant by labour market participation - what occupations and types of jobs are involved, and for which participants? The results of the thesis raise questions about the Swedish labour market, which on the one hand is often portrayed as secure through trade union agreements and a high level of legal security, but on the other hand can also contain precarious and indecent employment conditions for people who are marginalised in society.

Referenser

Acker, J. (1989). *Doing Comparable Worth. Gender, Class, and Pay Equity*. Temple University Press.

Acker, J. (2006a). *Class questions : feminist answers*. Rowman & Littlefield.

Acker, J. (2006b). Inequality Regimes Gender, Class, and Race in Organizations. *Gender & Society*, *20*(4), 441-464.

Acker, J. (2011). Theorizing Gender, Race, and Class in Organizations. I E. Jeanes, D. Knights, & P. Yancey Martin (Red.), *Handbook of Gender, Work and Organization* (pp. 65-8*0*). John Wiley & Sons, Incorporated.

Ahmed, S. (2012). *On being included : racism and diversity in institutional life*. Duke University Press.

Ahrne, G., & Papakostas, A. (2002). *Organisationer, samhälle och globalisering : tröghetens mekanismer och förnyelsens förutsättningar*. Studentlitteratur.

Ahrne, G., Stöber, N., & Thaning, M. (2021). Klasstrukturen i Sverige. Struktur, klass och inkomster: kontinuitet och förändring 1985-2015. I D. Suhonen, G. Therborn, & J. Weithz (Red.), *Klass i Sverige: ojämlikheten, makten och politiken i det 21:a århundradet*. Arkiv förlag.

Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber.

Alford, R. R., & Friedland, R. (1985). *Powers of theory: Capitalism, the state and democracy.* Cambridge University Press.

Alvesson, M. (2011). *Interpreting Interviews*. Sage Publications Ltd.

Alvesson, M., & Sköldberg, K. (2018). *Reflexive methodolog : new vistas for qualitative research*. Sage Publications Ltd.

Andersson, L. (2022). *Addressing youth unemployment: what role for social work? : policy responses to youth unemployment in Sweden and Europe*. Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Angelov, N., Johansson, P., & Lindahl, E. (2013). *Det envisa könsgapet i inkomster och löner: hur mycket kan förklaras av skillnader i familjeansvar?* IFAU - Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

Arbetsförmedlingen. (2018). *Faktablad för arbetsgivare-Extratjänst*. Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen. (2022). *Lönebidrag för anställning*. Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen. (2024). *Nystartsjobb –– ersättning när du anställer någon som varit utan jobb länge eller som är nyanländ*. Hämtad 20240911 från

https://arbetsformedlingen.se/for-arbetsgivare/anstallningsstod/stod-nar-en-person-varit-arbetslos-lange-eller-ar-nyanland/nystartsjobb#/nystartsjobb
Archer, M. S. (1995). *Realist social theory: the morphogenetic approach*. Cambridge University Press.
Barn, R. (2008). Ethnicity, Gender and Mental Health: Social Worker Perspectives. *International Journal of Social Psychiatry*, *54*(1), 69-82.
Bazeley, P. (2009). Analysing qualitative data: More than 'identifying themes'. *Malaysian Journal of Qualitative Research*, *Vol.2(2)*, 6-22.
Behrenz, L., & Hammarstedt, M. (2014). *Utvärdering av nystartsjobb i Växjö kommun*. Linnaeus University Centre for Labour Market and Discrimination Studies.
Behrenz, L., & Månsson, J. (2021). Why don't employers hire long-term unemployed entitled to a wage subsidy? The employer's perspective on subsidised employment. *Economic and Industrial Democracy*, *44*(1), 161-183.
Bengry, A. (2018). Accessing the Research Field. I U. Flick (Red.), *The SAGE Handbook of Qualitative Data Collection*. Sage Publications Ltd.
Bengtsson, M., & Berglund, T. (2012). Den stora omvandlingen - Svensk arbetsmarknadspolitik under tre decennier. *Arbetsmarknad & Arbetsliv,* 18:3, 21-33.
Bengtsson, M., & Jacobsson, K. (2018). The institutionalization of a new social cleavage: Ideological influences, main reforms and social inequality outcomes of "the new work strategy". *Sociologisk Forskning*, *55*(2-3), 155.
Benton, T. (2010). Critical Realism and the Social Sciences. I B. Ted & C. Ian (Red.), *Philosophy of Social Science : The Philosophical Foundations of Social Thought* (Vol. 2nd ed). Red Globe Press.
Bhaskar, R. (2008). *A realist theory of science*. Verso.
Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism : perspective and method*. Prentice-Hall.
Bonoli, G., & Liechti, F. (2018). Good intentions and Matthew effects: access biases in participation in active labour market policies. *Journal of European public policy*, *25*(6), 894-911.
Boréus, K., Neergaard, A., & Sohl, L. (2021). *Ojämlika arbetsplatser : hierarkier, diskriminering och strategier för jämlikhet*. Nordic academic press.
Brante, T. (2001). Consequences of Realism for Sociological Theory-Building. *Journal for the theory of social behaviour*, *31*(2), 167-195.
Brauer, J. (2022). *Labour Market Policies : Structure and Content, Space and Time*. Örebro University.
Breidahl, K. N., & Clement, S. L. (2010). Does Active Labour Market Policy have an Impact on Social Marginalization? *Social Policy and Administration*, *44*(7), 845-864.
Brodkin, E. Z., & Larsen, F. (2013). Changing Boundaries: The Policies of Workfare in the U.S. and Europe. *Poverty & Public Policy*, *5*(1), 37-47.

Broström, L. (2015). *En industriell reservarmé i välfärdsstaten: arbetslösa socialhjälpstagare 1913-2012*. Unit for Economic history, Department of Economy and Society, School of Business, Economics and Law, University of Gothenburg.

Broström, L., & Jansson, B. (2023). Who are the In-Work Poor? A Study of the Profile and Income Mobility Among the In-Work Poor in Sweden from 1987 to 2016. *Social Indicators Research*, *165*(2), 495-517.

Bursell, M. (2012). *Ethnic Discrimination, Name Change and Labor Market Inequality : Mixed approaches to ethnic exclusion in Sweden*. Acta Universitatis Stockholmiensis.

Butler, J. (1999). *Gender trouble : feminism and the subversion of identity*. Routledge.

Byrne, D. (1997). Social Exclusion and Capitalism: The Reserve Army across Time and Space. *Critical Social Policy*, 17(Issue 50), 27-52.

Byrne, D. (2005). *Social Exclusion*. McGraw-Hill Education.

Callegari, J. (2023). *Att göras fri från skuld: Konstruktioner av klientskap och kön i det svenska skuldsaneringssystemet*. Academy of Health, Care and Social welfare, Mälardalen University.

Callegari, J., Liedgren, P., & Kullberg, C. (2022). The making of the indebted wo/man: gendered constructions of fiscal identities and help-giving technologies in Swedish budget and debt counselling. *Nordic Social Work Research*, *12*(1), 122-142.

Carbin, M., & Edenheim, S. (2013). The intersectional turn in feminist theory: A dream of a common language? *European Journal of Women's Studies*, *20*(3), 233-248.

Card, D., & Hyslop, D. R. (2009). The dynamic effects of an earnings subsidy for long-term welfare recipients: Evidence from the self sufficiency project applicant experiment. *Journal of econometrics*, *153*(1), 1-20.

Card, D., Kluve, J., & Weber, A. (2010). Active labour market policy evaluations: A meta-analysis. *The Economic journal (London)*, *120*(548), 452-477.

Card, D., Kluve, J., & Weber, A. (2017). What Works? A Meta Analysis of Recent Active Labor Market Program Evaluations. *Journal of the European Economic Association*, *16*(3), 894-931.

Cartwright, L. (2020). Using Thematic Analysis in Social Work Research: Barriers to Recruitment and Issues of Confidentiality. I: *Sage Research Methods Cases Part 1*. SAGE Publications, Ltd. https://doi.org/10.4135/9781529708455

Cho, S., Crenshaw, K. W., & McCall, L. (2013). Toward a Field of Intersectionality Studies: Theory, Applications, and Praxis. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, *38*(4), 785-810.

Clasen, J., & Mascaro, C. (2022). Activation: a thematic and conceptual review. *Journal of European Social Policy*, *32*(4), 484-494.

Cohen, A. P. (1985). *The symbolic construction of community*. Ellis Horwood.

Craig, D., & Bigby, C. (2015). Critical Realism in Social Work Research: Examining Participation of People with Intellectual Disability. *Australian Social Work*, *68*(3), 309-323.
Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford law review*, *43*(6), 1241-1299.
Dahinden, J. (2016). A plea for the 'de-migranticization' of research on migration and integration. *Ethnic and Racial Studies*, *39*(13), 2207-2225.
Dahlstedt, M. (2013). The Politics of Labour Market Activation: Employability, Exclusion and Active Citizenship. *Revija za Sociologiju*, *43*(1), 5-n/a.
Dahlstedt, M., Gruber, S., Herz, M., & Lalander, P. (2021). Förord. *Socialvetenskaplig tidskrift*, *vol 27*(nr 3-4 (2020)).
Danermark, B., Ekström, M., & Karlsson, J. C. (2018). *Att förklara samhället*. Studentlitteratur.
de la Porte, C., & Jacobsson, K. (2012). Social investment or recommodification? Assessing the employment policies of the EU member states. I N. Morel, B. Palier, & J. Palme (Red.), *Towards a social investment welfare state?* (1 ed., pp. 117-150). Bristol University Press.
de los Reyes, P. (2007). *Att segla i motvind : en kvalitativ undersökning om strukturell diskriminering och vardagsrasism inom universitetsvärlden*. Arbetslivsinstitutet.
de los Reyes, P., & Mulinari, D. (2023). *Intersektionalitet : kritiska reflektioner över (o)jämlikhetens landskap* (Upplaga 2 ed.). Liber.
Dellgran, P., & Karlsson, N. (2001). Konsumtionsmönster och välfärd under 1990-talet. In *Välfärdens finansiering och fördelning : antologi från Kommittén Välfärdsbokslut* (Vol. S. 189-250). Fritzes offentliga publikationer.
DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1991). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. I P. J. DiMaggio & W. W. Powell (Red.), *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. University of Chicago Press.
Duvander, A.-Z., Halldén, K., Koslowski, A., & Sjögren Lindquist, G. (2022). Income Loss and Leave Taking : Increased Financial Benefits and Fathers' Parental Leave Use in Sweden. *Journal of Social Policy*.
Elias, S., & Feagin, J. R. (2016). *Racial Theories in Social Science: A Systemic Racism Critique*. Routledge.
Eliassi, B. (2015). Constructing cultural Otherness within the Swedish welfare state: The cases of social workers in Sweden. *Qualitative social work: research and practice*, 14(4), 554-571.
Engdahl, M., & Forslund, A. (2019). *Vilka tar del av nystartsjobb och andra subventionerade anställningar*. IFAU - Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

Engdahl, M., Vikman, U., & Forslund, A. (2023). *(Kommunala) insatser för att underlätta arbetsmarknadsinträdet för flyktingar och deras anhöriga*. IFAU - Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

Ennerberg, E. (2017). *Destination employment?: contradictions and ambiguities in Swedish labour market policy for newly arrived migrants*. Department of Sociology, Lund University.

Fletcher, A. J. (2020). The reality of gender (ideology): Using abduction and retroduction in applied critical realist research. I S. G. M. van Ingen, & L. Gunnarsson (Red.), *Critical Realism, Feminism, and Gender: A Reader* (pp. 205-224). Routledge.

Forslund, A. (2018). *Subventionerade anställningar : avvägningar och empirisk evidens*. IFAU - institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

Forslund, A. (2019). *Kommunal arbetsmarknadspolitik. Vad och för vem? : en beskrivning utifrån ett unikt datamaterial*. IFAU - institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

Forslund, A., Pello-Esso, W., Ulmestig, R., Wikman, U., Waernerbaum, I., Westerberg, A., & Zetterqvist, J. (2019). *Kommunal arbetsmarknadspolitik. Vad och för vem?* .

Friedland, R., & Alford, R. R. (1991). Bringing society back in: Symbols, practices, and institutional contradictions. . I W. W. Powell & P. J. DiMaggio (Red.), *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. University of Chicago Press.

Garrett, P. M. (2017). *Welfare Words: Critical Social Work and Social Policy*. SAGE Publications, Limited.

Geremek, B. (1991). *Den europeiska fattigdomens betydelse*. Ordfront.

Gerfin, M., Lechner, M., & Steiger, H. (2005). Does subsidised temporary employment get the unemployed back to work? Aneconometric analysis of two different schemes. *Labour Economics*, *12*(6), 807-835.

Girardi, S., Pulignano, V., & Maas, R. (2019). Activated and included? The social inclusion of social assistance beneficiaries engaged in “public works”. *The International Journal of Sociology and Social Policy*, *39*(9/10), 738-751.

Govender, L. (2023). *Crumbs from the Rich Man's Table? : Municipal Labour Market Policies and Recognition of Welfare Recipients in Sweden*. Linnaeus University Press.

Greer, I. (2015). Welfare reform, precarity and the re-commodification of labour. *Work, Employment and Society*, *30*(1), 162-173.

Grover, C. (2003). 'New Labour', welfare reform and the reserve army of labour. (Behind the News) [Article]. *Capital & Class*, 17+.

Grover, C. (2019). Violent proletarianisation: Social murder the reserve army of labour and social security austerity in Britain. *Critical Social Policy*, *39(3)*, 335-355.

Gubrium, E. K., Leibetseder, B., Dierckx, D., & Raeymaeckers, P. (2017). Investing in work: exclusionary inclusion in Austria, Belgium and Norway. *The International Journal of Sociology and Social Policy*, *37*(9/10), 605-622.
Gubrium, E. K., & Lødemel, I. (2013). 'Not good enough': social assistance and shaming in Norway. In *The Shame of It* (pp. 85-110).
Guest, G., Namey, E., Taylor, J., Eley, N., & McKenna, K. (2017). Comparing focus groups and individual interviews: findings from a randomized study. *International Journal of Social Research Methodology*, *20*(6), 693-708.
Guilherme Fernandes, A. (2013). Ethnification of new social risks : programmes for preparing newly arrived immigrants for (working) life in Sweden, Denmark and Norway. I I. Harslof & R. Ulmestig (Red.), *Changing social risks and social policy responses in the nordic welfare states* (Vol. S. 189-219). Palgrave Macmillan.
Haikkola, L. (2021). Classed and gendered transitions in youth activation: the case of Finnish youth employment services. *Journal of Youth Studies*, *24*(2), 250-266.
Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007). *Ethnography : principles in practice*. Routledge.
Hancock, A.-M. (2007a). Intersectionality as a Normative and Empirical Paradigm. *Politics & Gender*, *3*(02).
Hancock, A.-M. (2007b). When Multiplication Doesn't Equal Quick Addition: Examining Intersectionality as a Research Paradigm. *Perspectives on Politics*, *5*(01).
Handler, J. F., & Hasenfeld, Y. (2007). *Blame welfare, ignore poverty and inequality*. Cambridge University Press.
Hansen, H. C. (2017). Recognition and gendered identity constructions in labour activation. *International Journal of Social Welfare*, *27*(2), 186-196.
Hansen, H. C. (2018). Recognition and gendered identity constructions in labour activation. *International Journal of Social Welfare*, *27*(2), 186-196.
Hansen, L. S., & Nielsen, M. H. (2021). Working Less, Not More in a Workfare Programme: Group Solidarity, Informal Norms and Alternative Value Systems Amongst Activated Participants. *Journal of Social Policy*, *52*(1), 46-62.
Harrer, T., & Stockinger, B. (2022). First step and last resort: One-Euro-Jobs after the reform. *Journal of Social Policy*, *51*(2), 412-434.
Hasenfeld, Y. (2010). *Human services as complex organizations* (2. . ed.). Sage Publications Ltd..
Herz, M. (2012). *Från ideal till ideologi : konstruktioner av kön och etnicitet inom socialtjänsten*. Örebro universitet.
Hill Collins, P., & Bilge, S. (2016). *Intersectionality*. Polity Press.
Hobbins, J. (2016). Young Long-term Unemployed and the Individualization of Responsibility. *Nordic Journal of Working Life Studies*, *6*(2).

Hollertz, K. (2010). *Problemen förgår, lösningarna består : organisering av kommunala insatser för unga arbetslösa med försörjningsproblem*. Socialhögskolan, Lunds universitet.
Houston, S. (2010). Prising Open the Black Box. *Qualitative Social Work*, *9*(1), 73-91.
Hultqvist, S. (2014). *Att göra aktivitetsersättning : om målförskjutning och icke-kontakt vid förtidspension för unga*. Linnaeus University Press.
Hultqvist, S., & Hollertz, K. (2021). Individual need and societal claims: Challenging the understanding of universalism versus selectivism in social policy. *Social policy & administration*, *55*(5), 940-953.
Hungler, S., & Kende, Á. (2021). Diverting Welfare Paths: Ethnicisation of Unemployment and Public Work in Hungary. *e-cadernos CES*(35).
Hussénius, K. (2023). *Differentiating the poor : patterns of discrimination in decision-making on social assistance eligibility*. Department of Social Work, Stockholm University.
Jacobsson, K., Hollertz, K., & Garsten, C. (2017). Local worlds of activation: the diverse pathways of three Swedish municipalities. *Nordic Social Work Research*, *7*(2), 86-100.
Jacobsson, K., & Åkerström, M. (2012). Interviewees with an agenda: learning from a 'failed' interview. *Qualitative Research*, *13*(6), 717-734.
Jenkins, R. (1996). *Social identity*. Routledge.
Jenkins, R. (2008). *Social identity*. Routledge.
Jenson, J. (2015). The Fading Goal of Gender Equality: Three Policy Directions that Underpin the Resilience of Gendered Socio-economic Inequalities. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, *22*(4), 539-560.
Johansson, H., & Hvinden, B. (2007). Re-activating the Nordic Welfare States: Do We Find a Distinct Universalistic Model? *International Journal of Sociology and Social Policy*, *27*(7-8).
Johansson, S. (2011). *Rätt, makt och institutionell förändring : en kritisk analys av myndigheters samverkan i barnahus*. Samhällsvetenskapliga fakulteten, Lunds universitet.
Junestav, M. (2004). *Arbetslinjer i svensk socialpolitisk debatt och lagstiftning 1930-2001*. Ekonomisk-historiska institutionen.
Jämställdhetsmyndigheten. (2023). *Analys av den könssegregerade arbetsmarknaden* (Dnr: ALLM 2022/50). Göteborg
Jönsson, A. (2023). *Professionellt pappersgöra : att bemästra ett komplext handlingsutrymme i beslutstexter om ekonomiskt bistånd*. Socialhögskolan, Lunds universitet.
Kallio, H., Pietila, A. M., Johnson, M., & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *J Adv Nurs*, *72*(12), 2954-2965.

Kivinen, O., & Piiroinen, T. (2004). The Relevance of Ontological Commitments in Social Sciences: Realist and Pragmatist Viewpoints. *Journal for the theory of social behaviour*, *34*(3), 231-248.
Knutagård, M. (2009). *Skälens fångar: hemlöshetsarbetets organisering, kategoriseringar och förklaringar*. Égalité.
Kootstra, A. (2017). *The new undeserving poor: An experimental study of welfare chauvinism in Britain and the Netherlands.* University of Manchester.
Kullberg, C. (2005). Differences in the Seriousness of Problems and Deservingness of Help: Swedish Social Workers' Assessments of Single Mothers and Fathers. *British Journal of Social Work*, *35*(3), 373.
Kullberg, C. (2016). Work and Social Support: Social Workers' Assessments of Male and Female Clients' Problems and Needs. *Affilia*, *19*(2), 199-210.
Lambert, S. D., & Loiselle, C. G. (2008). Combining individual interviews and focus groups to enhance data richness. *J Adv Nurs*, *62*(2), 228-237.
Larsson, J. K. (2015). *Integrationen och arbetets marknad : hur jämställdhet, arbete och annat "svenskt" görs av arbetsförmedlare och privata aktörer*. Atlas Akademi.
Laslett, B. (2000). The Poverty of (Monocausal) Theory: A Comment on Charles Tilly's Durable Inequality. *Comparative Studies in Society and History*, *42*(2), 475-481.
Leibetseder, B., & Kranewitter, H. (2012). Activation and the Austrian social assistance: permanent entry. *International Journal of Sociology and Social Policy*, *32*(7-8), 448-460.
Lister, R. (2021). *Poverty*. Polity Press.
Ludwig-Mayerhofer, W., Behrend, O., & Sondermann, A. (2014). Activation, Public Employment Services and their Clients: The Role of Social Class in a Continental Welfare State. *Social policy & administration*, *48*(5), 594-612.
Lundqvist, Å. (2015). Activating Women in the Swedish Model. *Social Politics*, *22*(1), 111.
Lødemel, I., & Moreira, A. (2014). *Activation or workfare? governance and the neo-liberal convergence*. Oxford University Press.
Marklund, S., & Svallfors, S. (1987). *Dual welfare : segmentation and work enforcement in the Swedish welfare system*. Research reports from the Department of Sociology, University of Umeå, 0566-7518; 94.
Marx, K. (1976). *Capital: a critique of political economy. Vol. 1*. Penguin in association with New Left Review.
Maxwell, J. A. (2018). Collecting Qualitative Data: A Realist Approach. In *The SAGE Handbook of Qualitative Data Collection*. SAGE Publications Ltd.
Mertens, D. M. (2018). Ethics of Qualitative Data Collection. In *The SAGE Handbook of Qualitative Data Collection*. SAGE Publications Ltd.

Midtbøen, A. H., & Teigen, M. (2014). Social investment in gender equality? Changing perspectives on work and welfare in Norway. *NORA*, *22*(4), 267-282.
Miles, R. (1993). *Racism after "race relations"*. Routledge.
Montesino, N. (2022). Charles Tilly: Beständig ojämlikhet- kategorier, vardagsrelationer och berättelser I E. Andersson & T. Mattsson (Red.), *Teorier för socialt arbete Del 1 Strukturell ojämlikhet och samhällen i förändring* (pp. 45-58). Gleerups.
Morgan, D. L. (2010). Reconsidering the Role of Interaction in Analyzing and Reporting Focus Groups. *Qualitative health research*, *20*(5), 718-722.
Morgan, D. L. (2012). Focus Groups and Social Interaction. I J. F. Gubrium, J. A. Holstein, A. B. Marvasti, & K. D. McKinney (Red.), *The SAGE Handbook of Interview Research: The Complexity of the Craft* (2 ed.). SAGE Publications, Inc.
Morgan, D. L., & Hoffman, K. (2018). Focus Groups. I U. Flick (Red.), *The SAGE Handbook of Qualitative Data Collection*. SAGE Publications Ltd.
Mosse, D. (2010). A relational approach to durable poverty, inequality and power. *J Dev Stud*, 46(7), 1156-1178.
Mulinari, D. (1999). Vi tar väl kvalitativ metod - det är så lätt. I K. Sjöberg (Red.), *Mer än kalla fakta* (pp. 36-57). Studentlitteratur.
Mulinari, P. (2007). *Maktens fantasier och servicearbetets praktik: arbetsvillkor inom hotell- och restaurangbranschen i Malmö.* Linköpings universitet.
Mulinari, P. (2018). A New Service Class in the Public Sector? The Role of Femonationalism in Unemployment Policies. *Social Inclusion*, Vol. 6:4, 36-47.
Mörk, E., Ottosson, L., & Vikman, U. (2021). *Kommunal arbetsmarknadsanställning. Väg till arbete eller a-kassa?*. IFAU - institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.
Neergaard, A. (2018). *Klassamhällets rasifiering i arbetslivet*. Katalys.
Nelson, K. (2013). Social Assistance and EU Poverty Thresholds 1990-2008. Are European Welfare Systems Providing Just and Fair Protection Against Low Income? *European Sociological Review*, *29*(2), 386-401.
Nybom, J. (2012). *Aktivering av socialbidragstagare. om stöd och kontroll i socialtjänsten*. Institutionen för socialt arbete - Socialhögskolan, Stockholms universitet.
Nygren, K. G., Martinsson, L., & Mulinari, D. (2018). Gender Equality and Beyond: At the Crossroads of Neoliberalism, Anti-Gender Movements, “European” Values, and Normative Reiterations in the Nordic Model. *Social Inclusion*, *6*(4), 1-7.
Offe, C. (1984). *Contradictions of the welfare state*. MIT Press.
Offe, C. (1996). Modern 'Barbarity’: A Micro-state of Nature? *Constellations: An International Journal of Critical & Democratic Theory*, *2*(3), 354.

Offe, C. (2010). Inequality and the Labor Market – Theories, opinions, models, and practices of unequal distribution and how they can be justified. *Zeitschrift für ArbeitsmarktForschung*, *43*(1), 39-52.

Ohlsson, R., & Olofsson, J. (1998). *Arbetslöshetens dilemma: motsättningar och samförstånd i svensk arbetslöshetsdebatt under två hundra år*. SNS (Studieförb. Näringsliv och samhälle).

Olofsson, J. (2008). *En mer segmenterad arbetsmarknad - nya förutsättningar för arbetsmarknadspolitiken* Lunds universitet, Socialhögskolan.

Ottosson, L. (2022). *From Welfare to Work: Financial Incentives, Active Labor Market Policies, and Integration Programs.* Uppsala university.

Overud, J. (2013). Integration to segregation: activating women workers in 1960s Swedish labour market programmes, from centre to periphery. I Å. Gunnarsson (Red.), *Tracing the women-friendly welfare state: gendered politics of everyday life in Sweden* (pp. 193-213). Makadam.

Panican, A., & Ulmestig, R. (2019). Vad är nytt?: kunskapssammanställning av kommunal arbetsmarknadspolitik. *Arbetsmarknad & Arbetsliv,* 25:3-4, 108-128.

Parr, S. (2020). Integrating critical realist and feminist methodologies. Ethical and analytical dilemmas. I M. van Ingen, S. Grohmann, & L. Gunnarsson (Red.), *Critical Realism, Feminism, and Gender: A Reader*. Routledge.

Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods : integrating theory and practice*. SAGE Publications, Inc.

Peirce, C. S. (1997). *Pragmatism as a principle and method of right thinking : the 1903 Harvard lectures on pragmatism*. State University of New York Press.

Peterie, M., Ramia, G., Marston, G., & Patulny, R. (2019). Emotional Compliance and Emotion as Resistance: Shame and Anger among the Long-Term Unemployed. *Work, Employment and Society*, *33*(5), 794-811.

Potter, J., & Hepburn, A. (2012). Eight Challenges for Interview Researchers. I J. F. Gubrium, J. A. Holstein, A. B. Marvasti, & K. D. McKinney (Red.), *The SAGE Handbook of Interview Research: The Complexity of the Craft* (2 ed., pp. 555-570). SAGE Publications, Inc.

Prendergast, L. (2020). A self- governing reserve army of labour? The commodification of the young unemployed through welfare policy, practice and discourse. *People, Place and Policy Online*, *14*(3), 262-281.

Qi, H., Irastorza, N., Emilsson, H., & Bevelander, P. (2021). Integration policy and refugees' economic performance : Evidence from Sweden's 2010 reform of the introduction programme. *International Migration*, 59:4, 42-58.

Rantakeisu, U. (2009). *Klass, kön och platsanvisning : om ungdomars och arbetsförmedlares möte på arbetsförmedling*. IFAU- Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Reeskens, T., & van der Meer, T. (2019). The inevitable deservingness gap: A study into the insurmountable immigrant penalty in perceived welfare deservingness. *Journal of European Social Policy*, *29*(2), 166-181.
Rossetti, F., Meuleman, B., & Baute, S. (2022). Explaining public support for demanding activation of the unemployed: The role of subjective risk perceptions and stereotypes about the unemployed. *Journal of European Social Policy*, *32*(5), 497-513.
Roulston, K., & Choi, M. (2018). Qualitative Interviews. I U. Flick (Red.), *The SAGE Handbook of Qualitative Data Collection* (pp. 233-249). SAGE Publications Ltd.
Rubin, A. T. (2021). *Rocking qualitative social science : an irreverent guide to rigorous research*. Stanford University Press.
Sainsbury, D. (2019). Policy constructions, immigrants' social rights and gender: The case of Swedish childcare policies. *Journal of European Social Policy*, *29*(2), 213-227.
Salonen, T., & Ulmestig, R. (2004). *Nedersta trappsteget : en studie om kommunal aktivering*. Institutionen för vårdvetenskap och socialt arbete, Växjö universitet.
Sayce, S. (2019). Revisiting Joan Acker's work with the support of Joan Acker. *Gender, Work & Organization*, *26*(12), 1721-1729.
Sayer, A. (2000). *Realism and Social Science*. Sage Publications, Ltd.
SBU. (2022). *Effekter av arbetsmarknadsinsatser för personer med varaktigt försörjningsstöd*. SBU- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.
Scaramuzzino, G. (2014). *Sexsäljares och sexköpares kollektiva handlande på internet : en svensk "fuckförening"?* Linnaeus University Press.
Schierup, C.-U., Munck, R., Likić-Brborić, B., & Neergaard, A. (2015). *Migration, precarity, and global governance : challenges and opportunities for labour*. Oxford University Press.
Schütze, C. (2020). Attitudes matter—welfare work and migration in Sweden. *Migration studies*, *8*(3), 424-454.
Scott, W. R. (2003). *Organizations: rational, natural, and open systems*. Prentice Hall.
Seldén, D. (2005). *Om det som är : ontologins metodologiska relevans inom positivism, relativism och kritisk realism*. Department of Sociology, Göteborg University.
Sianesi, B. (2008). Differential effects of active labour market programs for the unemployed. *Labour Economics*, *15*(3), 370-399. https://doi.org/10.1016/j.labeco.2007.04.004
Simmel, G. (1909). The Problem of Sociology. *The American Journal of Sociology*, *15*(3), 289-320.
Skeggs, B. (2000). *Att bli respektabel : konstruktioner av klass och kön*. Daidalos.

SKR. (2022a). *Kommunal arbetsmarknadsstatistik 2021*. SKR- Sveriges kommuner och regioner.
SKR. (2022b). *Kommungruppsindelning Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023*. SKR- Sveriges kommuner och regioner.
Smith, C., & Elger, T. (2014). Critical Realism and Interviewing Subjects. I P. K. Edwards, J. O'Mahoney, & S. Vincent (Red.), *Studying Organizations Using Critical Realism: A Practical Guide* (pp. 109–131). Oxford University Press.
Socialstyrelsen. (2024a). *Ekonomiskt bistånd- för privatpersoner*. Hämtad 20240911 från https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/ekonomiskt-bistand/ekonomiskt-bistand-for-privatpersoner/
Socialstyrelsen. (2024b). *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd år 2023*. Art.nr: 2024-10-9243. Socialstyrelsen
Solheim, I. J., Gudmundsdottir, S., Husabø, M., & Øien, A. M. (2021). The importance of relationships in the encounter between NAV staff and young, vulnerable users. An action research study. *European Journal of Social Work*, *24*(4), 671-682.
Stambe, R.-M. (2023). *Psychology, Punitive Activation and Welfare* Taylor & Francis Group.
Standing, G. (2013). *Prekariatet: den nya farliga klassen*. Daidalos.
Stenberg, L. (2015). *Working poor: om arbetande fattigdom och klass i Sverige*. Tankesmedjan Tiden.
Sunnerfjell, J. (2023). *Un-learning to labour? Activating the unemployed in a former industrial community*. Göteborgs universitet.
Svensson, E.-M., & Gunnarsson, Å. (2012). Gender Equality in the Swedish Welfare State. *Feminists@law*, *2*(1), 1.
Söderqvist Forkby, Å. (2022). “Their husbands were sneaking around in the bushes” The need for anti-racist social work in Swedish activation programmes. *Nordic Social Work Research*, 1-14.
Thegerström, M., & Ulmestig, R. (2021). Försörjningsformens betydelse vid arbetsmarknadspolitiska bedömningar: Ett faktoriellt vinjettexperiment *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, *27:4*, 7-32.
Thomsen, S. L., & Walter, T. (2010). Temporary Extra Jobs for Immigrants: Merging Lane to Employment or Dead-End Road in Welfare? *Labour*, 24 (s1), 114-140.
Thorén, K. H. (2008). *Activation Policy in Action : A Street-Level Study of Social Assistance in the Swedish Welfare State*. Växjö University Press.
Tibajev, A. (2022). *The value of immigrants' human capital for labour market integration*. Linköping University Electronic Press.
Tilly, C. (1999). *Durable inequality*. University of California Press.
Tilly, C. (2005). *Identities, boundaries, and social ties*. Paradigm Publishers.

Tilly, C. (2006). *Why?: what happens when people give reasons... and why*. Princeton Univ. Press.
Tracy, S. J. (2010). Qualitative Quality: Eight "Big-Tent" Criteria for Excellent Qualitative Research. *Qualitative Inquiry*, *16*(10), 837-851.
Trygged, S. (1996). *Arbetslös och medellös : en studie av beredskapsarbetare i Stockholm*. Stockholm universitet.
Tyler, I. (2015). Classificatory struggles: Class, culture and inequality in neoliberal times. *Sociological Review*, *63*(2), 493-511.
Ullmann, J. (2023). Labor-Market Integration Projects Targeting Refugee Women in Germany: How Organizations With Different Inequality Regimes Negotiate Economic Integration. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 1-15.
Ulmestig, R. (2007). *På gränsen till fattigvård?: en studie om arbetsmarknadspolitik och socialbidrag*. Socialhögskolan, Lunds universitet.
Ulmestig, R., & Panican, A. (2018). Att vistas i arbetsmarknadspolitikens ingenmansland: organisatoriska gränser inom lokal arbetsmarknadspolitik. *Sociologisk Forskning Lund: Sveriges Sociologförbund*, *55:4*, s. 467-485.
van Berkel, R., Caswell, D., & Kupka, P. (2017). *Frontline delivery of welfare-to-work policies in Europe: activating the unemployed*. Routledge.
van Berkel, R., & Møller, I. H. (2002). The concept of activation. I R. van Berkel & I. Hornemann Møller (Red.), *Active Social Policies in the EU: Inclusion through Participation?* (pp. 45–72). Bristol University Press.
Vandekinderen, C., Roets, G., Vandenbroeck, M., Vanderplasschen, W., & Van Hove, G. (2012). One size fits all? The social construction of dis-employ-abled women. *Disability & Society*, *27*(5), 703-716.
Vernby, K., & Dancygier, R. (2019). Can immigrants counteract employer discrimination? A factorial field experiment reveals the immutability of ethnic hierarchies. *PLoS One*, 14:7.
Vesterberg, V. (2016). *Ethnicizing employability : governing the unemployed in labour market projects in Sweden*. Linköping University, Department of Social and Welfare Studies.
Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.
Vincent, K. M., & Eveline, J. (2008). The invisibility of gendered power relations in domestic violence policy. *Journal of family studies*, *14*(2-3), 322-333.
West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender and Society*, 1(2), 125-151.
Wheeler, K. (2022). *Differences Between Thematic Analysis and Content Analysis: Exploring Environmental and Sustainability Education Resources*.
Wiedel, D. O. (2023). *Att skapa mål och mening i vakuumland. Om socialt arbete i en kommunal arbetsmarknadsinsats för unga*. Högskolan Väst.
Wolgast, S., Molina, I., & Gardell, M. (2021). *Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden*

Wright, E. O. (2000). Metatheoretical Foundations of Charles Tilly's Durable Inequality. *Comparative Studies in Society and History*, *42*(2), 458-474.
Wright, E. O. (2005). Foundations of a neo-Marxist class analysis. I E. O. Wright (Red.), *Approaches to Class Analysis* (pp. 4–30). Cambridge University Press.
Yin, R. K. (2016). *Qualitative research from start to finish*. Guilford Publications.
Yuval-Davis, N. (2006). Intersectionality and Feminist Politics. *European Journal of Women's Studies*, *13*(3), 193-209.
Åsvoll, H. (2013). Abduction, deduction and induction: can these concepts be used for an understanding of methodological processes in interpretative case studies? *International Journal of Qualitative Studies in Education*, *27*(3), 289-307.
Östman, C. (2019). *Unaccompanied refugee minors and political responses in Sweden: Challenges for social work*. Mittuniversitetet.

Bilaga 1: Intervjuguider

Intervjuguider, kommun A

Frågeformulär, chefsintervju

- Beskriv din funktion på arbetsplatsen
- Hur länge har du jobbat med detta?
- Hur skulle du beskriva arbetsplatsen/insatsen?
- Hur ser organiseringen ut?
- Hur många anställda har ni?
- Hur många deltagare per år?
- Varför valde kommunen att skapa den här insatsen?
- Vilka mål har ni för insatsen?
- Arbetsmarknadsmål
- Andra mål? Vilka?
- Hur arbetar ni för att nå dem målen?
- Vad är ert uppdrag?
- Vilka samarbetar ni med?
- Hur upplever du samarbetet med AF?
- Hur tror du personalen upplever samarbetet med AF?
- Finns det risk att en klient hamnar mellan stolarna när ni samverkar?
- Skiljer sig er uppfattning om vilka som står till arbetsmarknadens förfogande i förhållande till de organisationer ni samverkar med? Soc/AF/?
- Vad kan förbättras i samverkan med AF?
- Vad kan förbättras i samverkan med soc?
- Spelar det någon roll vilket försörjningssystem den enskilde kommer ifrån för att ha rätt till insatser via er?
- Vilken är eran målgrupp?
- Hur gjordes den avgränsningen?

- Ser ni att någon särskild kategori är överrepresenterad? (kvinnor, missbruk, utlandsfödd m.m.)
- Hur påverkar det ert arbete?
- På vilket vis har det påverkat hur ni tänker kring utbud av arbetsplatser eller utformningen av insatser?
- Har ni några direktiv kring hur ni ska bedöma vilken arbetsplats en person ska hänvisas till?
- Arbetar ni efter något mångfalds/jämställdhetsperspektiv eller mål? Hur då? Vad innebär det? Varför inte?
- Om ja, hur gör ni det på individnivå resp organisationsnivå? Vem har bestämt det?

Frågeformulär gruppintervju personal

- Vilken service erbjuder ni de arbetslösa (beskriv varje del)?
- Vad är innehållet i verksamheten? (Praktik, arbetsträning, studier, coachning osv)
- Hur försörjs de arbetslösa här (ek bistånd/aktivitetsersättning)?
- Målgrupp med avseende på kön?
- Målgrupp med avseende på ålder?
- Eventuellt speciell målgrupp: (i förekommande fall ange flera målgrupper)
- Vilka eventuella grupper som inte tas emot?
- Varför?
- Hur länge är de arbetslösa här? (tills vidare/tidsbestämt) i veckor
- Vilken utbildning har ni som jobbar här?
- Beskriv en vanlig dag i den här verksamheten
- Varför gör ni detta?
- Vad är ert uppdrag?
- Vilka mål har ni i verksamheten?
- Har ni mål om att arbeta med jämställdhet eller med mångfaldsfrågor?
- Når ni målet? Hur arbetar ni med målen?
- Följer ni upp verksamhetens mål?
- Om skriftligt, hur?
- Om muntligt, hur?
- Trivs deltagarna i huvudsak här?
- Hur vet ni det?

- Varför startade verksamheten?
- Vad erbjuder ni som andra, ex AF, inte kan erbjuda?
- Vilka metoder använder ni (har ni en dominerande metod som alla jobbar utifrån)?
- Om så, vilken och hur märks det?
- Kan verksamheten kombineras (eller vara en del av) med SFI-utbildning eller annan utbildning?
- Har ni något annat samarbete med utbildningsanordnare/Komvux?
- Erbjuder ni validering av deltagarens kompetens?
- Vilka sanktioner får man om man vägrar att gå hit eller missköter sig?
- Beskriv hur deltagarna får inflyttande över verksamheten och dess planering?
- Beskriv hur ni anpassar servicen till deltagarnas behov?
- Hur uppfattas verksamheten av politiker, socialtjänsten, Af och andra?
- Vilka är era viktigaste samverkansparter?
- Vad fungera bra och mindre bra i samverkan?
- Erbjuder ni /el annan part i kommunen, service genom att informera, överklaga och på annat sätt verka för att individen ska få tillgång till ersättning från staten (ex FK el AF)?
- Har verksamheten utvärderats eller finns annan skriftlig information?
- Har ni något som ni vill tillägga som jag inte frågat om?

Frågeformulär gruppintervju, deltagare

- Beskriv en vanlig dag i den här verksamheten?
- Varför har kommunen valt detta sätt att genomföra arbetet?
- Vad gör personalen en vanlig dag?
- Skulle verksamheten kunna organiseras annorlunda för att ni ska kunna känna mer motivation för att delta?
- Om så, vad skulle verksamheten behöva göra för att du ska känna mer motivation och entusiasm för verksamheten?
- Specifik fråga från IFAU: upplever ni mer motivation under insatsen när ni får lön jämfört med tidigare arbetsmarknadsinsatser där ni inte fått lön så som praktik via AF och liknande?

- Finns det speciella personer i personalen som du har kontakt med eller är det ofta olika?
- Vad kan personalen här bestämma? Handläggaren på socialtjänsten?
- Kan ni förhandla med personalen om regler och annat? Lyssnar personalen på era argument?
- Är personalen vänlig?
- Hur upplever du den fysiska och psykosocial arbetsmiljön?
- Är personalen eniga om vad du ska göra och vilka regler som gäller?
- Får du tips om vilka branscher ni kan/bör söka jobb inom?
- Vad är verksamhetens uppdrag?
- Fungerar verksamhetens uppdrag?
- Vad händer om man inte sköter planeringen?
- Har ni erbjudits att få er kompetens bedömd/validerad och få ett intyg på den?
- Vilken försörjning har ni som är deltagare innan insatsen? (Soc bidg/ Utvecklingsersättning/Aktivitetsstöd)?
- Vilka mål har ni själva med att delta i verksamheten, varför är ni här?
- Pratar personalen om jämställdhet/mångfaldhet och liknande? På vilket vis?
- Har verksamheten kunnat stödja er i att nå målen?
- Kan verksamheten anpassas till era individuella mål?
- Vilka förväntningar hade ni på verksamheten innan ni började?
- Har ni någon kontakt med AF?
- Har ni tidigare varit i liknande verksamheter genom AF eller andra kommuner och vad skiljer sig och liknar denna verksamhet?
- Vad berättar du om verksamheten för dina vänner och släktingar?
- Om du hade kunnat, hade du valt en annan verksamhet istället för denna?
- Vad fungerar bra med verksamheten (utöver vad vi tidigare diskuterat)?
- Vad fungerar dåligt med verksamheten (utöver vad vi tidigare diskuterat)?
- Är det något som ni vill berätta som vi inte har pratat om?

Intervjuguider, kommun B

Frågeformulär gruppintervju, personal

Bakgrund

- Hur länge har ni arbetat här?
- Vad har ni för yrkesbakgrund?
- Vad har ni för utbildningsbakgrund?
- Vad har ni för arbetsuppgifter?

Kontext till verksamheten

- Hur ser arbetsmarknadspolitiken ut i kommunen?
- Vilka aktörer finns?
- Vilka kommunala verksamheter finns?
- Varför startade verksamheten?
- Har ni något annat samarbete med utbildningsanordnare/Komvux?
- Hur kan en person bli aktuell hos er?
- Hur försörjs personer som är aktuella hos er?
- Hur länge är de arbetslösa här? (tills vidare/tidsbestämt) i veckor
- Vem bestämmer hur länge en person ska vara inskriven hos er?

Om verksamhetens mål och uppdrag

- Vad är ert uppdrag?
- Vilka mål har ni i verksamheten?
- Har ni mål om att arbeta med jämställdhet eller med mångfaldsfrågor?
- Når ni målet? Hur arbetar ni med målen?
- Följer ni upp verksamhetens mål?
- Om skriftligt, hur?
- Om muntligt, hur?
- Målgrupp med avseende på kön?
- Målgrupp med avseende på ålder?
- Eventuellt speciell målgrupp: (i förekommande fall ange flera målgrupper)
- Vilka eventuella grupper som inte tas emot?
- Varför har ni dessa målgrupper?

- Ser ni en relation mellan verksamhetsmålen och de målgrupper ni arbetar med? På vilket vis?

Det dagliga arbetet

- Vad är innehållet i verksamheten? (Praktik, arbetsträning, studier, coachning osv)
- Vilken service erbjuder ni de arbetslösa (beskriv varje del)?
- Erbjuder ni /el annan part i kommunen, service genom att informera, överklaga och på annat sätt verka för att individen ska få tillgång till ersättning från staten (ex FK el AF)?
- Hur bedömer ni vilken service som ska erbjudas en arbetslös person? Vad är viktiga aspekter?
- Beskriv en vanlig dag i den här verksamheten
- Varför gör ni detta?
- Trivs deltagarna i huvudsak här?
- Hur vet ni det?
- Vad erbjuder ni som andra, ex AF, inte kan erbjuda?
- Vilka metoder använder ni (har ni en dominerande metod som alla jobbar utifrån)?
- Om så, vilken och hur märks det?
- Kan verksamheten kombineras (eller vara en del av) med SFI-utbildning eller annan utbildning?
- Vilka sanktioner får man om man vägrar att gå hit eller missköter sig?
- Beskriv hur deltagarna får inflyttande över verksamheten och dess planering?
- Beskriv hur ni anpassar servicen till deltagarnas behov?
- Vilken möjlighet har ni att styra hur ni ska bedriva ert arbete? (ge exempel)
- Upplever ni att ni har ett stort handlingsutrymme?
- På vilket vis?
- Är det positivt eller negativt med handlingsutrymme enligt er?
- På vilket vis?

Relationsskapande

- Hur många personer har ni som ”klienter” (eller dyl.)?
- Hur skapar ni en relation till dem?
- Vad är viktigt i den relationen? (ge exempel)

- Vad är viktigt att ni tänker på/gör i den relationen?
- Vad är viktigt att den andre personen tänker på/gör i den relationen?
- Tror ni att det är viktigt att bygga en relation med deltagare?
- Varför? Vilka erfarenheter har ni?

Avslut

- Har verksamheten utvärderats eller finns annan skriftlig information?
- Vad fungerar bra med verksamheten (utöver vad vi tidigare diskuterat)?
- Vad fungerar dåligt med verksamheten (utöver vad vi tidigare diskuterat)?
- Är det något som ni vill berätta som vi inte har pratat om?
- Har ni frågor kan ni alltid kontakta mig när jag är här eller via telefon eller mejl
- Tack!

Frågeformulär enskild- och gruppintervju, deltagare

Bakgrund

- Hur länge har ni varit i den här verksamheten?
- Vad har ni gjort innan?
- Vilken myndighet hänvisade er hit?
- Vad gör ni i verksamheten?
- Vilken försörjning har ni som är deltagare innan insatsen? (Soc bidg/ Utvecklingsersättning/Aktivitetsstöd)?
- Har ni någon kontakt med AF?
- Har ni tidigare varit i liknande verksamheter genom AF eller andra kommuner och vad skiljer sig och liknar denna verksamhet?

Kunskap om verksamheten

- Beskriv en vanlig dag i den här verksamheten
- Varför har kommunen valt detta sätt att genomföra arbetet?
- Hur upplever du den fysiska och psykosociala arbetsmiljön?
- Vad är verksamhetens uppdrag?
- Fungerar verksamhetens uppdrag?
- Vad händer om man inte sköter planeringen?
- Får du tips om vilka branscher ni kan/bör söka jobb inom?

- Är personalen eniga om vad du ska göra och vilka regler som gäller?
- Vad gör personalen en vanlig dag?
- Vad kan personalen här bestämma? Handläggaren på socialtjänsten?
- Kan ni förhandla med personalen om regler och annat? Lyssnar personalen på era argument?
- Är personalen vänlig?
- Pratar personalen om jämställdhet/mångfald/diskriminering och liknande? På vilket vis?

Drömmar och mål

- Vilka förväntningar hade ni på verksamheten innan ni började?
- Skulle verksamheten kunna organiseras annorlunda för att ni ska kunna känna mer motivation för att delta?
- Om så, vad skulle verksamheten behöva göra för att du ska känna mer motivation och entusiasm för verksamheten?
- Vilka mål har ni själva med att delta i verksamheten, varför är ni här?
- Har verksamheten kunnat stödja er i att nå målen?
- Kan verksamheten anpassas till era individuella mål? (ge exempel)

Erfarenheter av relationsskapande

- Finns det speciella personer i personalen som du har kontakt med eller är det ofta olika?
- Vilka relationer tycker ni är viktiga för att ni ska trivas på arbetsmarknadsverksamheten?
- Vilka relationer tycker ni är viktiga för att ni ska komma ut i arbete/utbildning?
- Vad är viktigt i den relationen? (ge exempel)
- Vad är viktigt att ni tänker på/gör i den relationen?
- Vad är viktigt att den andre personen tänker på/gör i den relationen?

Avslut

- Vad berättar du om verksamheten för dina vänner och släktingar?

- Om du hade kunnat, hade du valt en annan verksamhet istället för denna?
- Vad fungerar bra med verksamheten (utöver vad vi tidigare diskuterat)?
- Vad fungerar dåligt med verksamheten (utöver vad vi tidigare diskuterat)?
- Är det något som ni vill berätta som vi inte har pratat om?
- Har ni frågor kan ni alltid kontakta mig när jag är här eller via telefon eller mejl
- Tack!

Lund Dissertations in Social Work

1. Svensson, Kerstin (2001) *I stället för fängelse? En studie av vårdande makt, straff och socialt arbete i frivård.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
2. Jönson, Håkan (2001) *Det moderna åldrandet. Pensionärsorganisationernas bilder av äldre 1941-1995.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
3. Habermann, Ulla (2001) *En postmoderne helgen? Om motiver til frivillighed.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
4. Jarhag, Sven (2001) *Planering eller frigörelse? En studie om bemyndigande.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
5. Tops, Dolf (2001) *A society with or without drugs? Continuity and change in drug policies in Sweden and the Netherlands.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
6. Montesino, Norma (2002) *Zigenarfrågan. Intervention och romantik.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
7. Nieminen Kristofersson, Tuija (2002) *Krisgrupper och spontant stöd. Om insatser efter branden i Göteborg 1998.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
8. Laanemets, Leili (2002) *Skapandet av femininitet. Om kvinnor i missbrukarbehandling.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet
9. Magnusson, Jan (2002) *Ny situation - ny organisation. Gatutidningen Situation Sthlm 1995-2000.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
10. Johnsson, Eva (2002) *Självmordsförsök bland narkotikamissbrukare*. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
11. Skytte, Marianne (2002) *Anbringelse af etniske minoritetsbørn. Om socialarbejderes vurderinger og handlinger.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
12. Trulsson, Karin (2003) *Konturer av ett kvinnligt fält. Om missbrukande kvinnors möte i familjeliv och behandling.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
13. Bangura Arvidsson, Maria (2003) *Ifrågasatta fäder. Olika bilder av fäder till socialt utsatta barn*. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
14. Jönsson, Leif R. (2003) *Arbetslöshet, ekonomi och skam. Om att vara arbetslös i dagens Sverige.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
15. Ingvad, Bengt (2003) *Omsorg och relationer. Om det känslomässiga samspelet i hemtjänsten.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
16. Hedblom, Agneta (2004) *Aktiveringspolitikens Janusansikte. En studie av differentiering, inklusion och marginalisering.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

17. Blomberg, Staffan (2004) *Specialiserad biståndshandläggning inom den kommunala äldreomsorgen. Genomförandet av en organisationsreform och dess praktik.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

18. Granér, Rolf (2004) *Patrullerande polisers yrkeskultur.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

19. Giertz, Anders (2004) *Making the Poor Work. Social Assistance and Activation Programs in Sweden.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

20. Hjort, Torbjörn (2004) *Nödvändighetens pris. Konsumtion och knapphet bland barnfamiljer.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

21. Wolmesjö, Maria (2005) *Ledningsfunktion i omvandling. Om förändringar av yrkesrollen för första linjens chefer inom den kommunala äldre- och handikappomsorgen.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

22. Hjortsjö, Maria (2005) *Med samarbete i sikte. Om samordnade insatser och samlokaliserade familjecentraler.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

23. Elvhage, Gudrun (2006) *Projekt som retorik och praktik. Om utvecklingsarbete på särskilda ungdomshem.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

24. Olsson, Martin (2007) *Unga vuxna med en historia av uppförandestörning. En långtidsuppföljning med ett salutogent och ekologiskt perspektiv.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

25. Panican, Alexandru (2007) *Rättighet och Rättvisa. Användbarheten av rättighet och rättvisa i sociala projekt.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

26. Raunkiær, Mette (2007) *At være døende hjemme. Hverdagsliv och idealer.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

27. Ulmestig, Rickard (2007) *På gränsen till fattigvård. En studie om arbetsmarknadspolitik och socialbidrag.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

28. Liedgren Dobronravoff, Pernilla (2007) *Att bli, att vara och att ha varit. Om ingångar i och utgångar ur Jehovas vittnen.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

29. Ponnert, Lina (2007) *Mellan klient och rättssystem. Tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterares perspektiv.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

30. Gassne, Jan (2008) *Salutogenes, Kasam och socionomer.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

31. Righard, Erica (2008) *The welfare mobility dilemma. Transnational strategies and national structuring at crossroads.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

32. Larsson, Monica (2008) *Att förverkliga rättigheter genom personlig assistans.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

33. Martinell Barfoed, Elizabeth (2008) *Berättelser om adoption.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

34. Olsson, Tina (2009) *Crossing the quality chasm? The short-term effectiveness and efficiency of MST in Sweden: An example of evidence-based practice applied to social work.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

35. Nielsen, Tabitha Wright (2009) *Viljen til at frigøre. En undersøgelse af empowerment i praksis.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

36. Bohlin, Ulla (2009) *Habilitering i fokus. En människobehandlande organisation och dess utmaningar.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet

37. Kyhle Westermark, Pia (2009) *MTFC – en intervention för ungdomar med beteendeproblem*. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

38. Angelin, Anna (2009) *Den dubbla vanmaktens logik. En studie om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland unga vuxna.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

39. Linde, Stig (2010) *Församlingen i granskningssamhället.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

40. Rosén, Annika (2010) *Är detta seriöst? En studie av anhöriginvandring till Sverige.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

41. Hollertz, Katarina (2010) *Problemen förgår, lösningarna består. Organisering av kommunala insatser för unga arbetslösa med försörjningsproblem.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

42. Egard, Hanna (2011) *Personlig assistans i praktiken. Beredskap, initiativ och vänskaplighet.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

43. Andrée Löfholm, Cecilia (2011) *Multisystemisk terapi i Sverige – evidensbaserad metod i nytt sammanhang.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

44. Werner, Erika (2012) *Trygg, sviken eller osäker. Tankar och förberedelser inför pensioneringen.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

45. Ebsen, Frank (2012) *Udsat til børneforsorg. Om etablering af familiepleje, børnean- stalter og indsats i hjemmet for udsatte børn i Danmark*. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

46. Söderberg, Maria (2014) *Hänsynstagandets paradoxer. Om äldre, närstående och biståndshandläggare vid flytt till särskilt boende.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

47. Eriksson, Erik (2015) *Sanktionerat motstånd. Brukarinflytande som fenomen och praktik.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

48. Jägervi, Lotta (2016) *Villiga stödjare och motvilliga offer. Självpresentation och identitetsskapande hos stödjare och brottsoffer.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

49. Ritenius Manjer, Åsa (2017) *Det motsägelsefulla beslutet. Om kvinnors syn på och erfarenheter av mammografiscreening.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

50. Helmersson, Sara (2017) *Mellan systerskap och behandling. Omförhandlingar inom ett förändrat stödfält för våldsutsatta kvinnor.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

51. Nordling, Vanna (2017) *Destabilising Citizenship Practices? Social work and undocumented migrants in Sweden.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

52. Thell, Nataliya (2018) *Public Talk on Personal Troubles. A study on interaction in radio counselling.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

53. Heintz, Maria (2018) *"Alla är ju med alla…" Kamratskapande gruppinteraktioner i skolan*. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

54. Lindellee, Jayeon (2018) *Beyond Retrenchment. Multi-Pillarization of Unemployment Benefit Provision in Sweden.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

55. Schütze, Carolin (2019) *Attitudes matters. Perceptions towards welfare work with migrants in Swedish welfare organizations*. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

56. Söderman, Emma (2019) *Resistance through Acting. Ambivalent Practices of the No Border Musical.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

57. Hjärpe, Teres (2020) *Mätning och motstånd. Sifferstyrning i socialtjänstens vardag.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

58. Linderot, Sofia (2020) *Av kärlek och plikt – att bli familjehem till ett barnbarn, syskon eller syskonbarn.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

59. Bengtsson, Mikael (2020) *Karriär och profession – om positioner, statushierarki och mobilitet inom socionomyrket.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet

60. Carlstedt, Elisabeth (2020) *Nursing homes on public display – Reputation management of the new landscape of Swedish eldercare.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

61. Avendal, Christel (2021) *Förhöjd vardaglighet. Unga på landsbygden gör vardag.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

62. Kläfverud, Maria (2021) *Iscensätta barnperspektiv. Före, under och efter Barnahusbesök.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

63. Cecilia Heule (2021) *Iscensatt inkludering: Gemenskap som mål och utmaning på socionomutbildningen.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

64. Yeonjin Kim (2022) *Korean Fatherhood in Policy and Practice.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

65. Kajsa Emilsson (2022) *Support for sustainable welfare? A study of public attitudes related to an eco-social agenda among Swedish residents.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

66. Karl Eriksson (2023) *Elusive Relations – A Phenomenology of Interpersonal Understanding in Social Work.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

67. Anders Jönsson (2023) *Professionellt pappersgöra - Att bemästra det komplexa handlingsutrymmet samt skriva beslutstexter rörande ekonomiskt bistånd.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

68. Rishi Jha (2023) *Politics of redevelopment: Rule, resettlement and change in Mumbai.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

69. Asbjørn Storgaard (2023) *A potential for democratic emancipation? Policy and discretionary practices in probation service.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

70. Petter Karlsson (2025) *Becoming an Addict means Coming Home: Narcotics Anonymous and the Genesis of the Global Drug Ethic*. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

71. Ellen Parsland (2025) *Ojämlikhetsregimer i aktivering. Görande av klass, etnicitet och kön genom subventionerade anställningar.* Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.